

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (P. Tournier)	369
Ο ΔΡΟΜΟΣ (ποίημα Νικ. Καμβύση)	376
ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΤΟΥ 1768 (Δημ. Κων- σταντέλλου)	377
Ο ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΡΕΙΑ (Dr. Eric Abbott)	381
ΜΑΧ JACOB: Μ' ΕΚΑΛΕΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ (Γ'ω. Γ. Άλεξιου)	386
ΑΠΩΣΕΙΣ	391
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	395
Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	397
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ	399

«ΑΚΤΙΝΕΣ» ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΕΤΟΣ 27ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1964

ΑΡΙΘ. 256

ΔΡΑΧ. 7

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΜΟΛΙΣ ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

50

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ

Υ π ò

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗ

Ψυχίατρον

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Τò γενικόν πρόβλημα.—2. Ἡ κατανόησις τοῦ παιδικοῦ προβλήματος.—3. Ἡ σχολικὴ ἐπιτυχία ὡς στοιχεῖον τῆς ψυχικῆς ὑγείας.—4. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ παιδιοῦ ἀντανάκλασις τοῦ χειρισμοῦ τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκόντων.—5. Νέα πεδία μελέτης διὰ τὸν παιδαγωγόν.

ΚΕΦ. Α' ΤΑ ΤΕΣΤ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ ΩΣ ΜΕΣΟΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ

1. Ἀπὸ τὴν κατὰ παράδοσιν σχολικὴν βαθμολογίαν εἰς τὰ τέστ.—2. Ἰδιομορφία καὶ φύσις τῶν τέστ.—3. Σχολικὰ τέστ.—4. Αἰτία πνευματικῆς καθυστερήσεως καὶ βαθμοὶ αὐτῆς.—5. Εὐφυΐα καὶ γενικὸς προσανατολισμὸς τοῦ πνεύματος.—6. Ἡ τεχνικὴ τῶν τέστ εἰς τὸ σχολεῖον.—7. Σύντομοι ἀναλύσεις τέστ κατὰ Ferré.—8. Ὁ σχολικὸς καὶ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς εἰς τὴν χώραν μας.—9. Ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς καὶ ψυχικὴ ὑγεία.

ΚΕΦ. Β' ΕΙΔΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ

1. Ὁ παιδαγωγὸς καὶ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα.—2. Ἡ ἀντιμετώπισις τῶν παιδικῶν προβλημάτων.—3. Σχολικὰ προβλήματα καὶ περιπτώσεις.—4. Ἐπιθετικότης καὶ ἀμυνα τῶν παιδιῶν.—5. Ὁ παιδαγωγὸς καὶ τὰ μέσα διαγνώσεως.—6. Ἐπιτυχὴς σχολικὴ προσαρμογὴ.

ΚΕΦ. Γ' ΒΑΣΙΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ

1. Ἡ σημασία τῆς ψυχικῆς ὑγείνης.—2. Μηχανισμοὶ συμπεριφορᾶς.—3. Προσαρμογὴ, ὀριμότης καὶ ὁμαλότης.—4. Διαμορφωτικοὶ παράγοντες τῆς ψυχικῆς ὑγείας τοῦ μαθητοῦ.—5. Στάσις γονέων.—6. Πολιτιστικαὶ ἀντιλήψεις - Ἰθρησκεία.

ΚΕΦ. Δ' ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΑΘΗΣΙΣ

1. Θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ σημεῖα.—2. Ἀνθρωπιστικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν σχολικὴν μάθησιν.—3. Μέσα, τὰ ὅποια ἐπηρεάζουν τὴν συμπεριφορὰν τοῦ παιδιοῦ.—4. Μερικὰ διλήμματα τοῦ διδάσκοντος.—5. Βοηθοὶ καὶ συνεργάται τοῦ διδάσκοντος.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ ἐκδοτικὰ κέντρα. Τιμὴ δραχ. 30.

Παραγγεῖλαι: Γραφεῖα Περιοδικῶ «Ἀκτίνες», Ἀκαδημίας 45, τηλ. 624-233.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΤΟΣ 27ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1964

ΑΡΙΘ. 256

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Υπάρχουν, ασφαλώς, δύο ένστικτα, της κινήσεως και της ανάπαυλας, της ανακαλύψεως και της επαναλήψεως και έμβασθύνσεως, της προόδου και της σταθερότητας. Τά ήθη και τά έθιμα, ό πολιτισμός όλόκληρος, ή τέχνη έπίσης, βασίζονται κατά μέγα μέρος στο ένστικτο της προσηλώσεως, πού άποτελεί μία όψη του ένστικτου της αυτοσυντηρήσεως. Τό σύγχρονο κοινωνικό ιδεώδες της άσφαλείας, ή θαυμαστή πρόοδος των άσφαλίσεων, εκφράζουν την ανάγκην της έξουδετερώσεως των κάθε είδους κινδύνων. Οί δημόσιοι λειτουργοί, με τό έξασφαλισμένο τους μέλλον, έχουν όλιγώτερα παιδιά από τους εργάτες πού εύκολα ήμπορούν νά πέσουν στην άνεργία. Ένας τόπος προνομιούχος σαν την Έλβετία, πάσχει από τό «πλέγμα του τραπεζίτου» και άποταμιεύει ή δανείζει στο έξωτερικό τά κεφάλαιά του, ένω διστάζει νά τά επενδύση σε κρατικές έπιχειρήσεις.

Αν μιλω, στο βιβλίό αυτό, περισσότερο για τό ένστικτο της περιπέτειας παρά για εκείνο της επαναλήψεως, είναι διότι τό πρώτο χαρακτηρίζει ειδικά τόν άνθρωπο, ένω τό δεύτερο άφορα την φύσι όλόκληρη. Τό τελευταίο αυτό άνταποκρίνεται σε μία γενική άρχή πού διετύπωσαν οί φιλόσοφοι, την τάση του κάθε πλάσματος νά επιμένη στον ιδιαίτερο τρόπο υπάρξεώς του. Είναι ό νόμος της άδρανείας πού υπάρχει στον φυσικό κόσμο, είναι ή βασιλεία της συνηθείας και των άνακλαστικων της βιολογίας.

Στό βιβλίό «Le personnage et la personne», περιγράφω τόν παγκόσμιο αυτό χαρακτήρα της ζωής, πού διαφεύγει την αντίληψή μας στην πρώτη του «έκκόλαψη» και έκδηλώνεται μόνο σε διαφόρους αυτοματισμούς. Πρόκειται για μία άδυσώπητη επανάληψη των ίδιων, στερεοτύπων φαινομένων.

Ο άνθρωπος, σαν ζωντανό πλάσμα, υπόκειται και αυτός στον άπαραβάτο νόμο του αυτοματισμού πού κυριαρχεί στη φυσική του ζωή, καθώς έπίσης, σε μεγάλο βαθμό, στην ψυχική, άκόμα και στην πνευματική ζωή του. Αυτό όμως, πού τόν ξεχωρίζει από τά ζώα, είναι ή ικανότης του νά ξεφεύγη από την άκαμψία αυτού του νόμου, νά δοκιμάζη κάποτε την έπιθυμίαν του «νέου», της ανακαλύψεως. Τό ζών είναι αιχμάλωτο των αυτοματισμών του. Ο Portmann τό απέδειξε, αναφερόμενος στην θαυμαστή άρχιτεκτονική πού χαρακτηρίζει π.χ. τό κτίσιμο της φωλιάς ώρισμένων πουλιων. Μας λέγει, λοιπόν, ότι, από άμνημιονεύτων χρόνων, οί φωλιές αυτές είναι πάντα ίδιες, ένω οί δικοί μας άρχιτέκτονες έπινοούν καινούργια σχήματα πού προκαλούν τις άγανακτισμένες διαμαρτυρίες των συντηρητικων πνευμάτων.

Τό πάν, στο ζών, είναι ανακλαστική κίνηση, συνήθεια, επανάληψη, άσκηση. Τό βλέπω αυτό στο σκύλο μου' όταν τελειώνω την εργασία του Ιατρείου μου και πηγαίνω για κάποια έπίσκεψη κατ' οίκον, θρίσκεται πάντα στη σκάλα και με περιμένει. "Όταν με ίδη σκιρτά από τη χαρά του—τη χαρά πού θά με συνο-

δεύση στο αυτοκίνητο. "Οχι διότι πρόκειται για κάτι νέο, αλλά, αντίθετα, διότι είναι κάτι που το έχει συνηθίσει. Αυτό όμως που χαρακτηρίζει ιδιαίτερώς τον άνθρωπο, είναι το ένστικτο της περιπέτειας, και για τον λόγο αυτό βλέπω στην τάση του αυτή την έκφραση της «ομοιότητας» εκείνης προς τον Θεό για την όποια όμιλει ή Βίβλος. Για τον λόγο αυτό επίσης, μόνο κατά το μέτρον που υπακούει στο ένστικτο της περιπέτειας, νοιώθει να είναι πραγματικός άνθρωπος, ξεπερνώντας το επίπεδο του ρομπότ και του αυτοματισμού στην δράση του.

★

Στον άνθρωπο, λοιπόν, έρχονται σε σύγκρουση το ένστικτο της περιπέτειας με εκείνο της στασιμότητας. Δεν μπορεί ο άνθρωπος να ακολουθήσει το ένστικτο της περιπέτειας, χωρίς να άπωθήσει το ένστικτο της στασιμότητας, ούτε να ικανοποιήσει το ένστικτο της ασφάλειας δίχως να άπωθήσει εκείνο της περιπέτειας. Η συμπεριφορά του ζώου είναι σπλούστατη, έπειδη κατευθύνεται από ένα μοναδικό ένστικτο. Ένω του ανθρώπου γίνεται περίπλοκη, προβληματική, αγωνιώδης μάλιστα, γιατί κάθε άπώθηση γίνεται αισθητή σαν άγωνία, και διότι άναγκαστικά ο άνθρωπος άπωθει πάντοτε τη μία ή την άλλη ένστικτώδη τάση του, προς το νέο ή προς την επανάληψη. Ανακαλύπτουμε έδω αυτό που χαρακτηρίζει την ανθρώπινη φύση, που έχει συχνά περιγραφη με την εύκαιρία άλλων έσωτερικών συγκρούσεων που χαρακτηρίζουν τον άνθρωπο: τον αίώνιο σπαραγμό ανάμεσα σε δυο κόσμους, στους όποιους έξ ίσου ανήκει, τον κόσμο της φύσεως και τον κόσμο του πνεύματος.

Κατάρθωσε θέβια ο Ρανίον, να θέσει τεχνητά τους σκύλους του σε μια παρόμοια κατάσταση, για να έξαπολυθή και σ' αυτούς μια πειραματική νύρωσις, όταν ο ψυχισμός τους διστάζει ανάμεσα σε δύο διαφορετικές αποφάσεις εμπρός σ' έναν έρεθισμό διφορούμενο: ο άνθρωπος όμως, θρίσκεται σε μια κατάσταση φυσικής και συνεχούς νευρώσεως, διότι δεν ήμπορεί να είναι ταυτό-

χρονα νεωτεριστής και συντηρητικός, «περιπλανώμενος» και «άνθρωπος ρουτίνας». Σημειώσατε ότι, οί δύο αυτοί αντίθετοι πόλοι ανάμεσα στους όποιους είναι τοποθετημένος ο άνθρωπος—της περιπέτειας και της επανάληψεως—θυμίζουν αυτούς που περιέγραψε ο Jung: επάνω σ' έναν άξονα τοποθετεί δύο πόλους, της νοήσεως και του συναισθήματος, και σε κάποιον άλλον τον πόλο της διαισθήσεως και του αίσθήματος του πραγματικού. Ο άνθρωπος, λοιπόν, «σπαράσσεται», δεν μπορεί να ακολουθήσει τη λογική, χωρίς να άπωθήσει το συναίσθημα, και αντίστροφως: δεν μπορεί επίσης να ακολουθήσει την διαίσθησή του, χωρίς να άπωθήσει το αίσθημα του πραγματικού.

Χάρις στο πρόβλημα της περιπέτειας, ήμπορούμε να προσθέσωμε έναν ακόμη άξονα εις το σύστημα του Jung. Θα δικαιολογούσαμε έτσι τον Strauss, όταν έγγραφε: «δότε μου όποιαδήποτε ψυχολογική λειτουργία, και θα σας κτίσω επάνω της ένα ολόκληρο σύστημα με συνοχή άπόλυτη». "Όταν διάβασα, πριν από πολλά χρόνια την θεβαίωση αυτή του Strauss, την θεώρησα κάπως σαν ένα είδος ειρωνείας εμπνευσμένης από κάποιαν αντίθεση προς τους μεγάλους διδασκάλους της νέας ψυχολογίας: και όμως, ήταν πολύ πιό άληθοφανής απ' ό, τι έξ άρχής φαίνεται. Διότι ο άνθρωπος είναι ένα πλάσμα «σπαρασμένο», και ο σπαραγμός του αυτός παρουσιάζεται άναγκαστικά σε όλα τα πεδία του ψυχικού του βίου. Ημπορεί να τον δη κανείς, μαζί με τον Freud, να σπαράξει ανάμεσα στο σεξουαλικό του ένστικτο και τις κοινωνικές άπαιτήσεις: με τον Adler, ανάμεσα στο ένστικτο της δυνάμεως και τις έλλείψεις του: με τον Jung, ανάμεσα στην libido και τα πνευματικά άρχέτυπα. "Όπως επίσης ανάμεσα στο ένστικτο της περιπέτειας και εκείνο της ασφάλειας, την άγάπη προς τον κίνδυνο και το ένστικτο του φόβου, στο ζωάδες που υπάρχει μέσα του και στο θείο.

Θυμούμαι πάντοτε ένα συμπαθέστατο άσθενή, άνθρωπο ειλικρινή, διστακτικό

καί άτολμο, φορτωμένο με άίσθήματα ένοχής, πού κατηγορούσε τόν έαυτό του για κάθε τί πού δέν έκανε, άλλα και για κάθε τι πού δέν έκανε, όταν απέφευγε νά ένεργήση. Είχε συμβουλευθῆ έναν έξαίρετο ψυχίατρο, πού του είχεν είπει, καθώς φαίνεται: «δέν έμάθατε ακόμα νά συμφιλιώνετε τά ένστικτά σας με την ήθική σας συνείδηση, τó ιδανικό σας με την πραγματικότητα». Όμολογώ ό- τι έμειδιάσα: ποιός από μάς μπορεί νά καυχήθῆ ότι γνωρίζει νά συμφιλιώνη τίς άσυμβίβαστες αυτές δυνάμεις; Και ό άσθενής μου εύρισκε άφορμή άπ' αυτήν τῆ διαπίστωση του ίατρού, για καινούργια άίσθήματα ένοχής κατηγορώντας τόν έαυτόν του διότι δέν έπέτυχε την άκατόρθωτη αυτή σύνθεσι. Έδοκίμασε, λοιπόν, μεγάλη έκπληξη όταν του είπα ότι και έγώ ό ίδιος δέν τó κατώρθωσα περισσότερο άπ' αυτόν και ό- τι δέν έπεδίωκα νά τó επιτύχω, διότι δέν θά ήμουν πιά πραγματικός άνθρωπος, άν έξέφευγα από την άνυπέρθλητη αυτή δυσκολία.

Έν πάση περιπτώσει, είναι ένα ζήτημα πού δέν λύεται έτσι, έν ψυχρῶ, με τó νά ένδοσκοπούμεθα καθισμένοι έπάνω σε μία πολυθρόνα. "Αν είναι δυνατόν, κατά κάποιον μέτρον, όχι πιά νά συμβιβάσωμε τίς άνάγκες μας με τίς αντίφατικές μας έπιδιώξεις, άλλα νά διαλέξωμε έκ περιτροπῆς άνάμεσά τους με έναν τρόπο ζωντανό και συμπληρωματικό, αυτό μπορεί άκριβώς νά κατορθωθῆ μέσ' στον πυρετό αυτό τῆς σκέψεως, στον όποιο τόσοι διστάζοντες χάνονται. Οί τελευταίοι αυτοί, όσο περισσότερο αυτοεξετάζονται τόσο λιγώτερο ένεργούν, και όσο λιγώτερο ένεργούν, τόσο λιγώτερο και κατανοούν. Είς μάτην έρωτούν τόν Θεό τόν ίδιο, για τó πώς πρέπει νά συμπεριφερθούν, σπανίως παίρνουν σ' αυτό άπάντηση. Ό Θεός μάς κατευθύνει όταν θρισκώμαστε «έν πορεία» και όχι «έν στάσει» όπως ό σωφέρ, πού οδηγεί τó αυτoκίνητο όταν αυτό θρίσκεται έν κινήσει.

★

Δέν ήμπορεί λοιπόν, ή ανθρωπίνη φύση μας νά ξεφύγη ποτέ άπ' την ένταση

πού ύπάρχει άνάμεσα σε έπιδιώξεις άσυμφιλίωτες, στις όποιες δέν ήμπορούμε ταυτόχρονα νά ένδίδωμε, παρά μόνο διαδοχικά, και, ει δυνατόν, στην κατάλληλη στιγμή. Μάλιστα, «στην κατάλληλη στιγμή»! Γι' αυτό και τά προβλήματα συμπεριφοράς, γενικώς, δέν είναι τόσο θέματα άρχῆς, πού ήμπορούν νά καθορισθουν «μιά για πάντα», όσο είναι ζητήματα πρακτικά πού ή λύση τους έξαρτάται από όλες τις περιστάσεις τῆς στιγμῆς. «Υπάρχουν τέσσερις τρόποι για νά χάση κανείς τόν καιρό του, έλεγε ό Βολταίρος: νά μὴν κάνη τίποτα, νά μὴν κάνη αυτό πού όφείλει, νά τó έκτελῆ άσχημα, νά τó πράττη άκαιρα». Ό μουσικός δέν μπορεί νά παίξει ένα do, δίχως νά σταματήση τó re, τó mi και όλες τις άλλες νότες, ούτε νά παίξει άλλες νότες χωρίς νά σταματήση στο do, διότι τότε, άντι νά επιτύχη άρμονία, θά παραγάγη μιά φοβερή κακοφωνία. Τó νά έκτελῆ κανείς μουσική, σημαίνει άκριβώς νά παίξει την κάθε νότα στην κατάλληλη στιγμή.

Δέν ήμπορούμε ποτέ νά ίκανοποιούμε ταυτόχρονα όλες τις ένστικτώδεις ή ήθικές παρορμήσεις μας. Δέν ύπάρχει ζωή, δίχως άπώθηση. Δέν είναι δυνατόν νά δειχνώμαστε γενναιόδωροι χωρίς άπώθηση του έγωΐσμου μας, ούτε νά υποχωρούμε στον έγωΐσμό μας χωρίς άπώθηση τῆς γενναιοδωρίας μας. Δέν μπορούμε ν' άφήνωμε τῆ φαντασία μας έλεύθερη, χωρίς νά άπωθούμε τó αίτημα τῆς τάξεως, ούτε νά ένδίδωμε στο αίτημα τῆς τάξεως, χωρίς νά κόθωμε τά φτερά τῆς φαντασίας μας. Μία γυναίκα μου είπε κάποτε: «Υπάρχουν μέσα μου μία μποέμ και μία καλόγρη» σε όλη μου τῆ ζωή, εις μάτην έπροσπάθησα νά τις συμφιλιάσω». Δέν μπορούμε νά εισέλθωμε άποφασιστικά σε μία περιπέτεια χωρίς νά άπωθώσωμε τούς φόβους μας, ούτε νά υποκύψωμε στον φόβο χωρίς νά νοσταλγήσωμε την τόλμη.

Μόνο τó ζωο είναι άπόλυτα αυθόρμητο και ζῆ μ' έναν τρόπο άμιγῆ τά άίσθήματα τῆς φευγαλέας στιγμῆς. Άκόμα και τó παιδί μάς ξαφνιάζει με την ίκα-

νόητά του να περιῶ απότομα από τη θλίψη στη χαρά. Στὸν ἐνήλικο ὅμως ἄνθρωπο δὲν ὑπάρχει γέλιο, πού νά μὴ κρύβη κάποια κρυφὰ δάκρυα, ἀνομολόγητα ἢ ἀσυναίσθητα, οὔτε δάκρυα πού νά μὴν ὑπάρχη πίσω τους κάποια ἀπωθημένη ἱκανοποίηση. Δὲν ὑπάρχει προσφορά τοῦ ἑαυτοῦ μας, δίχως κάποιον ἀνάπαυλα, οὔτε αὐτοσυγκράτηση δίχως τὴ νοσταλγία τῆς ἐγκατάλειψης.

Αὐτὴ εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ κάθε ἀνθρώπου—ὅπως καὶ τῆς κοινωνίας. Ἡ κοινωνία θαυμάζει π.χ. τοὺς «πρωτοπόρους» τοῦ παρελθόντος, ἕναν Χριστόφορο Κολόμβο, ἢ μιὰ Ἰωάννα ντ' Ἀρκ, καταδιώκει ὅμως αὐτοὺς πού ἀνήκουν στὸ παρόν, πού τοὺς δνομάζει ἀπροσαρμόστους. Ἡ αὐστηρότης αὐτὴ ἐξηγείται μὲ τὸν γνωστὸ μηχανισμό τῆς «ἀπωθήσεως». Ἐχω διαπιστώσει τὸν καθαρὰ συντηρητικὸ χαρακτήρα τῆς κοινωνίας. Καὶ τοῦτο συμβαίνει μὲ τὴ θυσία τῆς ἀπωθήσεως τοῦ ἐνστίκτου τῆς περιπέτειας, τῆς ὁποίας ἡ νοσταλγία παραμένει ἐπίμονη στὰ ἀπώτερα βᾶθη τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ τυχοδιώκτης λοιπόν, πού τὴν εἰρωνεύεται, πού τὴν περιγελά γιὰ τὶς πανίσχυρες συμβατικότητές της, καὶ ἐπιβεβαιώνει μὲ θάρρος τὴν ἀνεξαρτησία του, τὴν ἐνοχλεῖ πολὺ, ἐπειδὴ ξυπνᾷ τὴν ἐπιθυμία καὶ τὸ κοιμισμένο ἐνστικτο τῆς περιπέτειας, προκαλεῖ τὴν ἀγωνία τῆς ἐσωτερικῆς συγκρούσεως καὶ ἐπισύρει γι' αὐτὸ τὴν ἀποδοκιμασία της.

Μποροῦμε ἀκόμη νὰ παρακολουθήσωμε τὸν Jung, υἱοθετώντας τὸν ὄρο του «ὀλοκλήρωσις». Εἶναι προφανές, ὅτι ἡ «ἀνθησις» τοῦ ἀνθρώπου, οὔτε ἀπὸ μιὰ ἀκατάσχετη ὀρμὴ τοῦ ἐνστίκτου τῆς περιπέτειας,—μὲ θυσία τῆς ἀνάγκης του γιὰ σταθερότητα—οὔτε ἀπὸ μιὰ ἀπόλυτη προτεραιότητα τοῦ ἐνστίκτου τῆς σταθερότητας—μὲ θυσία τῆς ἀνάγκης του γιὰ τὴν περιπέτεια τοῦ καινούργιου—εἶναι δυνατὸν νὰ προέλθῃ. Ὅπως εἶδαμε ὅμως πρὸ ὀλίγου, ἡ ὀλοκλήρωσις δὲν ἀποτελεῖ ποτὲ μιὰ πλήρη καὶ σταθερὴ κατάσταση· ἢ μπορεῖ μονάχα νὰ εἶναι μιὰ προσέγγιση ἀδιάκοπη, μιὰ, ἀσυμπλήρωτη πάντα περιπέτεια. Καὶ στὸ μέτρο ἀκρι-

θῶς πού ἀποκτοῦμε πληρέστερη συνείδηση αὐτῆς τῆς αἰώνιας ἐσωτερικῆς συγκρούσεως τῶν ἀντιφατικῶν μας τάσεων, καὶ δεχόμεθα ἔτσι νὰ ζοῦμε σ' ἕνα σπαραγμὸ ἀκατάπαυτο, πραγματοποιοῦμε μιὰ ἄρμονικότερη ὀλοκλήρωση τῆς προσωπικότητός μας. Αὐτὲς ἐξ ἄλλου εἶναι καὶ οἱ ἀπόψεις τῶν ψυχαναλυτῶν, σὲ ὁποιαδήποτε σχολὴ κι' ἂν ἀνήκουν· δὲν μιλοῦν ποτὲ γιὰ ζωὴ ἀπαλλαγμένη ἀπὸ πλέγματα, πού ἀσφαλῶς ἀποτελεῖ οὐτοπία, ἀλλ' ἀντίθετα γιὰ συνειδητοποίηση πλεγμάτων ἕως τότε ἀσυνειδήτων.

Ἐνας ἀπ' τοὺς ἀρρώστους μου, μοῦ διηγήθηκε τελευταίως κάποιο τοῦ ὄνειρο, στὸ ὁποῖο παρουσιάζοντο δύο πρόσωπα, ὁ Descartes καὶ ὁ Μαγελλάνος. Ὁ Descartes ἦταν γι' αὐτὸν τὸ σύμβολο τῆς ἀσφαλείας, ὁ ἐφευρέτης μιᾶς μεθόδου ἀπόλυτα σίγουρης γιὰ νὰ ἀποτραπῆ ὁ κίνδυνος ὁποιασδήποτε πλάνης! Εἶναι γνωστὸ πόσο ὑπῆρξε γόνιμη ἡ «Μέθοδος» αὐτῆ, ἀνίσχυρη ὅμως νὰ συλλάβῃ τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ὁ Μαγελλάνος, πάλι, ἦταν τὸ σύμβολο τῆς περιπέτειας· εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού, μέσα στὶς τρικυμίες καὶ τὶς φοβερώτερες καταστροφές, ἔχασε ὅλα τοῦ τὰ πλοῖα, ἐκτός—εὐτυχῶς—ἀπὸ ἕνα, καὶ πού ἐπέτυχε μὲ τὴν τόλμη του νὰ φθάσῃ τὸν σκοπὸ του—τὸν Εἰρηνικὸ—μὲ τὸ τελευταῖο τοῦ πλοῖο, τὴν τελευταία τύχη του.

Ἐνας καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας θὰ μοῦ εἶπῃ ἀσφαλῶς ὅτι καὶ τὸν Descartes ὑπῆρχε ἕνας ἐπαναστάτης, ὑπῆρχε τὸ θάρρος νὰ «σῆσῃ» κάθε φιλοσοφία προηγούμενη, ὑπῆρχε ἡ τόλμη τοῦ cogito. Καὶ ἢμποροῦμε ἀσφαλῶς νὰ διακρίνωμε στὸν καρτεσιανισμό μιὰ περιπέτεια, μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ τῆς καμπύλης, τὴ φάση τῆς κατακτητικῆς ἐκκολλάψεως, τὴν ἐξασθένηση ἔπειτα, πού ὀφείλεται στὴν ἐπιτυχία της τὴν ἴδια.

Ἐνας ἱστορικός, θὰ μᾶς μάθῃ ἐξ ἄλλου νὰ ἀποδώσωμε δικαιοσύνη στὸν Μαγελλάνο καὶ νὰ ἀναγνωρίσωμε σ' αὐτὸν, ὄχι μόνον τὸν πρωτοπόρο, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπιστήμονα μὲ τὰ σωστά συμπεράσματα πού ἐπαλήθευσε ἢ πείρα, τὸν σοφὸ πού πῆρε ὅλες τὶς ἀναγκαῖες προφυλάξεις.

Δέν κάνω όμως ἐδῶ, οὔτε φιλοσοφία οὔτε ἱστορία· μέ τήν ἀφορμή τοῦ ἄρρωστου, σκύθῳ ἐπάνω στήν κοινή γιά ὄλους μας ἀνθρώπινη φύση, καί «ἀκροῶμαι» αὐτό πού μᾶς φανερώνει τὸ πνεῦμα μέ τὸ μέσο τῶν συμβόλων. Καί διαπιστώνω ὅτι πολὺ συχνά στὰ ὄνειρά μας παρουσιάζονται ἀντιφατικά σύμβολα, πού θυμίζουν τίς ἀντίθετες τάσεις καί ροπές ἀνάμεσα στίς ὁποῖες σπαραζόμαστε ὄλοι ἀδιάκοπα.

Βρισκόμαστε ὄλοι ἀνάμεσα στόν Descartes καί τόν Μαγγελάνο. Ὅταν ἀκολουθοῦμε τόν Descartes, χάνομε τόν Μαγγελάνο, καί ὅταν ἀκολουθοῦμε τόν Μαγγελάνο, χάνομε τόν Descartes.

Ὁ ἄσθενής μου μοῦ ἀνεκοίνωσε ἐπίσης ὅτι εἶχε ἀνακαλύψει τὸ προσωπικό του πρόβλημα, πού ἦταν ἡ ἀποστροφή του γιά τήν ὀποιαδήποτε πραγματική προσπάθεια. Πραγματικά, δέν ὑπάρχει ἀληθινή προσπάθεια, παρὰ μόνο ἀνάμεσα στήν περιπέτεια καί τήν πιστότητα. Ἦμπορεῖ ἡ περιπέτεια νά φαίνεται ὡς προσπάθεια δίχως πραγματικά νά εἶναι τέτοια, ἂν χρησιμεύη ἀπλῶς γιά νά φεύγωμε ὄλο καί μακρύτερα ἀπό τήν μιὰ περιπέτεια στήν ἄλλη, δίχως πουθενά νά ριζώνωμε. Βλέπομε ἔτσι, σπουδαστάς «αἰώνιους», πού περνοῦν ἀκούραστοι ἀπό τή μιὰ Σχολή στήν ἄλλη, δίχως νά συμπληρώνουν τίς σπουδές τους σέ μιάν ἀπ' αὐτές. Παρὰ τὰ φαινόμενα, δέν εἶναι «ἄνθρωποι τῆς περιπέτειας», διότι δέν εἶναι ἐ λ ε ὑ θ ε ρ ο ι. Ἡ ἀληθινή περιπέτεια προϋποθέτει μιὰ ἐλευθερία ὑπεύθυνη. Ἐπειδή αὐτή ἡ ἐλευθερία τοὺς λείπει, τρέχουν ἀπό τή μιὰ Σχολή στήν ἄλλη, ἀποφεύγοντας τίς εὐθύνες τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς μέσα σέ σπουδές ἀτελείωτες. Πολλοὶ ἄνθρωποι ξεπέφτουν μ' αὐτόν τὸν τρόπο σέ μιὰ ρουτίνα διαδοχικῶν περιπετειῶν, πού δέν εἶναι κἂν περιπέτειες. Ἄλλοι, παραμένουν ἀντίθετα αἰχμάλωτοι μιᾶς περασμένης τῆς περιπέτειας. Εἶχαν π.χ. πρὶν ἀπὸ εἴκοσι χρόνια μιὰ περιπέτεια πού ἦταν τόσο συγκλονιστική, ὥστε δέν τολμοῦν πιά νά τήν ξεπεράσουν, ἀκόμα κι' ἂν σήμερα ἐπάλιωσε, φοβούμενοι μὴ χάσουν τὸ θη-

σαυρό τους καί ξαναπέσουν στὸ κενὸ μιᾶς μετρίας ὑπάρξεως. Ἄγκιστρώνονται ἐπάνω τῆς, καί στεροῦν ἔτσι τὸν ἑαυτό τους ἀπ' αὐτὴν τὴν συνεχῆ μεταπήδησι σέ καινούργιες περιπέτειες πού χαρακτηρίζουν τὴ ζωὴ. Ὑπάρχει, λοιπόν, ἕνας ἀναγκαῖος ρυθμὸς ἀνάμεσα στήν ἡρεμία καί τὴν προσπάθεια, γιά νά μπορῆ νά ἀνθίσῃ τὸ ἔνστικτο τῆς περιπέτειας.

★

Ἡ ζωὴ ἐξελισσεται ἀδιάκοπα. Ἐνσαρκώνεται διαδοχικὰ σέ περιπέτειες, πολὺ διαφορετικὲς σέ κάθε ἡλικία. Οἱ διαδοχικὲς ἐξ ἄλλου περιπέτειες στίς ὁποῖες ἐπιδίδεται ἕνας νέος ἄνθρωπος, σημειώνουν μιὰ ὀρισμένη ἐξέλιξη· γίνονται ὄλο καί πιὸ προσωπικές. Ὅταν εἶναι κανεὶς πολὺ νέος, ἐντάσσεται σέ μιὰ συλλογικὴ περιπέτεια καί ἔχει ἀσφαλῶς τὴν ἐντύπωση ὅτι ζῆ μιὰ περιπέτεια προσωπική, διότι ἀφωσιώνεται μέ ζῆλο σ' αὐτὴν καί ταυτίζεται μέ τὴν ὁμάδα πού τὸν συνδέει μέ αὐτὴν. Πρόκειται ὅμως, ἀκόμη, γιά μιὰ στράτευση σέ περιπέτεια τῆς ὁποίας τὴν πρωτοβουλία δέν ἔχει αὐτὸς ὁ ἴδιος. Οἱ ἐμπειρίες πού ἀποκτᾶ σ' αὐτὴν, τὸν κάνουν νά ὀριμᾶσῃ, καί διακρίνει βαθμηδὸν καθαρῶτερα τοὺς πλέον ὀριστικούς καί προσωπικούς σκοποὺς οἱ ὁποῖοι θὰ τὸν ἐλκύσουν. Θὰ πρέπει νά ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τίς πρῶτες τῆς περιπέτειες, γιά νά ξαναγίνῃ πάλι διαθέσιμος καί νά καταπιαστῆ μέ καινούργιες, προσωπικώτερες προσπάθειες.

Ἡ ἴδια ἐναλλαγὴ παρατηρεῖται ἀφ' ἑτέρου καί στήν ἱστορία. Ὅλοι οἱ λαοὶ γνωρίζουν περιόδους περιπετειᾶς καί περιόδους σταθεροποιήσεως. Οἱ ἄνθρωποι πού νοσταλγοῦν σήμερα «τὴν καλὴ ἐποχὴ» τῶν ἱππηλάτων λεωφορείων, εἶναι πνεύματα «μπουρζουὰ» πού πολὺ ὀλίγο ρέπουν στήν περιπέτεια. Δέν νοιώθουν εὐχάριστα στὸ σημερινὸ κόσμον μας, πού ἡ ἐντυπωσιακὴ του μεταμόρφωση ἐνθουσιάζει τὰ περιπετειώδη πνεύματα.

Ἀκόμη καί στήν ἠθικὴ συμπεριφορὰ, ὅσο κι' ἂν αὐτὸ φαίνεται παράδοξο, κάποια χαλάρωση ἢμπορεῖ νά ἀποτελεῖ προϋπόθεση μιᾶς αὐθεντικώτερης προσ-

πάθειας. Θυμολογία ήταν έξυπνο, πνευματώδη και λεπτολόγο άνθρωπο, που οι γονείς του υπήρξαν θερμοί υπέρμαχοι του αγώνος έναντι του αλκοολισμού. Κάτω από την επίδρασή τους, είχε ανάλαβει, παιδί άκόμενη, τη γραπτή υποχρέωση να απόσχη δια βίου από την χρήση των οινοπνευματωδών. Δεν είχε, άσφαλώς, την παραμικρή επιθυμία να τα δοκιμάσει, ένοιωθε όμως ότι αυτή του ή αποχή, αποφασισμένη σε μια ηλικία που το παιδί ταυτίζεται με την προσωπικότητα των γονέων έστερείτο άσφαλώς από κάθε σημασία, από ήθικης απόψεως. Έζήτησε, λοιπόν, και έπέτυχε να αποδεσμευθί απ' αυτήν, για να μπορή εις το μέλλον να απόσχη μ' έναν τρόπο ελεύθερο και υπεύθυνο.

Μια γυναίκα επίσης, είχε δώσει κάποτε στον πνευματικό της κάποια επίσημη υπόσχεση. Και αυτή, επίσης, δεν είχε την παραμικρή επιθυμία να την παραβή. Της φαινόταν όμως ότι ή ήθικη σταθερότης της επάνω σ' αυτό το ζήτημα της είχε επιβληθή από την υπόσχεση που έδωσε, και δεν ήταν ελεύθερη και άδέσμευτη. Μου έζήτησε, λοιπόν, να την απαλλάξω απ' αυτήν με τον ίδιο έασιτωτο τρόπο που την απήλλαξε και ό πάστωρ της για να ξαναδώσει στην καλή της διαγωγή όλη της την αυθεντικότητα.

"Ας ξαναγυρίσωμε, όμως, σ' αυτόν τον ρυθμό της διαδοχικής προσπάθειας και χαλαρώσεως, που πρέπει να χαρακτηρίσει της ζωής το κύλισμα. Χωρίς προσπάθεια, περιπέτεια δεν υπάρχει. "Όταν όμως ή περιπέτεια παληώνη, μόνο ή χαλάρωση μās προδιαθέτει πάλι για καινούργιες περιπέτειες και μās ξαναδίνει ένα αίσημα έλευθερίας. Τελευταίως, έδοκίμασα προσωπικά την έμπειρία αυτή. Πριν από δέκα πέντε χρόνια, είχα ιδρύσει μαζί με τον Δρα Maeder της Ζυρίχης και τον Δρα Jean de Rougemont της Lyon, τις «Έτήσιες Συνόδους» της Ιατρικής της Προσωπικότητας. Η γυναίκα μου και έγώ αφιερωθήκαμε σ' αυτές με την καρδιά μας όλόκληρη. Τό να συσπειρώσωμε Ιατρούς που άνηκαν σε διαφορετικά δόγματα, έθνικότητες

και ειδικότητες, σ' έναν καλοπροαίρετο διάλογο για την καλή αναζήτηση μιās Ιατρικής περισσότερο ανθρωπίνης, υπήρξε για μās μια θαυμαστή περιπέτεια. Είχαμε ταυτισθί με την ομάδα αυτή, σε σημείο που πολλοί από τους συναδέλφους άρχισαν να την ονομάζουν *groupe Tournerie*».

Ματαιώς διαμαρτυρηθήκαμε, έμεις και οι φίλοι μας, κατά της «φίρμας» αυτής, που δεν ένοούσε ώστόσο να υποχωρήσει. Κι' αυτό, διότι κάτι άσφαλώς έσήμαινε: Έξ αίτίας, δηλαδή, της θαθείας μας άφοσιώσεως και της φιλίας και του σεβασμού των άλλων μελών του Όμίλου μας, κανείς απ' αυτούς δεν ένοιωθε το ίδιο υπεύθυνος με έμās, για να ανάλαβη την διεύθυνσή του. Περίμεναν τις δικές μας πρωτοβουλίες, σε σημείο που ή κίνηση αυτή, την όποιαν είχαμε θελήσει συλλογική, κατατούσε πολύ προσωπική και έξηρητημένη από το δικό μας πρόσωπο.

Στην αρχή άντέδρασα με δύναμη στις επικρίσεις που παρουσιάστηκαν και με κατηγορούσαν ότι ξπαίζα στο έργο αυτό ένα ρόλο πρωτεύοντα, διαμαρτυρούμενος για το φιλελεύθερο πνεύμα μου. Κάποιος όμως συνάδελφός μου με έβοήθησε να άποφασίσω άποδεχόμενος αυτή την προειδοποίηση. «Στα δεκαπέντε του χρόνια, μου είπε, το παιδί πρέπει να χειραφετηται από τον πατέρα, για να μπορέσει να ένηλικιωθί». Έτσι, έξακολουθώ θέβαινα να είμαι λίγο «πατέρας» —και ή σύζυγός μου «μητέρα»— του «Όμίλου του Bossey», είμαστε όμως οι γονείς ενός παιδιού χειραφετημένου και υπεύθυνου. Κάποια χαλάρωση ήταν άναγκαία εκ μέρους μου, για να με καταστήσει περισσότερο διαθέσιμο για καινούργιες περιπέτειες και να χάριση στον Όμιλο μια άνανέωση του πνεύματος της περιπέτειας. Ό Δρ. Sarano της Valence, με συνεργασία πολλών συναδέλφων, πήρε την σκυτάλη στη θέση μου. Κατά θάθος, δεν ήταν πιά για μένα μια καινούργια περιπέτεια, είναι όμως για κείνον και μόνο από περιπέτεια σε περιπέτεια, παρα-

μένει ζωντανή μία κίνηση. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι αυτή η «χαλάρωση» που ένα χρόνο πριν μου φαινόταν ακόμα σαν μία πτώχευσις της ζωής μου, μου φαίνεται σήμερα σαν ένας πλουτισμός, μ' ένα αίσθημα ελευθερίας που κεντρίζει. Και γι' αυτό ίσως, νοιώθω τώρα τόση ευχαρίστηση γράφοντας για το πνεύμα της περιπέτειας.

★

Ίσως ακόμη, αυτό που λέγω τώρα, να ήμπορέση κάπως να παρηγορήση κάποιον άνθρωπο απογοητευμένο από την αϊφνίδια διακοπή κάποιας ωραίας περιπέτειας, που είχε βάλει σ' αυτή την καρδιά του ολόκληρη, ή και να ένθαρρύνη κάποιον άλλον που νοιώθει πώς έφθασε ή ώρα να παραιτηθῆ από κάποιο έγχειρημα και που διστάζει να τὸ κἀνη διότι τοῦ εἶναι πολὺ ἀφωσιωμένος. Σκεφθῆτε ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἔργα που ἐπιζοῦν καὶ φυτοζωοῦν, ἀπὸ τὸ φόβο μήπως προδώσωμε κάποιο ἔνδοξο παρελθόν, που εἶναι ἤδη ξεπερασμένο. Σκεφθῆτε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους που ἴδρυσαν ἢ διηύθυναν μὲ ζῆλο καὶ ἀποτελεσματικὰ ἐπὶ χρόνια ὀλόκληρα κάποιο καλλιτεχνικὸ ἢ φιλολογικὸ ὄμιλο, μὴ βιομηχανικὴ ἢ ἐμπορικὴ ἐπιχείρηση, κάποιο ἐπαγγελματικὸ ἢ θρησκευτικὸ σύλλογο, καὶ που οἱ πιὸ ἀφωσιωμένοι τοὺς συνεργάτες εὐχονται ἐνδόμυχα, ἀλλὰ μάταια, τὴν ἀνανέωσίν τους...

Ἄς σκεφθοῦμε, ἀκόμα, τὴν εἰκόνα που χρησιμοποίησε γιὰ νὰ μὲ φωτίση ὁ συνάδελφός μου—τὴν θέση τῶν γονέων που ἀντιτίθενται στὴ χειραφέτηση τῶν ἐνηλικιωθέντων παιδιῶν τους. Πρᾶγμα που συμβαίνει ἀκριβῶς, διότι, τὸ νὰ τὰ ἀναθρέψουν καὶ νὰ τὰ προετοιμάσουν γιὰ τὴ ζωὴ ὅσο μποροῦν καλύτερα, τὸ νὰ παρακολουθοῦν τὴν ἀνάπτυξή τους ἦταν γι' αὐτοὺς μὴ, γεμάτη πάθος περιπέτεια. Καὶ εἶναι τώρα ἀνίκανοι νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπ' αὐτὴ... Αὐτὸ τὸ παιδί που διεκδικεῖ τὸ δικαίωμά του νὰ διαθέτῃ τοῦ λοιποῦ τὴν ζωὴ του ἐλεύθερα, γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο τοὺς ἀποστερεῖ ἀπὸ μὴ ὑποχρέωση που ἦταν γι' αὐτοὺς μὴ θαύμαστὴ εὐχαρίστηση. Ἐκεῖνο που

ἠμπορεῖ νὰ τοὺς βοηθήσῃ σ' αὐτὴν τὴ δύσκολη ἐγκατάλειψη εἶναι ἀκριβῶς τὸ νὰ διακρίνουν σ' αὐτὴ μὴ καινούργια περιπέτεια!

Ἡ διαδοχὴ αὐτῶν περιπετειῶν, εἶναι ἀκριβῶς ἡ εἰκόνα, εἶναι τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Εἶναι μὴ διαδοχὴ, που δὲν σταματᾷ ποτέ. Ἡ γέννησις εἶναι μὴ περιπέτεια, καὶ ὁ θάνατος μὴ ἄλλη. Ἡ νεότης, μὴ περιπέτεια, ἢ ὠριμὴ ἡλικία μὴ ἄλλη διαφορετικὴ. Τὸ γῆρας ἀποτελεῖ ἀκόμα μὴ ἄλλη περιπέτεια: Οἱ διαδοχικὲς ἀπογυμνώσεις που ἐπιβάλλει ἡ γεροντικὴ ἡλικία παρουσιάζονται τελείως διαφορετικὰ ὄχι πιὰ, σάν μὴ «πτώχευση», ἀλλὰ σάν ἕνας πλουτισμός μὲ μὴ καινούργια περιπέτεια.

Ἡ προσπάθεια, λοιπόν, ἀποτελεῖ μὴ περιπέτεια, καὶ ἡ χαλάρωση ἐπίσης μὴ ἄλλη. Ἡ πιστότης, καὶ ἡ ἀποχώρησις εἶναι ἐξ ἴσου περιπέτειες. Τὸ ἐνστικτο τῆς περιπέτειας, χωρὶς τὸ ἐνστικτο τῆς σταθερότητος, εἶναι ὁ κίνδυνος τῆς καταρρεύσεως. Καὶ τὸ ἐνστικτο τῆς ἐπαναλήψεως, χωρὶς τὸ ἐνστικτο τῆς περιπέτειας, ὁ κίνδυνος τῆς ἀπολιθώσεως. Πῶς, ὅμως, νὰ συνδυάσωμε τοὺς δύο αὐτοὺς πόλους, τὸν πόλο τῆς διευρύνσεως μὲ τὸν πόλο τῆς σταθεροποιήσεως τοῦ ὄντος;

Ὁ πεθερός μου, που μὲ εἶχε κατανοήσει καλὰ, προτοῦ πεθάνῃ εἶχε εἰπῆ στὴ γυναῖκα μου: «Τὸ χρέος σου, κοντὰ στὸ σύζυγό σου, εἶναι νὰ τὸν ἐμποδίζῃς νὰ σκορπίζεται». Δὲν ἔχω φθάσει στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θὰ φθάσω ποτέ! Μοῦ φαίνεται ὅμως ὅτι αὐτὸ που συνέτεινε περισσότερο στὸ νὰ εἰσακουσθῆ ἢ εὐχὴ τοῦ πεθεροῦ μου, ἦταν ἡ κλήσις που μοῦ ἔστειλε ὁ Θεός. Προσκαλώντας με νὰ ἀφιερῶσω τὸν ἑαυτό μου σ' ἕνα σκοπὸ—τὴν πνευματικὴ ἀνανέωσις τῆς ἱατρικῆς—μὲ ἔρριξε σὲ μὴ μὲγάλῃ περιπέτεια, μὲ ὑποχρέωσε ὅμως, ἐπίσης νὰ ἀπαρνηθῶ πολλές ἄλλες περιπέτειες, στίς ὁποῖες τώρα θὰ εἶχα «σκορπίσει».

Διότι ὁ Θεὸς προσωποποιεῖ τὴν δημιουργικὴ περιπέτεια—προσωποποιεῖ ὅμως, ἐπίσης, καὶ τὴν πιστότητα. Ποτέ δὲν

έγκαταλείπει τὴν ἐπιχείρηση πού ἀρχισε. Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι πολὺ χτυπητό: εἰσάγει μίαν ἀληθινὴ ἐπανάσταση, καὶ συγκεκριμένα ἀγωνίζεται ἀδιάλλακτα κατὰ τῆς τυποποιημένης νομιμοφροσύνης τῶν Ἰουδαίων συγχρόνων Του· ταυτόχρονα, ὅμως, τηρεῖ μὲ εὐλάβεια τὶς θρησκευτικὰ παραδόσεις καὶ δηλώνει ὅτι δὲν ἤλθε γιὰ νὰ καταλύσῃ τὸν Νόμο τοῦ Μωϋσέως. Στὴν Σχολή Του, ἀνακαλύπτομε ἀδιάκοπα τὸ πνεῦμα τῆς περιπέτειας, θρίσκομε ὅμως ἐπίσης τὸ νόημα τῆς ἐμβαθύνσεως πού μᾶς σώζει ἀπὸ κάποιο τυχαῖο πῆδημα. Μᾶς δείχνει, θῆμα πρὸς θῆμα, τοὺς κινδύνους πού πρέπει ν' ἀποδεχθοῦμε, μᾶς

διδάσκει ὅμως συνάμα τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴ σύνεση. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμο, ἀλλ' ἐγκατέστησε ἐπίσης τοὺς σοφοὺς αὐτοματισμοὺς τῶν φυσικῶν καὶ βιολογικῶν νόμων πού τὸν συντηροῦν ἀρμονικά. Στὸν Θεὸ μόνο συνάπτονται τέλεια ἢ ἀνακάλυψη μὲ τὴν ὀργάνωση. Καὶ ξαναθρискόμαστε, ἔτσι, στὸ σημεῖο πού ἤμαστε πρὸ ὀλίγου, μπρὸς στὴν ἀνάγκη αὐτὴ νὰ «ἀκρωμέθῃ» τὸν Θεό, νὰ ἐπιστρέψωμε σ' Αὐτὸν ἀδιάκοπα, γιὰ νὰ ἀφινώμεθα νὰ μᾶς κατευθύνῃ στὸν δρόμο τῆς ἀληθινῆς περιπέτειας.

PAUL TOURNIER

Μετάφρασις: Ἄρχ. Πολέμη.

Ο ΔΡΟΜΟΣ

Ὁ δρόμος πού ἔχει χαράξει ὁ Κύριος
εἶναι διάφανος σὰν κρύσταλλο.
Σ κοντάφτεις μπροστά του, καὶ ἡ σκέψη σου μένει μετέωρη!
Πίσω ἀπ' τὸ κρύσταλλο ὅμως
ὁ δρόμος ἀνοίγεται πλατὺς σὰν ἱερὴ πεδιάδα.
Μιά μικρὴ, βέβαιη δίοδος κάπου ὑπάρχει.
Τὰ γόνατά σου πρέπει νὰ ματώσουν «ἐν προσευχαίς»
γιὰ νὰ φτάσης τὴ μυστικὴ θύρα.
Τὰ μάτια σου πρέπει νὰ μείνουν ἀγρυπνα «ἐν ἀσκήσει»
γιὰ ν' ἀντικρύσουν τὸ ὄραμα.
Ὅταν διαβῆς τὸ δύσκολο ὁρόσημο
ἔχεις γίνει ὁ ἴδιος φαντασία καὶ ὄνειρο,
μπορεῖς νὰ πλησιάσης τότε τὴν «φλεγόμενη θάτο».
Νὰ δεῖς τοὺς μικροὺς ἀγγέλους πού τραγουδοῦν,
νὰ στήσης τ' αὐτί σου στὸν ἑλαφρὸ ἄνεμο
καὶ ν' ἀκούσης τὴν Ἱερά φωνὴ τοῦ προφήτη
πού σὲ καλεῖ μὲ τ' ὄνομά σου!

ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΤΟΥ 1768

Ἡ διεθνoύς κύρους ἑφημερίς Τάϊμς τῆς Νέας Ὑόρκης εἰς πρόσφατον ἄρθρον τῆς συντάξεως ὀμιλεῖ διὰ τὴν ἐκ 2.000.000 ἑλληνικὴν μειονότητα τῆς Ἀμερικῆς, τὴν ὁποῖαν χαρακτηρίζει ὡς «ἰσχυρὰν εἰς ἐπιρροὴν» καὶ «ἄφοβον εἰς τὸ νὰ ἐκφράζεται» εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν γενέτειράν Ἑλλάδα καὶ τὴν ζωὴν τῆς ὁμογενείας εἰς τὸν Νέον Κόσμον (Ν. Ὑ. Τάϊμς, 12 Σεπτ. 1964, πρῶτον ἄρθρον τῆς συντάξεως). Ἡ ἀναγνώρισις αὐτῆ εἶναι σημαντικὴ καὶ δηλοῖ ἕν τι μῆτρον ὅτι ὁ ἀμερικανικὸς ἑλληνισμὸς ἀποτελεῖ σήμερον λίαν ὑπολογίσιμον ὄντοτητα.

Εἶναι ἀδιαμφισβήτητος πραγματικότης, ὅτι κατὰ τὰ τελευταῖα 20 ἔτη ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἔχει ἐπιτελέσει τεραστίαν πρόδον εἰς πολλοὺς τομεῖς τῆς ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς ζωῆς του. Ὑπάρχουν ἐνδείξεις ὅτι οἰκονομικῶς ἡ πλειονότης τῶν Ἑλλήνων ἢ Ἀμερικανῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς ἀνήκουν εἰς τὴν ἀστικὴν τάξιν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πνευματικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν πεδῖον ἡ ὁμογένεια δὲν ὑστερεῖ. Ναι μὲν ἡ γενεὰ τῶν μεταναστῶν ἦτο πτωχὴ εἰς μόρφωσιν, οὐχ ἦττον ὁμως τὰ τέκνα των ἐμορφώθησαν καὶ σήμερον πολλοὶ Ἑλληνοαμερικανοὶ ἔχουν καταλάβει ἐπιζήλους θέσεις εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς Ἀμερικῆς.

Ἀρκεῖ νὰ μνημονεῦση τις ἐν παρόδῳ, ὅτι οἱ Ἑλληνοαμερικανοί, οἱ ὅποιοι κατέχουν σήμερον ἀνωτέρας ἀκαδημαϊκὰς θέσεις, ἀπὸ τοῦ βοηθοῦ καθηγητοῦ ἕως τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, εἶναι περισσότεροι τῶν 250 ἀνὰ τὴν Ἀμερικὴν. Οἱ διδάσκαλοι κατωτέρας καὶ μέσης παιδείας ὑπολογίζονται εἰς τὰς 5-6 χιλιάδας. Δὲν ὑπάρχει Ἑλληνικὴ Κοινότης ἢ ὁποῖα νὰ στερηθῆται Ἑλλήνων ἱατρῶν, δικηγόρων, φαρμακοποιῶν, χημικῶν, μηχανικῶν καὶ ἀντιπροσώπων ἄλλων ἐπιστη-

μῶν καὶ κλάδων. Ὑπάρχουν δὲ Ἑλληνεὶς ἐπιστήμονες τῆς Ἀμερικῆς οἱ ὅποιοι χαίρουν διεθνoύς φήμης, ὅπως εἶναι οἱ ἱστορικοὶ καθηγηταὶ Πανεπιστημίων Παναγιώτης Χαράνης καὶ Μίλτων Ἀνάστος, ὁ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας Γρηγόριος Βλαστός, ὁ καθηγητὴς βοτανολογίας Κ. Ἀλεξόπουλος, διὰ νὰ περιορισθῶ εἰς τινὰς μόνον, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἐμφανίζονται ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ τόμου «Χοῦ ἰς Χοῦ».

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἐπίσης ἡ ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσις καὶ ἡ θρησκευτικὴ παιδεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Συμφώνως πρὸς τὴν πρόσφατον στατιστικὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἡ Ἐκκλησία μας ἐνταῦθα συγκροτεῖται σήμερον ἀπὸ 424 Κοινοτήτας μὲ 525 κληρικούς. Λειτουργοῦν 14 ἡμερησῖα Ἑλληνοαμερικανικὰ σχολεῖα ἰσότιμα πρὸς τὰ δημόσια τοιαῦτα μὲ 3,016 μαθητευομένους. Προσέτι λειτουργοῦν 515 ἀπογευματινὰ σχολεῖα εἰς τὰ ὅποια διδάσκεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσά μὲ 18.380 μαθητὰς καὶ μαθητρίας. Οἱ λαϊκοὶ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδάσκάλισσαι ἀνέρχονται εἰς 333. Οἱ ὑπόλοιποι διδάσκαλοι εἶναι ἱερεῖς. Ὁ θεσμὸς τῶν κοινοτικῶν νηπιαγωγείων εἶναι νέος καὶ διὰ τοῦτο ἀριθμοῦν μόνον 48 μὲ 625 νεαροὺς θλαστούς. Τὰ κατηχητικὰ ὄλων τῶν κατηγοριῶν ἀνέρχονται εἰς 609 μὲ σύνολον κατηχουμένων 62.574

Χωρὶς ἀμφιβολίαν ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἔχει διαμορφώσει ἰδίαν φυσιολογίαν, μὲ ἰδιαίχοντα προβλήματα καὶ ἰδικὴν του γραμμὴν, εἶναι δὲ χρήσιμος καὶ δημιουργικὸς παράγων τόσον διὰ τὴν θετὴν πατρίδα Ἀμερικὴν ὅσον καὶ διὰ τὴν γενέτειράν Ἑλλάδα.

Α'.

Ἄλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος ἄρθρου δὲν εἶναι νὰ ἐκθέσῃ τὴν σύγχρονον σύν-

θεσιν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς. Διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς Παροικίας τῆς Ἀμερικῆς, ἢ ὁποία χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1768. Πράγματι, ἐνῶ ὁ Ἑλληνισμός, ὡς ὠργανωμένη ἐκκλησιαστικὴ ὄντοτης, δὲν ὑπερβαίνει τὰ 50 ἔτη εἶναι ἱστορικῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι ἡ πρώτη Ἑλληνικὴ ἀποικία εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἰδρύθη πρὸ 200 περὶπου ἐτῶν.

Μέχρι τοῦδε ἐπικρατοῦσεν ἡ γνώμη ὅτι κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 1768 διακόσαι ἑλληνικαὶ οἰκογένειαι ἀπεθιβάσθησαν εἰς τὴν Φλωρίδα τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, προερχόμεναι ἀπὸ τὴν νοτιοδυτικὴν περιοχὴν τῆς Πελοποννήσου. Ἐπιστεύετο ὅτι, οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι μαζὶ μετὰ Ἰταλοὺς καὶ Μινόρκους ἀπετέλεσαν τὴν πρώτην ἀποικίαν τῆς Νέας Σμύρνης, τῆς ὁποίας ἡ ἱστορία εἶναι λίαν ἐνδιαφέρουσα δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ἀμερικανοὺς ἑλληνικῆς καταγωγῆς.

Ἡ ἱστορία τῆς Νέας Σμύρνης ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ἔτος 1763 ὅποτε τὸ τμήμα τῆς ἀνατολικῆς Φλωρίδας ἔγινεν ἀγγλικὴ ἀποικία. Τὰ ἀρχικὰ σχέδια τῆς Κυβερνήσεως ἀπέβλεπον ὅπως εἰς τὴν νέαν αὐτὴν περιοχὴν τῆς Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπιδιωχθῆ ἡ καλλιέργεια μετὰξῆς καὶ θάμβακος. Ἐγένετο τότε πρότασις ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς ἰδιώτας νὰ ἀναλάβουν τὴν ἐκμετάλλευσιν τοῦ ὡς ἄνω γεωγραφικοῦ χώρου μετὰ τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τοὺς παρεχωροῦντο μεγάλαι ἐκτάσεις παρθένου γῆς ὡς φέουδα.

Πρῶτος ὁ ὁποῖος ἀνταπεκρίθη εἰς τὴν κυβερνητικὴν ἑκκλησίαν ἦτο ὁ ἱατρὸς Ἀνδρέας Τοερνμπούλλ ἀπὸ τὴν Σκωτίαν. Οὗτος εἶχε ταξιδεύσει ἐπὶ ἔτη εἰς διάφορα κράτη τῆς Μεσογείου καὶ εἶχε γνωρίσει λαοὺς πολλῶν ἐθνικοτήτων, εἶχε δὲ νυμφευθῆ θυγατέρα Ἑλληνοῦ ἐμπόρου ἀπὸ τὴν Σμύρνην ὀνόματι Μαρίαν. Ὑστερα ἀπὸ τὰς νομικὰς διαδικασίας ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις παρεχώρησεν εἰς τὸν ἱατρὸν 20.000 ἐκτάρια εἰς τὴν ἀνατολικὴν Φλωρίδα. Ἀπέμενεν ὅμως ἡ προσέλκυσις ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἤθελον νὰ μετανα-

στεύσουν εἰς τὴν ἡμιανάπτυκτον ἀκόμη Ἀμερικὴν.

Ὁ γάμος τοῦ Τοερνμπούλλ μετὰ Ἑλληνίδα, ἡ γνωριμία του μετὰ Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι δεινοπαθοῦσαν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀγγλικά σχέδια διὰ τὴν καλλιέργειαν μετὰξῆς καὶ θάμβακος ἔπεισαν τὸν Σκῶτον εὐγενῆ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν οἱ πλέον ἐνδεδειγμένοι νὰ ἀνταποκριθῶσι εἰς τὰς ἐπιδιώξεις του.

Ἡ Ἑλληνὶς σύζυγος τοῦ ἱατροῦ, δὲν ἐδίετασε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν ἀποδημίαν των εἰς τὴν Φλωρίδα. Τοιουτοτρόπως ἡ οἰκογένεια Τοερνμπούλλ ἀπεθιβάσθη εἰς τὴν κώμην τοῦ Ἀγίου Αὐγουστίνου τὸν Νοέμβριον τοῦ 1767.

Ὑστερα ἀπὸ ἐπιμελῆ ἐξερεύνησιν τῆς περιοχῆς ἐξέλεξαν τὸν χώρον Μοσκίτο Ἰνλετ διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς παροικίας των εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν. Ὁ ἱατρὸς μετωνόμασε τὸν τόπον εἰς Νέαν Σμύρνην πρὸς τιμὴν τῆς ἐκ Σμύρνης συζύγου του. Συμφώνως ὅμως πρὸς ἑτέραν ἄποψιν, ὅπως θὰ μνημονεύσωμεν κατωτέρω, ἐδόθη τὸ νέον ὄνομα ὄχι πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνίδος, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πρῶτοι Ἕλληνες ἀποικοὶ προήρχοντο ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Σμύρνης.

Ἐξέπνευσαν οἱ χειμερινοὶ μῆνες καὶ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 1768 ὁ μεγαλοιδεότης ἱατρὸς ἐταξίδευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ συνοδεύσῃ μετανάστας εἰς τὸν Νέον Κόσμον. Ἐκεῖ ὅμως ἀντιμετώπισε δυσκολίας καὶ ἐμπόδια διότι ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἤρνετο νὰ ἐκδώσῃ ἄδειαν εἰς τοὺς «ραγιαῖδες» νὰ μεταναστεύσουν. Ἀφοῦ ἐδωροδόκησεν ὁ Τοερνμπούλλ τὰς τουρκικὰς ἀρχάς, ἐδόθη ἡ ἄδεια ὅπως διακόσοι «ἀτίθασοι ἰθαγενεῖς τῆς νοτίου Πελοποννήσου οἱ ὁποῖοι ἀψηφούσαν συνεχῶς τὸν τουρκικὸν ζυγόν» ἀποχαιρετήσουν διὰ πάντα τὰ πάτρια χῶματα μετὰ προορισμὸν τὴν Ἀμερικὴν.

Αἱ ὡς ἄνω πληροφορίαι συμφωνοῦν μετὰ τὰς ἀπόψεις τῆς Ντοέγκετ, ἡ ὁποία ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι Ἕλληνες ἦσαν Μανιάτες. Τὴν γνώμην της συμμερίζεται καὶ ὁ Ἑλληνοαμερικανὸς Μπάμπης Μαλαφούρης, ὁ ὁποῖος ἐμπεριστατωμένα ἐξετάζει τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα εἰς τὸ ἔγ-

κριτον βιβλίον του «Οί Έλληνες τῆς Ἀμερικῆς». Γνωρίζω λοιπὸν ὅτι δὲν «κομίζω γλαῦκας εἰς Ἀθήνας» μὲ τὸ παρὸν μελέτημα. Παρεκινήθη ὅμως νὰ ἐξετάσω κ' ἐγὼ τὸ θέμα ἀπὸ τὴν πληροφορίαν τοῦ Ἀμερικανοῦ ἱστορικοῦ Γεωργίου Φαίριμπάνκς, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὴν Σμύρνην ὡς τόπον καταγωγῆς τῶν πρώτων ἐκείνων ὁμογενῶν τοῦ Νέου Κόσμου καὶ ὄχι τὴν περιοχὴν τῆς Μάνης.

Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἔρευνα μὲ ὠδήγησεν εἰς τοὺς δύο τόμους ἀφηγήσεων ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴν τοῦ Γερμανοῦ περιηγητοῦ καὶ ἱστορικοῦ Ντέιβιντ Σκόεφ. Ἀποτελεῖ δὲ οὗτος σπουδαιότατην πηγὴν, διότι ἦτο σύγχρονος, τοῦ Τοέρνμπούλλ ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Πολιτείαν τῆς Φλωρίδας κατὰ τὰ ἔτη 1783-1784. Αἱ ἀπόψεις του δὲν συμφωνοῦν μὲ ὅσα ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω.

Β'.

Ὁ Σκόεφ ἀφηγεῖται ὅτι οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι μετηνάστευσαν μαζὶ μὲ τὸν Τοέρνμπούλλ, ἦσαν 500 περίπου οἰκογένειαι ἢ 1.500 ψυχαὶ κ' ὅτι κατήγοντο ἀπὸ χῶρον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀρχιπελάγους, ἦτοι ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου. Ἐνῶ κατὰ τὴν εἰρημένην ἱστορικὴν γνώμην οἱ Ἕλληνες ἦσαν «ἀτίθασοι» καὶ εἰς διαρκῆ ἐμπόλεμον κατὰστασιν μὲ τοὺς Τούρκους πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των διὰ τὴν ὑπερατλαντικὴν ἠπειρον, ὁ Γερμανὸς ἱστορικός γράφει ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀβροὶ καὶ «λεπτοκαμμένοι» ἀδύνατοι δὲ νὰ ἀνθέξουν εἰς τὰς κακουχίας τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, καὶ δὴ εἰς χῶραν ὑποανάπτυκτον. Ἐξυπακούει ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦσαν μαθημένοι εἰς τὴν γεωργίαν ἀλλ' ἦσαν ἐπιδηκτικοὶ εἰς ἄλλα ἐπαγγέλματα. Ὁ Σκόεφ δὲν κάμνει λόγον διὰ Ἰταλοὺς καὶ Μινόρους.

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἀφήγησις τοῦ Γερμανοῦ περιηγητοῦ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ὁμογενεῖς ἐκείνοι δυσαρεστηθέντες ἀπὸ τὴν κακομεταχείρισιν τῶν ἐπιστατῶν τοῦ Τοέρνμπούλλ ἠβήτησαν τοὺς ὄρους ὑπὸ τοὺς ὁποῖους εἶχον ἔλθει εἰς τὴν Φλωρίδα. Ὁ μεγαλογαιοκτῆμων Ἄγγλος ἰατρός

εἶχε φέρει ὡς ἐπιστάτας τῶν ἐργατῶν καὶ γαιῶν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν Βιργινίαν, τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Καρολίνα, οἱ ὁποῖοι εἶχον συνηθίσει εἰς τραχεῖαν γλῶσσαν καὶ εἰς ἀγενεῖς τρόπους, ἐπειδὴ οἱ ἐργάται τῶν ὁποίων προΐσταντο εἰς τὰς θεωρειότερας Πολιτείας ἦσαν δοῦλοι Νέγροι. Οἱ Ἕλληνες ἀντέδρασαν εἰς τοιοῦτου εἶδους προΐσταμένους καὶ τρόπον τινὰ ἐπανεστάτησαν. Οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἐγκατέλειψαν τὴν Νέαν Σμύρνην καὶ κατέφυγον εἰς τὸν Ἅγιον Αὐγουστίνον, ὅπου καὶ εὐρήκαν τὴν προστασίαν τοῦ Ἄγγλου Κυβερνήτου. Ἐκεῖ ἀρκετοὶ ἐκ τῶν πρώην δυσαρεστημένων ἐπεδόθησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας.

Ὁ ἰατρός Τοέρνμπούλλ, ἐν τῷ μεταξῷ, ἀπογοητευθεὶς ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποικίας του, τὴν ἐγκατέλειψε καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν πόλιν Τσάρλεστον τῆς Βορείου Καρολίνας, ὅπου ἀργότερον τὸν ἐπεσκέφη καὶ ὁ Γερμανὸς περιηγητής. Προσθέτει δὲ ὁ Σκόεφ ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον προσκομίσει ἀπὸ τὴν πατρίδα των πορτοκαλοσπορους, φυτομεθόλια ἐλαίων, φυτῶρια συκομορεῶν καὶ ἀμπέλου. Ἡ καλλιέργεια τῶν τελευταίων εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Νέας Σμύρνης καὶ πρὸ τοῦ κινήματος τῶν Ἑλλήνων «ἠυδοκίμησε καταπληκτικῶς» εἰς βαθμὸν πού ὁ φεουδάρχης ἰατρός εἶχε διατάξει νὰ «στηλώσουν» (κουντελιάσουν) τὰ κλήματα διὰ τὴν προστασίαν τῶν σταφυλῶν.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εὐημέρησαν τόσον ἐκείνοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν γεωργίαν, ὅσον καὶ οἱ ἄλλοι πού ἐστράφησαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Αὕτη τουλάχιστον εἶναι ἡ ἔμμεσος μαρτυρία τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ.

Οὐχ ἦττον ὅμως, εἶναι δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις τελεσιδικῶς, ἀσπαζόμενος τὰς πληροφορίας τοῦ Σκόεφ, καὶ νὰ ἀπορρίψῃ τὸ ἔγκυρον τῆς πρώτης γνώμης, ἐφ' ὅσον ὁ ἴδιος δὲν ἠδυνήθη νὰ μελετήσῃ τὰ πρωτότυπα συμβόλαια μεταξῷ Ἑλλήνων καὶ Τοέρνμπούλλ, καταλόγους ὀνομάτων ἢ συγγενικά χειρόγραφα. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν ἡ ἐρώτησις παραμένει: Ἦσαν οἱ πρῶτοι Ἕλληνες τῆς Νέας Σμύρνης 200

οικογένειαι ἢ 500; Οἱ ἀρχαιότεροι ὁμογενεῖς τῆς Ἀμερικῆς ἦσαν σκληροτράχηλοι καὶ «ἀτίθασοι», καταγόμενοι ἀπὸ τὴν Μάνην, ὅπως διατείνεται ἡ Ντόεγκετ, ἢ ἦσαν «λεπτοκαμωμένοι» καὶ ἐπιδέξιοι εἰς τὸ ἐμπόριον μᾶλλον καὶ τὰς τέχνας, προερχόμενοι ἀπὸ τὴν Σμύρνην καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὅπως ἀφηγεῖται ὁ Σκόεφ; Ἡ σύγχρονός μας Ντόεγκετ, ὡς καὶ ὁ Μαλαφούρης, περιλαμβάνουν τὴν ἐργασίαν τοῦ Γερμανοῦ ἱστοριογράφου εἰς τὴν βιβλιογραφίαν των, ἀλλὰ εἰς τὸ κείμενον τῶν βιβλίων των οὐτε κἄν μνημονεύουν τὰς διαφορετικὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας οὗτος παρέχει.

Γ'.

Ἡ προσωπικὴ μου γνώμη εἶναι ὅτι, ὁ Σκόεφ πρέπει νὰ προσεχθῆ περισσότερο. Μοῦ φαίνεται οὗτος περισσότερο πειστικός εἰς τὰς πληροφορίας του καὶ ὡς πηγὴ εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὰ ἀφηγούμενα. Ποτὲ δὲν ἠμφεσβητήθη ἡ ἱστορικὴ ἀξία καὶ τὸ κύρος τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα περιγράφει εἰς ὅλην τὴν δίτομον ἐργασίαν του. Ὅφειλομεν νὰ τονίσωμεν ὅτι ὁ Σκόεφ εἶχεν ἐπισκεφθῆ καὶ εἶχε συνομιλίαν μὲ τὸν Τόερνμπούλλ εἰς τὸ Τσάρλεστον ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Νέας Σμύρνης. Εἶναι ὅθεν πολὺ πιθανὸν τὰς πληροφορίας τὰς ὁποίας μᾶς διασώζει νὰ τὰς ἔλαθε διὰ στόματος τοῦ ἰδίου τοῦ ἱατροῦ.

Ὡστε θάσει τῶν πληροφοριῶν τοῦ Γερμανοῦ ἱστορικοῦ εἰμεθα ἐν τῷ δικαίῳ νὰ πιστεῦωμεν ὅτι, πρὸ δύο περίπου αἰῶνων 1.500 περίπου Ἕλληνες, ὡς νέοι ἄρξοναυται, διέσχισαν τὸν Ἀτλαντικὸν εἰς ἀναζήτησιν καλλιτέρων οικονομικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἐλευθερίας των ἀπὸ τὴν τουρκικὴν δουλείαν. Καὶ ἀπεδείχθησαν οὗτοι δραστήριοι καὶ ἱκανοί, καὶ προώδευσαν εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν καὶ τὴν ἄλλην ἀποψιν τοῦ Σκόεφ ὅτι οἱ ὁμογενεῖς ἐκεῖνοι κατήγοντο ἀπὸ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς Μικρασιατικὰς ἀκτᾶς. Ἕλληνες καλομαθημένοι, ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας, καταγόμενοι ἀπὸ τὴν σκληροτράχηλον περιοχὴν τῆς Μάνης, καὶ δὴ κα-

τὰ τὰ δύσκολα ἔτη τοῦ 1768, φαίνεται μᾶλλον ἀπίθανος ἐκδοχῆ. Ἐνῶ οἱ χαρακτηρισμοὶ «λεπτοκαμωμένοι» καὶ ἐπιδεκτικοὶ εἰς μὴ γεωργικὰ ἐπαγγέλματα ἀρμόζουσι περισσότερο εἰς νησιώτας καὶ εἰς Ἕλληνας τῶν ἀκτῶν τῆς ἀρχαίας Ἰωνίας.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν προμνημονευθέντων συγγραφέων κάμνει λόγον ἐὰν ἐλήφθη μέριμνα διὰ τὰς θρησκευτικὰς καὶ μορφωτικὰς ἀνάγκας τῶν ἀποίκων Νέας Σμύρνης. Τοὺς συνώδευσε ἀραγε Ἕλληνας Ὁρθόδοξος ἱερεὺς εἰς τὸν Νέον Κόσμον, καὶ ἐὰν ναί, πῶς ὠνομάζετο καὶ ποία ἦτο ἡ ἐκκλησιαστικὴ τὴν ὀργάνωσις καὶ ἐξέλιξις; Πῶς εἶναι δυνατόν παροικία ἐκ 500 ἢ καὶ 200 οικογενειῶν νὰ μὴ ἔχη ναόν; Ἐὰν πάλιν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀλλοδόξων ἠλλαξοπίστησαν οἱ Ἕλληνες εἰς ποίαν θρησκευτικὴν ὁμολογίαν προσεχώρησαν; Ἡ μήπως ὁ Τοερνμπούλλ εἶχε κάμει ἐπιλογὴν ἐξ ἐκεῖνων τῶν Ἑλλήνων οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη γίνεαι διαμαρτυρούμενοι ὕστερα ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς προσηλυτισμοὺς τοῦ 17 καὶ 18 αἰῶνος εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν; Ἐξ ἄλλου μέχρι πότε διετηρήθη ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὁμιλουμένη καὶ πότε ἀποχρωματίσθηκε φυλετικῶς ὁ Ἕλληνισμὸς τῶν δύο ὑπὸ συζήτησιν πόλεων;

Ὁ Ἕλληνισμὸς τῆς Ἀμερικῆς ἐορτάζει ἐφέτος τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ πρώτου Ἕλληνορθόδοξου ναοῦ εἰς τὸ Δυτικὸν Ἡμισφαίριον. Εἶναι ἴσως καλὴ εὐκαιρία νὰ ἐξετάσῃ τις ἐκ νέου τὸ θέμα καὶ συστηματικώτερον μὲ τὴν μελέτην τῶν πρώτων χειρογράφων, καταλόγων ὀνομάτων, συμβολαίων, συμφωνητικῶν, ἐκθέσεων καὶ εἴ τινος ἄλλης συναφοῦς πηγῆς. Ἀξίζει κάποιος ἐνδιαφερόμενος Ἕλληνας εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου πιθανὸν φυλάσσονται αἱ ὡς ἄνω πηγαί, νὰ ἐγκύψῃ εἰς τὴν ἀνέυρεσιν καὶ τὴν ἐπισταμένην μελέτην των διὰ νὰ διαλευκανθῆ τελικῶς καὶ ἱκανοποιητικώτερον ἡ ἱστορία τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς ἀποικίας εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΣ

Πρεσβύτερος, π. Θ., Th. M., M.A.

Dumbarton Oaks, Harvard University

Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΟΡΕΙΑ

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῶν «Ἀκτίων»

Στὸ *British Medical Journal* τῆς 24-10-64 ὑπῆρχε αὐτὸ τὸ ἄρθρο πού σας στέλλω μεταφρασμένο. Μαζὺ σας στέλλω καὶ τὸ σχόλιο τῆς συντάξεως τοῦ περιοδικοῦ ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ τεύχους γιὰ νὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ το-νίσῃ τὸ κήρυγμα αὐτό.

Τὸ *B. M. J.* εἶναι τὸ ἑβδομαδιαῖο ἐπίσημο ὄργανο τῆς *B. M. Association* καὶ δημοσιεύει συνηθῶς κατὰ 99% ἐπιστημονικὰ ἱατρικὰ ἄρθρα. Κάνει μερικές ἐξαιρέσεις καὶ τὸ ἄρθρο τοῦ *Dr. Abbot* εἶναι μιὰ ἀπ' αὐτές.

Τὸ περιοδικὸ στὶς εἰδήσεις του λέγει πὼς στὸ *Winchester Cathedral* γιορτάσθηκε μὲ σεμνότητα καὶ μεγαλοπρέπεια ἡ ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Λουκά με συμμετοχὴ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς *B. M. A.*, πλήθους ἱατρῶν, νοσοκόμων, τοπικῶν ἀρχῶν κ.λ.π. Μετὰ τὴν καθιερωμένη ἀκολουθία με ὕμνους καὶ προσευχές, ἀκολούθησε τὸ κήρυγμα πού σας στέλλω κι' ἔπειτα χωρίστηκε οἱ παρόντες σὲ 4 μεγάλες ὁμάδες ποὺ μοιράσθηκαν σὲ 4 σημεῖα τοῦ Ναοῦ, ὅπου ἔγινε συλλογὴ ἐνὸς κομματιοῦ ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή.

Σὲ μιὰ ἀπ' τὶς 4 ὁμάδες προΐστατο τῆς συλλογῆς ὁ ἴδιος ὁ Πρόεδρος τῆς *B. M. A.*, *Dr. Gerrard*. Εἰδικὰ γιὰ τὴν ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Λουκά δυὸ μουσικοὶ συνέθεσαν δυὸ ἐπικάριους ὕμνους πού ἔψαλε τὸ ἐκκλησίασμα γιὰ πρώτη φορὰ. Μετὰ τὴ συλλογὴ παρετέθη «τσάι» στὴν αἴθουσα δεξιῶσεων τοῦ *Cathedral* καὶ τὸ βράδυ ὁ Δήμαρχος τοῦ *Winchester* παρέθεσε δείπνο γιὰ τοὺς γιατροὺς καὶ τοὺς προσκεκλημένους τους.

Δὲν ξέρω πὼς τὰ βλέπετε αὐτά, ἀλλὰ εἶπα νὰ σας τὰ μεταδώσω κι' ἂν νομίζετε χρησιμοποιοῦστε τα κατάλληλα.

Ἰδικὸς σας

Oldham 31-10-64

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΔΗΣ

Ἰατρός.

ΣΧΟΛΙΟ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ B. M. J.

Ο ΚΑΛΟΣ ΓΙΑΤΡΟΣ

Ὁ γιατρός στὴν καθημερινή του δουλειὰ ἔχει λόγους νὰ θυμίζεταί συνεχῶς πὼς οἱ ἀρρωστοὶ του εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ βιοχημικὰ ἢ φαρμακολογικὰ προβλήματα καὶ πὼς οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες τῶν ἀσθενῶν συνεθίζεταί νὰ μπαίνουν σὲ δευτέρη μοῖρα, δίνοντας τὰ πρωτεῖα στὴν διάγνωσιν καὶ στὴ θεραπεία.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἔγινε πολὺ εὐπρόσδεκτη ἡ πρωτοβουλία πού πήρε τὸ τμήμα τοῦ *Winchester* τῆς Ἱατρικῆς Βρετανικῆς Ἐταιρείας νὰ προσκαλέσῃ ἕνα διακεκριμένο κληρικὸ, τὸν προΐσταμένο τοῦ *Westminster*, νὰ ὁμιλήσῃ ἐφέτος κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς ἡμέρας τοῦ Ἁγίου Λουκά. Ἡ ὁμιλία του δημοσιεύεταί στὴ 1062 σελίδα τοῦ *British Medical Journal* αὐτῆς τῆς ἑβδομάδος (24-10-64) καὶ θὰ εὐχαριστήσῃ πολλοὺς κλινικοὺς (ἴσως μόνον τοὺς χριστιανοὺς) με τὴν σαφήνειαν πού ὁ συγγραφεὺς χειρίζεταί καὶ συζητᾷ «ἐκεῖνα τὰ θαθεῖα νοήματα τοῦ Εὐαγγελίου πού φωτίζουν τὸ ἰδανικὸ τοῦ καλοῦ γιατροῦ».

Ἀλλὰ σὲ τί συνίσταται τὸ ἰδανικὸ αὐτό; Ἀσφαλῶς αὐτὸ εἶναι μιὰ πραγματικότης πού τίθεται μπροστὰ σὲ ἄνδρες ἢ γυναῖκες γιατροὺς καὶ πού τοὺς ἐμπνέει ἄλλοτε λιγώτερο κι' ἄλλοτε περισσότερο. Ὅπως καὶ ὁ προΐσταμένος τοῦ *Westminster* λέγει, μέρος τῆς ἰδανικῆς εἰκόνας τοῦ γιατροῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ἐπάρκειά του στὸ αὐστηρὸ ἐπιστημονικὸ τοῦ πεδίου, ἀλλὰ καὶ μέρος τῆς ἀποτελεῖται ἀπ' τὴν ἱκανότητά του «νὰ ἀσχολῆται με τὸ μυστήριον τῆς μοναδικῆς προσωπικότητος τοῦ κάθε ἀρρωστοῦ του».

Ἐχει ἴσως δίκην νὰ λέγῃ ὁ *Dr. Abott* πὼς τὸ ἱατρικὸ ἐπάγγελμα σήμερα θρίσκειται σὲ μιὰ μεγάλη καμπὴ τῆς ἱστορίας του γιατί καὶ ἐπιστημονικὰ καὶ πολιτικὰ θρίσκειται σὲ μιὰ κατάστασιν ὀχλαγωγίας σ' ὅλες τὶς προωδευμένες χώρες.

Ἐπάρχει λοιπὸν μεγάλη ἀνάγκη νὰ ἀφεθοῦν οἱ ἀρχεὲς καὶ οἱ παρα-

δόσεις που κληρονόμησε το έπάγγελμα, να το ποδηγετήσουν και να μη το αφήσουν να ξεστρατίσει απ' το ιδανικό του καλού γιατρού.

Αυτές οι παραδόσεις πάνε απ' τη μιὰ μεριά ως τον όρκο του 'Ιπποκράτη και στον ουμανισμό που περικλείει κι' απ' την άλλη μεριά πάνε ως τη Διδασκαλία του Χριστού. «Δέν είναι τυχαίο πώς ο Χριστός θεωρήθηκε σαν ο μεγάλος γιατρός που θεραπεύει τις ψυχές και τὰ σώματα τών ανθρώπων».

Πολλοί αναγνώστες του μηνύματος αυτού, σ' ό,τιδήποτε πιστεύουν, πρέπει να υποδεχθούν με χαρά το καταστάλαγμα αυτό που ο Dr. Abbott μās πρόσφερε απ' την έμπειρία του και τη μάθησί του, τοποθετώντας τὰ απλά γεγονότα του Χριστιανισμού, σαν πηγή τών πλείστων απ' τὰ καλύτερα του έπαγγέλματός μας.

Το έκκλησίασμα που είχε το προνόμιο ν' άκούση αυτό το μήνυμα στο Winchester Cathedral την περασμένη Κυριακή θα είναι ευγνώμον και προς όσους δημιούργησαν την ευκαιρία αυτή.

ΠΟΙΑ ΘΑ ΕΙΝΑΙ Η ΙΔΑΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΓΙΑΤΡΟΥ ;

Δέν σκοπεύω να καταπιαστώ με τις επικεφαλίδες της έπικαιρότητας σ' αυτό το κήρυγμα. Ούτε θα συζητήσω το θέμα της ευθανασίας, ούτε τὰ σύγχρονα προβλήματα της ιατρικής ήθικης. Δέν θα συζητήσω άκόμη τις σχέσεις μεταξύ 'Ιατρικής και 'Εκκλησίας, παρά θα αναφερθώ μόνο συμπερασματικά σ' αυτές.

Την ήμερα αυτή του 'Αγίου Λουκά, θα θίξω μάλλον μερικά βαθειά νοήματα του Εὐαγγελίου που φωτίζουν την ιδανική εικόνα του καλού γιατρού. Διότι υπάρχει μιὰ ιδανική εικόνα του καλού γιατρού που μās παρεδόθη κι' ελπίζουμε ή νέα γενεά τών γιατρών δέν θα την άπορρίψει άνυπόμονα και πώς ή αύξανόμενη ειδίκευση στην 'Ιατρική καθώς και στις άλλες έπιστήμες δέν θα ξεθωριάσει στη σκέψι μας το παλιό αυτό ιδανικό.

Ο ιδανικός καλός γιατρός είναι κάτι παραπάνω από έναν που είναι «τεχνικός». 'Επίσης είναι κάτι παραπάνω από έναν που είναι άπλως «άγαθός». Είναι μάλλον ή εικόνα κάποιου που συνδυάζει την έπιστημονική σοφία, με το επαγγελματικό πνεύμα. Είναι ή εικόνα κάποιου που υπέστη μακροχρόνια, λεπτολόγο κι' ακριβολόγο εκπαίδευσι κι' έτσι μέρος της εικόνας του καλού γιατρού είναι το ότι είναι έπιστημονικά έπαρκής με την άυστηρή σημασία του όρου. Κανένα είδος προσωπικής άφοσίωσης ή θεολογικής μαθήσεως δέν μπορεί ν' άναπλήρωση την άγνοια του γιατρού σε ιατρικά θέματα.

'Αλλά εκείνο που με έξαιρετική διαύγεια

βλέπει ο άρρωστος, είναι πώς οι έπιστημονικές γνώσεις που πρέπει να ρυθμίζουν τις σχέσεις του γιατρού με τον άσθενη, ούδέποτε έξαντλούν τις σχέσεις αυτές. Μ' άλλα λόγια ο ιδανικός καλός γιατρός είναι ένας άνδρας ή μιὰ γυναίκα που ενώ κατανοεί τη φυσιολογία του άρρώστου, την ψυχολογική του άναπλήρωσι, τὰ οικονομικά του και το κοινωνικό του περιβάλλον, είναι συγχρόνως παρασκευασμένος ν' αντιμετώπιση το μυστήριο της μοναδικής προσωπικότητας του άρρώστου.

Ό,τι είπε ο Jacques Maritain για τον εκπαιδευτικό, είναι επίσης άλήθεια και για τον γιατρό: «Αυτό που είναι σπουδαίο σ' ένα εκπαιδευτικό, είναι ο σεβασμός που έχει για το σώμα και την ψυχή του παιδιού, το αίσθημα πώς ή ύπόστασί του είναι αωνίας καταγωγής κι' άκόμη εκείνη ή άγιασμένη άγαπάωσα προσοχή προς το μυστήριο της ύπαρξέως του που είναι κρυμμένη και που καμμιὰ τεχνική δέν μπορεί ν' τη φθάση».

Άν και οι γιατροί σ' αυτή τη χώρα δέν όρκίζονται πιά με τον όρκο του 'Ιπποκράτη, άκόμη θεωρείται σαν άντιπροσωπευτικό πρότυπο για τὰ ήθικά ιατρικά κριτήρια και θα μπορούσε κανένας ν' ελπίζει πώς το ιδανικό του καλού γιατρού που ύπάρχει στον 'Ιπποκράτεο όρκο, μπορεί άκόμη ν' μελετάται και ν' γίνεται άποδεκτό απ' τους σπουδαστάς της 'Ιατρικής κι' άκόμη πώς θα βρίσκουν την επικύρωσι του επαγγέλματος των—άνεξάρτητα από τον όρκο καθ' έαυτόν—σε όρισμένες βασικές άρχές που ή

Ίατρικὴ Ἐπιστὴμὴ καὶ τέχνη ἐπιζητεῖ νὰ ὑπηρετῇ.

Βασικὲς ἀρχές.

Ποιὲς εἶναι μερικὲς ἀπ' αὐτῆς; Νομίζω πὼς ὁ χριστιανὸς θὰ ἔθετε τὶς ἐξῆς:

1) Ὅλος ὁ κόσμος καὶ κάθε ἄτομο ξεχωριστά, εἴτε τὸ ἐκφράζει ἢ ὄχι, ἀναζητᾷ τὴ λύτρωσι. Οἱ γνῶμες μας βέβαια γιὰ τὴ λύτρωσι καὶ τὴ σωτηρία διαφέρουν, ἀνάλογα μὲ τὴ διάγνωσι τῶν ἀσθενειῶν πού κάνουμε καὶ ἀπὸ τὶς ὁποῖες πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἐτσι, ἂν ἡ ἀγνοια εἶναι ἡ ἀρρώστεια, ἡ λύτρωσι εἶναι ἡ γνῶσι. Ἄν ἡ ἀνοησία, τότε ἡ σοφία. Ἄν ἡ ἀγωνία, τότε ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς. Ἐὰν ἡ φτώχεια, τότε ἡ λύτρωσι εἶναι ἡ οικονομικὴ ἀποκατάστασι καὶ ἡ ἐπάρκεια. Ἐὰν εἶναι ἡ πείνα, τότε εἶναι ἡ τροφή. Ἐὰν ἡ ἀρρώστια κ' ὁ πόνος, τότε ἡ ὑγεία. Ἐὰν ὁ θάνατος, τότε ἡ ζωὴ. Ἐὰν ἡ κατάρτησι καὶ ἡ διάλυσι, τότε ἡ σύνθεσι. Ἐὰν ὁ ἐγωϊσμός, τότε ἡ λύτρωσι ἀπ' τὴν ἐγωπάθεια. Ἐὰν ἡ νόσος εἶναι ἁμαρτία, τότε ἡ λύτρωσι εἶναι ὁ ἁγιασμός. Ἡ ποικιλία τῶν ἀπόψεων γιὰ τὴ λύτρωσι, δείχνει τὶς διαφορὰς διαγνώσεις πού γίνονται γιὰ τὶς βασικὲς ἀρρώστειες ἀπ' τὶς ὁποῖες πρέπει ν' ἀπαλλαγῇ τὸ ἀνθρώπινο γένος.

2) Τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα τῆς Σωτηρίας εἶναι συνοπτικὸ, συμπετυκνωμένον. Ἐτσι μᾶς ἔχει ἐπιτραπῆ νὰ ἐνοχλούμεθα ἀπ' τὴν ἀγωνία, ἀλλ' ὄχι ἀπ' τὴν ἀγνοια, νὰ ἐνοχλούμεθα ἀπ' τὸ θάνατο, ἀλλ' ὄχι ἀπ' τὴν ἁμαρτία, νὰ ἐνοχλούμεθα ἀπ' τὸν πόνον καὶ τὴν ἀρρώστεια, ἀλλ' ὄχι ἀπ' τὸ μῖσος καὶ τοὺς φόβους... Ἄλλὰ ὅσοδήποτε συμπετυκνωμένον κ' ἂν εἶναι οἱ ἀπόψεις μας γιὰ τὴ λύτρωσι ἀπ' ὅλα τὰ δεινὰ τοῦ ἀνθρώπινου γένους, οἱ Χριστιανοὶ νομίζουν πὼς ἡ ἁμαρτία μὲ τὸ νόημα τῆς ἐγωκεντρικότητος καὶ τῶν πολλαπλῶν παραλλαγῶν τῆς, εἶναι ἡ βασικὴ ἀρρώστεια κ' αὕτη εἶναι ἡ βασικὴ διάγνωσι. Γιατί σὲ τί θὰ χρησιμεύσῃ ἡ γνῶσι ἢ ἀκόμη καὶ ἡ ὑγεία, ὅταν παραμένωμε τόσο ἐγωκεντρικοὶ κ' ἀπομονωμένοι ἀπὸ τὴ Σῶζουσα Χάρι;

Ἡ ἐγωκεντρικότης πού ἀποκαλύπτεται ὄχι μόνο μὲ τὸ φόβο, πιέζει σκληρὰ τὸ ἐπάγγελμά σας στοὺς καιροὺς μας μὲ τὴ

μορφὴ τῆς νευρώσεως πού ἐνσωματώθηκε στὴ δυτικὴ μας κοινωνία καὶ τῆς ὁποίας τὰ πιὸ φανερὰ συμπτώματα, εἶναι οἱ ψυχοσωματικὲς ἐνοχλήσεις τόσοσων πολλῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἢ τάσι γιὰ αὐτοκτονίες καὶ τὰ ὑπερπλήρη ψυχιατρεία. Στὴν περιοχὴ αὕτη, ὁ γιατρὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνας ἀπλὸς «τεχνικός». Βρίσκει τὸν ἑαυτό του ἀναγκασμένο ν' ἀσκήσῃ «ποιμαντικὰ» καθήκοντα, στὰ ὁποία ἴσως βρῆ ἐνεκπαίδευτο τὸν ἑαυτό του κ' ἀκόμη νὰ μὴ βροῖσκῃ χρόνον ν' ἀσκήσῃ ὑπεύθυνα τὰ καθήκοντα αὐτά.

3) Βέβαια ὁ πόνος, οἱ ἀρρώστειες κ' ὁ θάνατος εἶναι μεγάλα κακά. Ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος πὼς οἱ ἅγιοι θὰ προτιμοῦσαν νὰ ποῦν πὼς πιὸ μεγάλο κακὸ ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἡ ἁμαρτία. Μὲ ὅλο τὸ μέγιστο σεβασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμησι πρὸς τὸ ἐπάγγελμά σας, θέλω νὰ πῶ, πὼς δὲν νομίζω ὅτι εἶναι σωστὸ ἢ πιθανὸ τὸ νὰ θέσουμε τὴν λύτρωσι ἀπ' τὸν πόνον καὶ τὴν ἀρρώστεια στὴν κορυφὴ τῶν ὄσων ἐπιθυμοῦμε νὰ λυτρωθοῦμε. Παίρνοντας ὡς βάσι τὸ γεγονὸς πὼς ὑπάρχει ἐσωτερικὴ σχέσι μεταξὺ τῶν κακῶν ἀπ' τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ λυτρωθοῦμε, νομίζω πὼς ὑπάρχει κάποιον μεγαλύτερον κακὸ ἀπ' τὸν πόνον, τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸν φυσικὸ θάνατο.

4) Ὁ Sir Thomas Overbury ἔγραφε στὸ 17ο αἰῶνα: «Ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται πὼς προχώρησε στὴν ἡλικία περισσότερο μὲ τὸ δυνάμωμα τῆς ψυχῆς του, παρὰ μὲ τὸ ἀδυνάτισμα τοῦ σώματός του». Γιατί λοιπὸν νὰ πολεμοῦμε τὴν ἀρρώστεια καὶ τὸν πόνον καὶ τὸν θάνατο;

Ἡ ἀπάντησι σ' αὐτὰ εἶναι βέβαια τὸ ὅτι ἡ ἱατρικὴ σας ἐπιστὴμη, εἶναι κάτι παραπάνω ἀπὸ ἔρευνα γιὰ τὶς αἰτίες αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς νόσου. Εἶναι ἀρχικὰ μιὰ θετικὴ διαμαρτυρία ἐναντίον τοῦ θανάτου. Τὸ ἐπάγγελμά σας εἶναι βεβαίως ζωῆς καὶ σεβασμὸς πρὸς τὴ ζωὴ καὶ μέχρι νὰ μᾶς καταλάβῃ ὁ τελευταῖος ἐχθρὸς εἶναι διατήρησι ζωῆς. Μὲ τὸ νὰ εἶναι βεβαίως ζωῆς, ἡ ἱατρικὴ εἶναι στενὰ δεμένη μὲ τὸ χριστιανικὸ δόγμα, ὅτι ἡ ὅλη δημιουργία ἦταν ἀρχικὰ «καλὴ λίαν», ὅτι ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ὄχι γιὰ τὸ θάνατο καὶ πὼς κατὰ κάποιον τρόπο, ὁ θά-

νάτος είναι ένας «παρεΐσακτος».

Ο μυθιστοριογράφος λαϊκός θεολόγος Charles Williams ονομάζει το θάνατο «προσβολή», γιατί διαχωρίζει την ψυχή απ' το σώμα που πρώτα ήταν άχώριστα και ζούσαν μαζί. Η Βίβλος βέβαια συνδέει τον θάνατο με την άμαρτία και λέγει πώς «τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος». Αυτό σημαίνει:

α) Πώς ἡ ἐγωκεντρικότης καὶ τὸ «ἴδιον θέλημα» εἶναι μιὰ καταστρεπτικὴ δύναμις πὺν ὠδήγησε τὸν Χριστὸ στὸ Σταυρό.

β) Πὺς ἡ «πεσιμένη γενεὰ» πὺν εἶναι ὀργανικὰ καὶ σωματικὰ ἐγωκεντρικὴ στὴ νιοστὴ δύναμις, δὲν μπορεῖ νὰ «ζῆ», ἀλλὰ πρέπει νὰ πεθάνῃ καὶ πὺς ὁ θάνατος στὴν παροῦσα μορφὴ προαναγγέλλει τὴ ματαιότητα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τὴν ἀνικανότητα τοῦ ἀνθρώπου νὰ σώσῃ τὸν ἑαυτό του.

Ἀπὸ πολλοὺς γιατροὺς καὶ ἐπιστήμονας αὐτὴ ἡ Βιβλικὴ σύνδεσις μεταξὺ ἁμαρτίας καὶ θανάτου, θεωρεῖται ὡς κάτι τὸ τεχνητό, τὸ βεβιασμένο καὶ ὄχι ἀναγκαῖο. Πρέπει ὅλοι νὰ πεθάνουμε. Κανένας δὲν θὰ ζήσει γιὰ πάντα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ὁ χρόνος ἔρχεται ὅταν εἶναι καλύτερα νὰ φύγῃ ὁ καθένας.

Ἀλλὰ τοποθετήστε τὴν ἰδέα τῆς ἀρχικῆς τελειότητος τῆς δημιουργίας καὶ τὴν ἀντίθεσι τοῦ θανάτου καὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἐγωκεντρικοῦ κόσμου, σὲ μιὰ ἐξελικτικὴ πορεία. Ἀληθινὰ, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἡ ὄλη δημιουργία στενάζει καὶ «συνωδίνει». Σὲ τί ἀποβλέπει ὄλη αὐτὴ ἡ ἱστορία; Στὸ νὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ νὰ ἀποδειχθοῦν τὰ παιδιὰ τοῦ Θεοῦ. Τὸ τέλος αὐτῆς τῆς πορείας ἔχει γραφῆ σ' ἕνα πρόσφατο περίφημο βιβλίο «Τὸ φαινόμενο τοῦ Ἀνθρώπου» (τοῦ T. De Chardin) καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὄλης αὐτῆς ἀσκήσεως δὲν εἶναι τίποτε λιγώτερο ἀπὸ Ἀγάπη.

Καθὼς λοιπὸν τὸ ἱατρικὸ ἐπάγγελμα βρίσκεται σήμερα σὲ μιὰ καμψὴ τῆς ἱστορίας του, εἶναι βαθεῖα κ' ἀπειρὴ ἐπιθυμία, οἱ γιατροὶ νὰ ἔχουν ἕνα ἐπαρκὲς δόγμα γιὰ τὸν ἀνθρώπον «ὡς ἕνα ὄν» πὺν ἂν καὶ εἶναι μέρος καὶ τμῆμα τῆς δημιουργίας, ὑπερέχει ἀπ' αὐτὴν, γιὰ εἶναι ἕνα ὄν πὺν μετέχει σὲ δυὸ κόσμους σύγχρονα, στὸν ἐξωτε-

ρικὸν κόσμον τῶν φαινομένων καὶ στὸν πνευματικὸν κόσμον πὺν οἱ Χριστιανοὶ τὸν ὀνομάζουν αἰωνιότητα.

5) Ὁ μέγας Frederick Denisou Maurice, ὁ ὀποῖος ἦταν καθηγητὴς στὸ King's College τοῦ Λονδίνου τὸν περασμένο αἰῶνα, ἔγραφε:

«Ἐχομε ξεχάσει πὺς ὁ Χριστὸς ἔλαβε σάρκα καὶ πέρασε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς του στὴ γῆ θεραπεύοντας τὶς ἀρρώστειες τῆς. Δὲν ἔχομε παραδεχθῆ πὺς τὸ σῶμα καὶ ἡ γῆ ἔχουν ἐξαγορασθῆ κ' ἀναγεννηθῆ ἀπ' Αὐτόν, καθὼς ἐπίσης ἔχουν ἀναγεννηθῆ κ' ἐξαγορασθῆ τὰ πνευματὰ μας κ' οἱ διανοητικὲς μας δυνάμεις. Δὲν ἔχομε ἀποδεχθῆ τὸ νόημα καὶ τὴ δύναμις τῆς Ἀναστάσεως. Ἐνας ἀνθρώπος πὺν πιστεῖ ὀλοκληρωτικὰ στὴν ἐν Χριστῷ Ἀναγέννησι, πρέπει νὰ θεωρῆ κάθε φυσικὴ σπουδὴ κ' ἐπιστῆμη ὡς καθαγιασμένη καὶ τὴ φυσιολογία ὡς τὴν περισσότερο ἀπ' ὄλες ἁγιασμένη».

Ὁ Μεγάλος Γιατρός.

Δὲν εἶναι τυχαῖο πὺν ὁ Χριστὸς θεωρεῖται ὡς ὁ Μεγάλος Γιατρός γιὰ τὴν θεραπεία τῶν ψυχῶν καὶ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' εἶναι ἐξ ἴσου σπουδαῖα γιὰ τὴν χριστιανοσύνη ἡ σκέψις ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ στὴν τέλεια ἐνότητά τους καὶ πληρότητά τους, ἀποτελοῦν τὸ «ὑπερέχον μυστήριο» τῆς φροντίδος τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη φύσι μας.

Καθὼς μελετοῦμε τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, παρατηροῦμε πὺς εἶναι ἀπῆλλαγμένο ἀπὸ κάθε νόσο. Βλέπομε πὺς ἀπ' τὸ ὀλοκληρωμένο καὶ τέλειο Σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀνέβλυσε ἡ ἀρετὴ. Ὁ θάνατος δὲν ἦταν «φυσικός» γιὰ τὸν Ἰησοῦ. Ὅταν πέθανε ἦταν στὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων. «Ἀπέθανε ὑπὲρ ἡμῶν». Πρὶν πεθάνει, σὲ μιὰ περίστασι, σύμφωνα με τὰ Εὐαγγέλια, τὸ σῶμα του μετεμορφώθη. Τὸ γεγονός αὐτὸ μᾶς δείχνει ἕνα τρόπο με τὸν ὀποῖο θὰ μπορούσε ν' ἀφήσῃ τὸν κόσμον αὐτό, ἀφοῦ δὲν εἶχε ἁμαρτήσει. Τὸ σῶμα ἐγινε γιὰ τὴν Θεῖα Δόξα. Αὐτὴ ὀμως ἡ δόξα γιὰ τὸν Χριστὸ «ἐπληρώθη» ὄχι με τὴν μεταμόρ-

φωσι, αλλά με τὸν Θάνατο καὶ τὴν Ἀνάστασι.

Βαθειὰ μέσα στὴν ἰατρικὴ ἐπιστήμη σας, τὴν ἐμπειρία καὶ τὴν φροντίδα σας, βαθειὰ μέσα στὴν ἱερωσύνη μου, στὰ ποιμαντορικά μου καθήκοντα καὶ στὶς φροντίδες, εἶναι Αὐτὸς ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν τέλεια ὁλοκληρωμένη φύσι του—ἄνθρωπος καὶ Θεός, Θεός καὶ ἄνθρωπος.

Ἴδε ὁ Ἄνθρωπος! Τόσο πολὺ δέχεται καὶ ὑφίσταται τὶς κάθε εἴδους θεραπευτικὲς μας προσπάθειες, ὥστε εἶναι δυνατό νὰ τὸν ξεχάσουμε. Ἀλλὰ καὶ κρυμμένος αὐτὸς εἶναι ἐκεῖ. Γιατί πάντοτε εἶναι σωστὸ αὐτὸ πὸν λέγει τὸ Εὐαγγέλιο: «Μέσος δὲ ὑμῶν ἔστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε» (Ἰωάν. α' 26). Αὐτὸν ὑπηρετοῦμε ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸν βλέπουμε καὶ δὲν τὸν ἀναγνωρίζουμε. Τὸν θεραπεύουμε στὸ πρόσωπο τοῦ συνανθρώπου μας χωρὶς ποτὲ νὰ τὸν ὀνομάσουμε. Τὸ «πανταχοῦ παρὸν καὶ τὰ πάντα πληροῦν» Πνεῦμα, μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμοποίησιν ὅλους, πιστοὺς καὶ ἀγνωστικιστὰς καὶ ἀπίστους καὶ ὅπως ἡ ἀναξιότητα τῶν ἱερέων δὲν ἐμποδίζει τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν μυστηρίων πὸν ἱεουργοῦν, ἔτσι καὶ ὁ Μεγάλος Γιατρός μπορεῖ νὰ μᾶς χρησιμοποίησιν ὅλους ἐμᾶς, ἔαν εἴμαστε εἰλικρινεῖς, πέρα καὶ πάνω ἀπ' τὶς πίστεις καὶ ἀπιστίες μας, τὰ προσόντα μας ἢ τὰ μειονεκτήματά μας. Κάτι περισσότερο, τὸ

Πνεῦμα Του μᾶς ὀδηγεῖ διότι γιὰ μᾶς εἶπε: «Μείζονα τούτων ποιήσει... ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι».

Ὅταν κάπως ἔτσι ἀντιμετωπίζεται τὸ μεγάλο σας ἐπάγγελμα, τοποθετημένο ὡς βρίσκεται κάτω ἀπ' τὶς τρομακτικὲς πιέσεις τῶν δραματικῶν του ἐξελίξεων, τῆς ἐξειδικεύσεως, τῶν ἀναγκῶν τῶν ἀνθρώπων, τῶν κυβερνητικῶν ἐνεργειῶν, τῶν ἐπειγόντων ἠθικῶν ζητημάτων πὸν παρουσιάζονται στὴν ἀπέραντη θάλασσα τῶν προσωπικῶν σχέσεων μέσα στὰ πλαίσια τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ, μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ διατηρήσῃ μὴ πνευματικὴ εὐαισθησία πὸν θὰ σᾶς ἐξασφαλίσῃ μὴ βαθειὰ προσωπικὴ ποιότητα στὴν ἐπιστήμη σας καὶ στὴν τέχνη σας. Μία πνευματικὴ εὐαισθησία πὸν θὰ ἔχη τὶς ρίζες της στὸν Ἰησοῦ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, τὸν Μεγάλον Γιατρὸ πὸν εἶναι ἐπίσης ὁ Αἰώνιος Ἰησοῦς. Ἔτσι θὰ εἴσθε ὁ καθένας σας προσωπικὸς καὶ «ποιμαντικὸς», ὡς εἴσθε ἐπιστημονικὸς καὶ τεχνικὸς.

Ἐὰν ξεστρατίσετε ἀπ' τὴν ὁδὸ αὐτὴ, τότε θὰ μορῆ νὰ σᾶς ἀνακαλέσῃ τὸ Εὐαγγέλιο στὴν τάξι λέγοντάς σας: «Ἰατροί, θεράπευσον σεαυτὸν».

Τοῦ Dr. Eric Abbott

Προϊσταμένου τοῦ Westminster

Παρακαλοῦνται οἱ κ. κ. Συνδρομηταὶ μας ὅπως ἀποστείλουν τὴν συνδρομὴν των διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος 1965, ἐκ δραχ. 70, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον, εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ (Ἀκαδημίας 45, Ἀθῆναι - 135).

Διὰ φοιτητάς, μαθητάς, στρατιώτας καὶ ἐργατοῦπαλλήλους ἰσχύει ἡ εἰδικῶς ἠλαττωμένη συνδρομὴ δραχ. 50.

ΜΑΧ JACOB: Μ' ΕΚΑΛΕΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΦΟΡΕΣ...

Ἡ ἐπιστροφή στοῦ Θεοῦ μπορεῖ νὰ ἔρθῃ ὕστερα ἀπὸ μία πολυχρόνια ψυχικὴ κρίσις ἢ εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ αἰφνίδια, ἀφοῦ σαρωθοῦν ὅλες οἱ προηγούμενες ἀξίες. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος δοκιμάσῃ μεγάλες ἀπογοητεύσεις, ὅταν χάσῃ τὴ συναίσθησι τῆς δυνάμεως, πὺ δίνουν τὰ ὑλικά πράγματα ἢ χάσῃ τὸ ἀντικείμενο τῆς στοργῆς του, τότε καθὼς μένει ἀπογυμνωμένος, τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐνεργεῖ μὲ διαφόρους τρόπους καὶ πέφτουν ἀπὸ τὰ μάτια του τὰ λέπια τοῦ τὸν κρατοῦν πνευματικὰ τυφλό.

Τὴν θεϊκὴ ἔλλαμψι, πὺ ἀναχαίτισε ὀδυνηρὴ πορεία ἀγωνίας καὶ ἀπογυμνώσεως, συναντᾶμε καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ γαλλοεβραίου ζωγράφου καὶ ποιητοῦ Max Jacob (*), πὺ φέτος κλείνουν εἴκοσι χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του.

(*) Ὁ Jacob, ποιητῆς, κριτικός, πεζογράφος, μουσικός, ζωγράφος κατέχει μιά σημαντικὴ θέσι στὰ γαλλικὰ γράμματα καὶ στὶς καλῆς τέχνης. Ἀπὸ τὰ ἔργα του ἀναφέρουμε τὰ κυριώτερα: Τὰ μυθιστορήματα «Saint Matorel» (1909), «Le Terrain Bouchaballe» (1923), «Filibuth, ou la Montre en or» (1924), τὰ πορτραῖτα στὸ βιβλίον του «Le Laboratoire central» (1920), τὴν ὄπερέττα «Isabelle et Pantalon» (1923), τὴν δραματικὴ φαντασίαν «Le Dos d' Arlequin» (1919), ἕνα χρονικὸ τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς ζωγραφικῆς «Le Tiers transporté» (Feux de Paris, No 7-8, 1935) κ. ἄ. Ἰδιαίτερον ὁμως ἐνδιαφέροντος εἶναι τὰ ποιήματά του. Οἱ συλλογῆς του «Le Siège de Jerusalem; drame céleste» (1912-1914), «La Défense de Tartufe» (1919), πὺ ἀναφέρεται στὴν ἐπιστροφή του στοῦ Χριστοῦ, «Fond de l'eau» (1927), «Le Sacrifice impérial» (1928) κ. ἄ., τὸν κατατάσσουν στοὺς μεγάλους ποιητὰς τῆς ἐποχῆς μας. Ἄνοιξε νέους δρόμους στὸ ὄψος, στὴ σύνταξι, στὴν πλοκὴ τοῦ στίχου. Ἐδῶσε νέα πνοὴ στὴ γαλλικὴ ποίησι, πὺ στηρίχθηκε στὴν συνεχῆ μεταβολή, στὴν ἀλλεπάλληλη ἐναλλαγὴ ἰδεῶν, κάποτε καὶ στὴν ἔκρηξι, πὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐναγώνια προσωπικότητά του.

Ὁ Jacob γεννήθηκε στὸ Quimper τῆς Βρετανίας στὰ 1876 ἀπὸ Ἑβραίους γονεῖς καὶ πέθανε στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τοῦ Drancy στὶς 5 Μαρτίου 1944. Σπούδασε φιλολογία καὶ καλῆς τέχνης στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του καὶ στὸ Παρίσι, ὅπου ἐπηρεάσθηκε βαθειὰ ἀπὸ τὸ ὑλιστικὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του. Ἐξυπνος, περίεργος, ὀξυδερκῆς ὁ Max ἦταν πρῶτα ἀπ' ὅλα συναισθηματικός. Τοῦ χρειάζονταν σημεῖα, λέξεις, ἤχοι καὶ χρώματα, ἐπαφὴ μὲ τὰ ζωντανὰ πράγματα. Αἰσθανόταν τὶς ἀποχρώσεις τοῦ ὄραίου καὶ ἤθελε καὶ ἤξερε νὰ τὰ γεύεται ὅλα. Ἡ φαντασία του ἦταν ἀπεριόριστη. Ἐγραφε ποιήματα, πὺ ἦταν πῶ πολλὴ παρωδίαις, γεμάτα χλεύη καὶ σαρκασμό. Ἦταν ἕνας ταχυδακτυλουργός, ἕνας κλόουν τοῦ στίχου, ἔτσι τὸν χαρακτηρίζει ὁ Γιδῶργος Πράτσικας. Ἡ ἔμπνευσις ὑπῆρχε, ἀλλὰ παράπαιε δίχως ν' ἀνακαλύπτῃ τὸ σωστό τῆς δρόμο. Στὸ ἔργο του «Saint Matorel», ὁ ἅγιος αὐτὸς Ματορέλ δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ποιητῆ, ἀνάγλυφα ζωγραφισμένο πάνω σ' ἕνα φόντο μουσικοπάθειαις καὶ τρυφερῆς λειδωρίας. Ὁ Jacob ἀρέσκειται στὴν παρωδίαις, στὸ χιούμορ, στὴν καυστικὴ σάτυρα, πράγματα πὺ δημιουργοῦν θόρυβο γύρω του.

Ἐξάλλου, ὄχι μόνο μὲ τὰ ποιήματά του, ἀλλὰ καὶ μ' ὄλο του τὸ παρουσιαστικὸ κάνει ἐντύπωσι στοὺς λογοτεχνικούς κύκλους καὶ στοὺς φίλους του. Τὸ βλέμμα του, γράφει ὁ Ἄντρέ Μπιγὺ στὴ βιογραφία πὺ τοῦ ἀφιέρωσε, «ἦταν κρᾶμα κυνισμοῦ καὶ δειλίας, αἰδοῦς καὶ φλόγας. Πονηριά, ἀφέλεια, πόθος, μελαγχολία, εἰρωνεία, γλυκύτης, ἀγαθότης, σκληρότης, ὅ,τι κανεὶς θέλει ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀθωότητα καὶ τὴν πραγματικὴ εὐθυμία». Καὶ τὸ ντύσιμό του τρομερὰ ἐξεζη-

τημένο: Φορεῖ σχεδὸν πάντα ψηλὸ καπέλο, φαντακτερές γραβάτες, γκριζα ρεδιγκότα καὶ μονόκλ. Προκαλεῖ μ' αὐτὰ τὴν προσοχὴ καὶ ἐλκύει τὴν περιέργεια, ἀλλὰ καὶ τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν θαυμασμό. Ὁ Πिकासὸ τοῦ εἶπε μιὰ ἡμέρα: «Εἶσαι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς τοῦ αἰῶνος». Ὁ Guillaume Appolinaire, ὁ Francis Carro, ὁ M. Orlan καὶ ἄλλοι ἐκφράζουν ποικιλοτρόπως τὸν θαυμασμό τους τὶς ὄρες ποὺ τὸν συντροφεύουν στὰ θορυβώδη γλέντια τοῦ ἤ στις φιλολογικὲς συναναστροφές, ποὺ ὁ Jacob ἦταν ἡ ψυχὴ, δίνοντας ἄλλοτε εὐθυμο τόνο κ' ἄλλοτε σοβαρό. Μιλοῦσε συνεχῶς, χειρονομοῦσε, ἐμμεῖτο τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο, περνοῦσε ἀπὸ τὴν ἀγόρευσι στὴν παρωδία, ἀπὸ τὶς διηγῆσεις ποικίλων γεγονότων στὰ ἀστεῖα.

Κι' ὅμως μέσα σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, τὴν τόσο φαντακτερῆ—ἐνῶ τὸ καλλιτεχνικὸ του ἄστρο ἀνέβαινε καθημερινά—νοιῶθει στὰ θάθη τῆς ψυχῆς του τὸ «νυγμὸ» τοῦ ὑπερφυσικοῦ—ἐνὸς ἄλλου κόσμου, ἐκτὸς ἐκείνου ποὺ βλέπει καὶ ἀγγίζει. Ἡ ψυχὴ του δὲν μπορεῖ ἐλεύθερα ν' ἀναπνεύσῃ στὸν κλειστὸ κόσμον ποὺ ζῆ. Τὸ ἔνστικτό του τοῦ λέει πὼς ἡ στέρεη ἀλήθεια δὲν εἶναι τὰ ὕλικά πράγματα, ποὺ βλέπει καὶ ἀγγίζει, ἀλλὰ τὸ «πνεῦμα». Δὲν ξεκαθαρίζει ὅμως ἀκόμα τί ἐννοεῖ μὲ τὴ λέξι πνεῦμα. Εἶναι ὄλα συγκεχυμένα μέσα του.

Ἔτσι τὴν ὥρα ποὺ ἡ συντροφιά του διασκεδάξει, θαυμάζει τὸ χεῖμαρρο ποὺ τοὺς μαγεύει καὶ παρακολουθεῖ τὸ θέαμα ἐνὸς ἔξυπνου ἀνθρώπου, ποὺ παίζει θαυμάσια τὸν ρόλο τοῦ παλιάτσου, ὁ... ἠθοποιὸς μας ζῆ τὴ θαθεῖα του ἀγωνία. Μιὰ ἀγωνία ποὺ ἐπιτείνεται ἀπὸ τὴν ντροπὴ, ποὺ σταλάζει στὸ εἶναι του ἡ ἀμαρτία.

Ὁνειρα, μουσικὴ, ποίησις, ἀποκρυφισμὸς καὶ πνευματισμὸς ποὺ ἀνακατεύθηκε, δὲν τοῦ δίνουν ὅ,τι περίμενε. Προχωρεῖ στὴν ἀνδρική ἡλικία μὲ καρδιά ἀνικανοποίητη. Πάσχει ἀπὸ τὸν ἄσβεστο πόθο νὰ μάθῃ τὸ γιατί ζῆ καὶ νοιώθοντας ὅτι ἡ φύσις του τείνει στὸ ἀπειρο, σπαράζει βλέποντας νὰ βυθίζεται ὄλο καὶ περισσότερο, ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες του, στὴν

ἄβυσσο τοῦ κακοῦ. Μιὰ θαθεῖα ἀηδία τὸν κυριαρχεῖ. Θλιμμένος ὡς τὸν θάνατο. Ἡ σκέψις τῆς αὐτοκτονίας τὸν κυριεύει. Κι' ὅμως θεωρεῖται σὰν ὁ πιὸ χαρούμενος ἀνθρώπος τοῦ κόσμου (!), λέει ὁ βιογράφος του John Harry.

Μέσα ὅμως σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι διαθέτει ἕνα πρῶτο ὄπλο, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἀγωνία τῆς ἀλήθειας, ἀπὸ τὴν θρωμιὰ τῆς ἀμαρτίας, καὶ νὰ ζῆσῃ σ' ἕνα κόσμον, ποὺ θὰ ὑπάρχῃ ἀγάπη καὶ ὁμορφιά. Εἶναι ἡ εἰλικρινεία του. Νᾶσαι εἰλικρινῆς μὲ τὸν ἑαυτὸ σου δὲν εἶναι ἡ πρώτη προϋπόθεσις γιὰ νὰ «σωθῆς»; Τὰ προβλήματα ποὺ ξεπηδοῦν ἀπὸ τὰ θάθη τοῦ εἶναι του, ὁ Jacob δὲν τὰ ἀπωθεῖ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ζῆσῃ ἡσυχος καὶ νὰ ἀμαρτάνῃ χωρὶς τύψεις. Δὲν θέλει νὰ τὰ ἀποφύγῃ. Τὰ κρατᾷ καὶ τὸν κρατοῦν.

Ἔτσι προτοῦ νὰ πιστέψῃ σ' ἕνα προσωπικὸ Θεὸ καὶ στὴν εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου, ὁ Max ξέρει πὼς εἶναι ἀμαρτωλός. Τούτη ἡ γνώσις ἦταν ὁ μαγνήτης, ποὺ τράβηξε τὴ θεῖα Χάρι πλοῦσις ἐπάνω του.

★

Ὁ Max Jacob διηγεῖται: «7 Σεπτεμβρίου 1909. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ ἡμέρα κουραστικῆς δουλειᾶς στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη, στὴν ὁδὸ Richelieu, στὸ Παρίσι, γύρισα σπῆτι μου μὲ τὴ σάκκα μου γεμάτη χειρόγραφα καὶ σημειώσεις. Μόλις ἔβγαλα τὸ καπέλλο μου, ἔσκυσα νὰ πάρω τὶς παντοῦφλες μου καὶ σηκώνοντας τὸ κεφάλι μου, διέκρινα Κ ἄ π ο ι ο ν στὸν τοῖχο. Ἡ καρέκλα μου ἀναποδογυρίστηκε. Τὸ πρόσωπο ἦταν στὸν τοῖχο τοῦ φτωχοῦ δωματίου. Γιατί, Κύριε; ὦ! συγχώρεσέ με! Ναί. Αὐτός! Τί εὐτυχία, τί χαρά!»

Καὶ λίγες ἡμέρες ἀργότερα συμπληρώνει: «Ἄς δυναμῶνῃ καθημερινά ἡ πίστις μου μὲ τὴν ἀνάμνησι τοῦ γεγονότος τῆς 7 Σεπτεμβρίου. Θὰ σκέπτομαι αὐτὴ τὴν θεῖα ἐμφάνισι, ὅσο, Θεέ μου, θὰ μοῦ διατηρῆς τὴ μνήμη μου. Θὰ ἀντιτάσω σ' ὄλα τὰ ἐπιχειρήματα, στὰ σοφίσματα τῶν ἄθῶων, αὐτὸ ποὺ εἶδαν τὰ μά-

τια μου, τὴ μέθη ποὺ ἔνοιωσα, τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς μου».

“Ὅποιος διαβάζει τὰ ἀπλᾶ, μὰ φλογερὰ αὐτὰ λόγια τοῦ προξενοῦν μιὰ ιδιαίτερη ἐντύπωση. Ἔχουν ἕνα τόνο εἰλικρινείας, ποὺ δὲν γεννιέται παρὰ ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ποὺ τὴ ζῆ κανεὶς καὶ μένει στὴν ψυχὴ του ζωντανή. Δὲν ἀφήνουν κανένα περιθώριο νὰ νομίσουμε πὼς τὸ γεγονός τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1909 ἦταν δημιούργημα τῆς παραδόξου ἰδιοσυγκρασίας του. Ἐκεῖνος εἶναι σίγουρος ὅτι συνήντησε τὸ Πνεῦμα καὶ ὅτι τὸ θρῆκε στὸ θεῖο Ὄν. Καὶ νοιώθει πὼς ἦταν νεκρὸς καὶ τώρα θγαίνει ἀπὸ τὸν τάφο. Βρίσκει τὴν ἐνότητα ποὺ ἀναζητοῦσε, τὴν θεβαιότητα ποὺ ποθοῦσε. Παρ’ ὄλες τὶς ἀδυναμίες καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ἔχει μιὰ σίγουρη κατάκτησι: Τὴν κατάκτησι τοῦ Πνεύματος! Εἶναι μιὰ κατάκτησι, ποὺ δύσκολα τῆς δίνουμε τὴν ἀξία ποὺ ἔχει. Οἱ ὕλικές κατακτήσεις καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἐπιτεύγματα εἶναι σὰν τὰ προπετάσματα, ποὺ μᾶς κρύβουν τὸ βαθὺ νόημα τῆς κατακτήσεώς του. Μὰ ὡστόσο, ὅσοι ἔνοιωσαν τὴν ἀξία Του, Παπίνι, Μέρτον, Κλιντέλ, Μωριάκ καὶ τόσο ἄλλοι, χαιρέτισαν μὲ ἄδολο ἐνθουσιασμό καὶ χαρὰ τὴ στιγμή ποὺ τὸ Φῶς τῆς Δαμασκοῦ καταύγασε τὴν πορεία τῆς ζωῆς τους. Εἶναι χαρὰ γιὰ τὴν ψυχὴ καὶ γίνεται χαρὰ στὸν Οὐρανὸ γιὰ κάθε τέτοια κατάκτησι, ποὺ ὡστόσο ἀπαιτεῖ, συχνά, μιὰ κουραστικὴ πορεία, ὅπως στὴν περίπτωσι τοῦ Max Jacob.

Πηγαίνει σ’ ἕνα κοντινὸ ναὸ καὶ ζητᾶει νὰ κατήχηθῃ καὶ νὰ βαπτισθῇ. Ἄλλ’ ὁ ἱερεὺς ποὺ τὸν δέχεται, δείχνει ὅτι κάπως ἀμφιβάλλει στὰ λόγια του. Ὁ Max στενοχωριέται. Πρῶτη ἀπογοήτευσίς!

Μένει πέντε χρόνια ἔξω ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς ὁδηγὸ, ποὺ νὰ τὸν φέρῃ στὸ θεῖο Πανδοχεῖο. Μὲ μόνον σύντροφό του τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πάλιν ἀνάμεσα στὸ Θεὸ καὶ στὸν κόσμον.

Οἱ συγκινήσεις τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Κυρίου δὲν διαρκοῦν πολὺ. Τὸ θράδου τῆς πρῶτης του ἀπογοητεύσεως φεύγει ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ πηγαίνει στὸ Mont-Parnasse, στὸν κύκλον τῶν συνηθισμένων του

φίλων. Ἄλλ’ ἐκεῖ συμπεριφέρεται κατὰ τρόπο ποὺ προκαλεῖ κατάπληξι. Γίνεται ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή κήρυκας τοῦ Ἁληθινοῦ Θεοῦ. Λένε μάλιστα ὅτι μιὰ νύκτα, ὅταν σ’ ἕνα κέντρο τὸν πείσαν ν’ ἀντικαταστήσῃ ἕνα παράφωνο τραγουδιστὴ, ἄρχισε νὰ μιλήῃ γιὰ τὴν Παναγίαν μπρὸς σὲ ἱερόδουλες καὶ κοσμικοὺς κυρίους, ποὺ δὲν πίστευαν στ’ αὐτιά τους.

Δυὸ φύσεις ἐνυπάρχουν στὸ γαλλοεβραῖο ποιητὴ. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ μυστικὸπαθη καὶ θρησκευτικὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ σατυρικὴ, ἡ σαρκαστικὴ, ποὺ καταφέρεται ἐναντίον τῆς «εὐ φρονούσης». Ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ: «Ἐκστασις, τύψεις, ὄραματισμοὶ θεῖοι, στοχασμοὶ, ὅλα ἀνακατεῦνται μέσα μου. Ἄλλοτε ζῶ τὴ χαρὰ τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ κι’ ἄλλοτε ἔρχονται ἡμέρες, ποὺ εἶμαι τόσο σκοτεινός, τόσο λυμφατικός. Παραμερίζω ἀπὸ ἀδυναμία, ζῶ στὸ σκοτάδι ἀπὸ τεμπελιά, κι’ ἐγκαταρτῶ πιὸ εὐκολα στὴν ἀπελπισίαν, ἀπ’ ὅσο πιὸ δύσκολα παίρνω τὴν ἀπόφασιν νὰ ξεφύγω ἀπ’ αὐτὴ». Ὁ δυαδισμὸς αὐτὸς τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ σαρκαστοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς περιόδου αὐτῆς, ποὺ ἔζησε μὲ ἔντασι ὁ ποιητὴς μας.

Χαρακτηριστικὰ, ποὺ τὰ συναντᾶμε καὶ σ’ ἄλλες ἀνήσυχες ψυχές, οἱ ὁποῖες ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν πορευθῆκαν στὴν Πίστιν.

Ἡ πάλιν ἀνάμεσα στὸν Θεὸ καὶ στὸν κόσμον εἶναι στοιχεῖο τῆς κοπιαστικῆς πορείας πρὸς τὴν Ἀλήθειαν. Ἡ γέννησις ἢ πνευματικὴ δὲν δίνεται χωρὶς ὁδὸν. Ἡ πάλιν εἶναι μέρος τῆς θείας αὐτῆς ὁδύνης. Κι’ ὁ ἄνθρωπος—ὁ κάθε ἄνθρωπος—ποὺ ποθεῖ νὰ ξανασυναντήσῃ τὸν Θεὸ, πρέπει τῆς θεϊκῆς αὐτῆς πάλης νὰ γίνῃ ἔμπειρος. Τὸν Ἰακώβ, ποὺ πάλαιψε μὲ τὸν Θεὸ, νὰ μιμηθῇ.

Κι’ ἡ πάλιν γίνεται πιὸ δύσκολη, ὅταν τὸ περιβάλλον εἶναι—καὶ εἶναι συχνά—μὲ τὸ μέρος τοῦ κόσμου, ὅπως καὶ γιὰ τὸν Jacob. Ἄλλοι τὸν περιγελοῦν κι’ ἄλλοι ζητοῦν νὰ τοῦ φράξουν τὸ δρόμον, ποὺ καταλήγει στὸ θεῖο Πανδοχεῖο. Ξεσηκῶνεται διωγμὸς ἀπὸ τοὺς Ἑβραῖους, διωγμὸς ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν θαυμαστῶν του, ὑπαινιγμοὶ γιὰ τὸν χαρακτήρα του ἀπὸ

τούς ιερείς, ἐπίκλησις στὴν οἰκὴ τοῦ ἀγάπη: Ἡ μητέρα του, τοῦ λένε, ὑποφέρει ἐπειδὴ ὁ γυιὸς της θέλει ν' ἀσπασθῆ τὸν Χριστιανισμό.

Ἄλλος στὴ θέσι τοῦ θά ἀπογοητεύταν ἢ θά ἐγκατέλειπε κάθε προσπάθεια. Τίποτε ὅμως τὸν Jacob δὲν μπορούσε νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὸν Θεό, μιά καὶ ἦταν πεπεισμένος ὅτι εἶδε τὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου, ποῦ συνεπήρε τὴν καρδιά του καὶ τὴν συνεπαίρνει περισσότερο, ὅταν ὁ Κύριος γιὰ δευτέρη φορά τὸν ἐπισκέπτεται.

Ὁ ἴδιος μᾶς διηγεῖται καὶ τὴ δεύτερη «θεοφάνεια» ποῦ ἔχει μὲ μορφὴ διαλόγου:

— Ποιὸς κτυπάει στὸ παράθυρό μου;

— Ἄνοιξε τὸ παράθυρο...

— Περίμενε, παρακαλῶ, πρέπει νὰ ντυθῶ.

— Μὴν ντύνεσαι, ἄνοιξε τὴν πόρτα. Κύτταξε τὸ ματωμένο μου πρόσωπο...

— Μὰ πῶς θά μπῆ ὁ σταυρός;...

— Θά μπῆ ἀπὸ τὸ παράθυρο...

— ὦ! Κύριε, πόσο εἶναι παγωμένα τὰ χέρια! Καὶ ὅμως εἶσαι ἰδρωμένος... Πλησίασε στὴ φωτιά...»

Τὸ «ἰδοῦ ἔσθηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω» (*Ἀποκ. γ' 20), μᾶς ζωντανεύουν τὰ λόγια του. Ὁ Κύριος, ἡ πόρτα, ὁ ἐγκλειστος. Ἴσως μέσα σ' αὐτὴ τὴν τριλογία νὰ κρύβεται τὸ ἀνθρώπινο δράμα ἀπέναντι στὸν Θεό. Οἱ κλειστὲς πόρτες. Ὁ μέγας Κρούστης τους. Τὸ πόμολο ἀπὸ τὴ μέσα μεριά. Ὁ ἄνθρωπος ποῦ πρέπει μὲ τὴν θέλησί του ν' ἀνοίξῃ. Μὰ πολλὰ φορές ἀρνεῖται ν' ἀνοίξῃ. Πολλὰ ἐμπόδια ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ τὸν κρατοῦν μακριὰ ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀπόφασι. Κι' ἡ ζωὴ του κυλάει χωρὶς τὴ συντροφιά τοῦ Μεγάλου Συντρόφου. Ἐπιφανειακά, ἴσως ξέγνοιαστη. Βαθύτερα ὅμως ἀνήσυχη, φουρτουνιασμένη, κάποτε καὶ γεμάτη ἀγωνία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόφασις ν' ἀνοίξῃ καὶ νὰ παραδώσῃ τὰ κλειδιά τῆς ψυχῆς του στὸν Θεό, οὔτε εὐκόλη εἶναι, οὔτε ἀνάδουνη. Θέλει καταβολὴ κόπου, πνεύματος θυσίας, θυσία τοῦ ἐγώ. Τὰ κατέβαλε ὁ Jacob μετὰ καὶ τὴν τρίτη «θεοφάνεια», ποῦ ἦταν ἀπροσδόκητη ὅπως καὶ οἱ προηγούμενες, συγκλονιστι-

κὴ ὅπως καὶ οἱ ἄλλες. Σὰν τὸν Ἐκατόνταρχο τοῦ Εὐαγγελίου, ποῦ ὅταν ἔζησε «τὸν σεισμό καὶ τὰ γενόμενα» εἶπε «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος» (Ματθ. κζ' 54) καὶ ὁ Max Jacob διεκήρυξε τότε: «Ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν μ' ἐκάλεσε πολλές φορές. Μ' ἐκάλεσε ὅταν ἤμουν νέος, μὲ φώναζε δυνατὰ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1909, μ' ἐκάλεσε ξανά κατόπιν... Μὰ γιατί ὅμως ἐμένα Θεέ μου; Γιατί ἐμένα καὶ ὄχι ἄλλους; Γιατί αὐτὴ ἡ εὐνοια, ἀφοῦ ἤξερες τὴ ζωὴ μου μὲ ὅλη τὴς τὴ βρωμιά, ἀφοῦ ἤξερες τὰ λάθη μου καὶ τὶς ἀδυναμίες μου. Τί ὑπῆρχε μέσα μου, ποῦ σ' ἐνδιέφερε, Θεέ μου;... Ἰδοῦ, Κύριε, ἰδοῦ ἐγὼ εἶμαι πιά γιὰ ὅλη μου τὴ ζωὴ παραδομένος σὲ Σένα!».

Ἐνα ὄν καινούργιο γι' αὐτὸν καὶ φοβερὸ τοῦ εἶχε ἀποκαλυφθῆ μὲ ἀπαιτήσεις. Τὸ μυστήριό τοῦ Ἰησοῦ τοῦ φανερωνόταν μὲ ὅλη τὴ μεγαλοπρέπειά του. Τὸ ὀριστικὸ σκύψιμο μπρὸς τὸ θεϊκό Του μεγαλεῖο ἦταν ἡ μόνη στάσις, ποῦ ἄρμοζε στὸ γεγονός. Ἡ θεία ὑπόκλησις μπρὸς τὸν Θεὸ Βασιλέα. Ἡ ταπεινὴ ἀποδοχὴ καὶ ἡ ὑποταγὴ στοῦ οὐρανοῦ τὸ κάλεσμα, ποῦ τόσο ἔντονα ἐνοιώσαν τόσες μεγάλες ψυχές, ἦταν ἡ μοναδικὴ ἀτραπός, στὴν ὁποῖαν θάδιζε καὶ ὁ Jacob. «Βαπτίσθηκα, γράφει, στὶς 18 Φεβρουαρίου 1915 κοινώθησα γιὰ πρώτη φορά τὴν ἐπομένη καὶ ἐνοιώσα βαθεῖα πόσο μάταιο εἶναι νὰ θέλῃ νὰ ζήσει κανεὶς χριστιανικὴ ζωὴ χωρὶς τὴν βοήθεια τῶν Μυστηρίων».

★

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς κατατάξεώς του ὀριστικὰ στὸ στρατόπεδο τοῦ Θεοῦ, ὡς τὴν ὥρα ποῦ φτερούγισε στὰ Οὐράνια, ἡ ζωὴ του πέρασε μέσα σὲ μοναστήρια, ἐχοντας ἀπαρηνηθῆ τὴν πρότερη ἀκόλαστη καὶ κοσμικὴ ζωὴ του. Τὸ 1921 ἐγκαταστάθηκε στὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Βενεδίκτου Sur Loire, στὸ πιὸ μικρὸ δωμάτιο τοῦ πρεσβυτερίου. Ἐμεινε ἐκεῖ ἄρκετους μῆνες. Ἐπειτα ταξίδεψε κάπου ἔξω χρόνια στὴν Ἰταλία καὶ στὴν Ἰσπανία. Στὴν ἐπιστροφή του ξαναπῆγε στὸ ἴδιο μοναστήρι. Ἐκεῖ περνοῦσε μιά «μονήρη ζωὴ», σημειώνει ὁ Γ. Πράτσιακας. Ἐκεῖ ἔγραψε

καί τὰ καλύτερα ἔργα του, πεζὰ καὶ ποιητικά. Τὰ ποιήματα τῆς περιόδου αὐτῆς εἶναι λιγώτερο αἰνιγματικά ἀπὸ τὰ πρῖν. Πιὸ τέλεια, πιὸ πνευματικά μετωμαμένα. «᾽Ἦταν πρᾶος, ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ», ὁ πρῖν τόσο ἀνήσυχος καὶ ἐκρηκτικὸς ποιητής. Δὲν παραπονιόταν ποτὲ γιὰ τίποτα, κι' ὅταν μποροῦσε νὰ βοηθήσῃ τὸν πλησίον του, τὸ ἔκανε μὲ μεγάλη χαρά.

Κάθε ἡμέρα περνοῦσε πρῶτ' κι' ἀπόγευμα κάπου τρεῖς ὥρες στὴν ἐκκλησία θυσιζόμενος σὲ προσευχή. Κάθε τόσο ἔγραφε σ' ἓνα κομμάτι χαρτί μιὰ λιγόλογη προσευχή, ποὺ τὴν ἐπανελάμβανε πολλές φορὲς τὸ εἰκοσιτετράωρο. Τὰ θέματα τῶν προσευχῶν του περιστρέφονταν γύρω στὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου, τῆς Παναγίας, ζητοῦσε συγχώρησι γιὰ τὶς ἀμαρτίες του, παρακαλοῦσε νὰ κερδίσῃ τὸν Παράδεισο. Συγχρόνως ἡ Ἁγία Γραφή ἦταν τὸ καθημερινὸ μελέτημά του, ποὺ τοῦ χάριζε ψυχικὴ γαλήνη καὶ σωματικὴ ἀνακούφισι. Σχεδὸν μεταλάθαινε κάθε ἡμέρα. Δίχως τὴ θεία Μετάληψι δὲν μποροῦσε μήτε νὰ γράφῃ, μήτε νὰ ζήσει. Βοηθοῦσε τὸν ἐφημέριο τοῦ μοναστηριοῦ σ' ὄλα τὰ ἱερατικά του καθήκοντα, πρὸ πάντων τὶς μεγάλες γιορτὲς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα.

Ὅταν ξέσπασε ὁ δεῦτερος παγκόσμιος πόλεμος, ἡ καρδιά του ράγισε καὶ προαισθάνθηκε πὼς τὸ τέλος του δὲν θ' ἀργοῦσε. «Θὰ πεθάνω σὰν μάρτυς», ἔλεγε. Ὁ θάνατος τῆς μητέρας του, ὁ θάνατος τοῦ γαμπροῦ του καὶ ἡ σύλληψις ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς τῆς ἀδελφῆς του τὸν θύβισαν στὴν πιὸ μαύρη ἀπελπισία. Ἔκλαιγε γιὰ τὴν ἀδελφή του: «Γιατί νὰ μὴν εἶμαι ἐγὼ στὴ θέσι της! ὦ! τὸ φρικτὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως! Πόσο θὰ ὑποφέρῃ ἡ ἄτυχη ἀδελφοῦλα μου! Προσευχθῆτε γι' αὐτήν». Δὲν ἄργησε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ ὁ ἴδιος.

Στις 24 Φεβρουαρίου 1944 στις 7 τὸ πρῶτ', ὁ Jacob βοήθησε τὸν ἐφημέριο στὴ θεία Λειτουργία. Στις ἔντεκα παρουσιά-

σθηκε ἡ Γκεστάπο καὶ τὸν συνέλαβε. ᾽Ἦταν ἡ ἐποχὴ, ποὺ μάτζευαν ὄσους Ἑβραίους εἶχαν ἀπομεινεί. Ὁ Max ἤρεμος δέχθηκε τὸ σταυρὸ του. Τὴν στιγμὴ μάλιστα ποὺ ἀνέβαινε στὸ αὐτοκίνητο γιὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τοῦ Ντρανσού, ἔρριξε μιὰ θλιβερὴ ματιὰ στὴ Μονὴ ποὺ εἶχε ζήσει τόσες γαλήνιες καὶ εὐτυχιζόμενες ἡμέρες.

Δὲν μπόρεσε ν' ἀνθέξῃ στὶς τρομερὲς κακουχίες. Ἀδύνατη κράσι ὑπέφερε ἀπὸ πολλὰς ἀρρώστειες στὴ ζωὴ του, πρὸ πάντων ἀπὸ ἐπανειλημμένες πνευμονίες. Βρογχοπνευμονία, τὸν ἔρριξε ἀπὸ τὶς πρῶτες ὥρες ποὺ πέρασε τὴ θαρειὰ πόρτα τοῦ στρατοπέδου, στὸ στρώμα. Βλέποντας τὸν θάνατο νὰ πλησιάζῃ, ὁ Max Jacob δὲν παραπονιόταν, δὲν ζητοῦσε τίποτε. Ἦρεμος, γαλήνιος περίμενε τὴ μεγάλη στιγμὴ, ἐπαναλαμβάνοντας συνεχῶς: «Εἶμαι μὲ τὸν Θεό». Πέθανε στις 5 Μαρτίου 1944, δίχως νὰ ἐξομολογηθῇ καὶ νὰ κοινωνήσῃ, ὅπως τόσο πολὺ τὸ ποθοῦσε, γιὰτὶ οἱ Ναζιδες δὲν τοῦ τὸ ἐπέτρεψαν.

Ὁ Jacob ἔνοιωσε ἀπὸ ἐνωρίς τὴ νοσταλγία τοῦ Θεοῦ. «Δὲν ἀναζήτησα ποτὲ ἄλλον παρὰ Σ' ἐνα, Θεέ μου, στὸν κόσμον αὐτό», ἔχει πεῖ. Ὁνειρευόταν ἓναν κόσμον ὁμορφιάς καὶ καλωσύνης. Γύρω του ὁμοῦς ἔβλεπε μόνο ἀσκήμια καὶ μικροπρέπειες. Πρῖν ἀπὸ τὴν προσέλευσί του στὸν Χριστιανισμό, αὐτὸ ποὺ τοῦ ἔλειπε ἦταν «ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ», ἡ εἰρήνη καὶ ἡ γαλήνη, ποὺ χαρίζει στὴν ψυχὴ ἡ ἐπαφὴ μὲ τὸν Θεό. Αὐτὸ ἦταν ποὺ τὸν παρεκίνησε στὴν αὐθόρμητη ἀποδοχὴ τῆς «θεοφανείας»—στὴν εἰσβολὴ τῆς θείας Χάριτος—ποὺ τοῦ χάρισε τὸ στέρεο θεμέλιο, τὸ ὁποῖο ἀναζητοῦσε. Ἔτσι οἱ ἀλυσίδες τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀγωνίας ἔπεσαν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη, καὶ ἔφθασε στὸν θάνατο μὲ γ α λ η ν ε μ ἔ ν η τὴν ψυχὴ.

Ι. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

Ἀ π ό ψ ε ι ς

ΑΝΑΓΚΗ ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΕΩΣ

Εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ νέοι μας τρέφονται πνευματικῶς μὲ ἓνα ποικίλον ὕλικόν γνώσεων καὶ ἰδεῶν εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν πνευματικὴν πορείαν τοῦ Ἔθνους νὰ ὑπάρξῃ ἓνα ξεκαθάρισμα, τὸ ὁποῖον θὰ βοηθήσῃ, ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἀληθινὴ πρόοδος τῆς συγχρόνου ἐποχῆς νὰ μὴ πάῃ χαμένη, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ μὴ σχηματίζωνται σαθρὰ θεμέλια διὰ τὴν ζωὴν τῶν νέων ἀνθρώπων.

Δι' αὐτὸν τὸν λόγον εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρξῃ πλήρης ἀποσαφήνις τῆς ἀληθοῦς εἰκόνας περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τῆς φύσεως πού μας περιβάλλει.

Μία πλήρης καὶ ἀληθῆς ἀνθρωπολογία καὶ μία συγχρονισμένη κοσμολογία εἶναι ἀπαραίτητα ἐφόδια διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τῶν νέων μας. Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ θέμα καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς κοσμοθεωρίας. Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον αἱ «Ἀκτίνες» θέλουν νὰ δώσουν ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ προσοχὴν.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗΝ ΕΠΟΧΗΝ

Καὶ κάτι, πού εἶναι ἰδιαιτέρως ἀνησυχητικόν διὰ τὴν νέαν γενεάν, εἶναι ὅτι ἐν πολλοῖς ἔμεινεν ὑποσιτιζομένη ἢ—ὑπερ χεῖρον—κακῶς σιτιζομένη πνευματικῶς μὲ ἀρνητικὰς ἰδέας καὶ ἀντιλήψεις περὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐνὸς βιολογικῶς ἐνστικτώδους πλάσματος τὸ ὁποῖον ζῆ καὶ κινεῖται κατὰ τὰς νομιζομένας παρορμήσεις τοῦ σωματικοῦ ὄργανισμοῦ. Ἀντιλήψεις ἐν μέρει τοῦ 19ου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι σήμερον εἶναι ξε-

περασμένοι, μὲ τὸ ὕλικόν τὸ ὁποῖον πλούσιον μᾶς προσφέρει ἡ πολεμικὴ καὶ ἡ μεταπολεμικὴ ἐποχὴ μας. Ἔτσι ἐφθάσαμεν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον—μηχανὴν, εἰς τὸν ψυχοσωματικὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα μὲ βασικὰς πνευματικὰς ἀνάγκας, αἱ ὁποῖαι ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ἀληθινὴν ἔννοιαν τῆς προόδου καὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀνθρώπου.

Η ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ἄλλ' αὐτὴν τὴν σύγχρονον διδασκαλίαν περὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἔχει νὰ δώσῃ πλουσιώτατον ὕλικόν εἰς ὅποιον ἐνδιαφέρεται ὄντως διὰ τὴν πρόοδον, πρέπει νὰ τὴν κάμωμεν κτῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἂν θέλωμε νὰ ἔχωμεν μίαν συνέχειαν ἀξίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Παραπονούμεθα διὰ τὴν ἔλλειψιν πνευματικῶν ἡγετῶν, τὴν ἔλλειψιν συγχρόνων διανοουμένων, πού θὰ βοηθήσουν τὸν λαόν μας, ἀλλὰ καὶ δὲν κάμνομεν τίποτε σχεδόν, ὅσοι παραπονούμεθα διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ.

Καὶ ὅμως τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τῆς ἀρχαίας, μέσης καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματείας περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ὡς καὶ τῆς συγχρόνου διεθνούς ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου προόδου εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ τὴν κάμωμεν συστηματικῶς κτῆμα τοῦ λαοῦ μας, καὶ ἰδιαιτέρως τῆς νέας γενεᾶς.

Μία προσπάθεια, ἡ ὁποία ἤρχισε μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἀνθρωπιστικὴν ἐταιρίαν πρέπει νὰ εὕρῃ τὴν συνέχειάν της καὶ τοὺς μιμητὰς της.

Καὶ κάτι ἀκόμη: Δὲν θὰ ἡμποροῦσαν τόσο γενικώτερον μορφωμένοι καὶ καλοὶ ἐκπαιδευτικοὶ μας νὰ ἀναλάβουν μίαν σχετικὴν πρωτοβουλίαν;

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΚΛΗΡΙΚΩΝ-ΙΑΤΡΩΝ

Ἔχω εἰς τὰ χέρια μου μίαν σειρὰν τευχῶν τοῦ ἀγγλικοῦ περιοδικοῦ «Contact» ποῦ ἐκδίδεται εἰς τὰ πλαίσια τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἑδιμβούργου, ὑπὸ τῆς «Scottish Pastoral Association» καὶ τῆς «Clinical Theology Association».

Εἰς τὴν σειρὰν αὐτὴν ἓνα εἶναι τὸ κεντρικὸν θέμα: Ἡ συνάντησις τοῦ κληρικοῦ μετὰ τὸν ἱατρὸν διὰ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων τοῦ ὑγιοῦς καὶ τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐξυπηρέτησίν του. Καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἢ συνάντησις ὄλων ἐκείνων, ποῦ λόγῳ τῆς θέσεώς των εἶναι τεταγμένοι νὰ διακονήσουν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν διὰ τὴν ἐξύψωσίν της, ὅπως οἱ κληρικοί, οἱ ἱατροί, οἱ ἐκπαιδευτικοί, οἱ δικαστικοί, αἱ ἀδελφαί, αἱ κοινωνικαὶ λειτουργοὶ κ.λ.π. πρὸς ἀμοιβαῖον κατατοπισμὸν, σπουδὴν καὶ συζήτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ πείρα τῶν ὁμάδων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν νὰ ἐργάζωνται ἤδη ἀπὸ τοῦ 1910, εἶναι πολυτιμοτάτη.

Καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον ἀπολογισμὸν τοῦ ἔργου τούτου ὅλοι οἱ εἰσηγηταὶ ἐπανέρχονται εἰς ἓνα κοινὸν σημεῖον καὶ μίαν κοινὴν ἀνάγκην τοῦ ἔργου των: Νὰ κάμνουν αὐτοὶ οὗτοι, οἱ πνευματικοὶ ἐργάται, μίαν αὐτοκριτικὴν καὶ μίαν ἐμβάθυνσιν εἰς τὰ κίνητρά των πάντοτε διὰ νὰ ἠμποροῦν νὰ διακονήσουν καλύτερον εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων. Δὲν εἶναι τοῦτο ἓνα δεῖγμα, ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα, τῆς σοβαρότητος τοῦ ἔργου τῶν δύο ἑταιριῶν;

Ἡ ΖΩΗ «ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΗΣ»

Μεγάλα θήματα ἔχουν γίνεи τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὴν πρόοδον τοῦ νοσηλευτικοῦ ἔργου μετὰ τὴν ἐμφάνισιν ἐπὶ σκηνῆς τῶν μορφωμένων ἀδελφῶν, αἱ ὁποῖαι μετὰ ἐπιστήμην καὶ μετὰ ἀγάπην

ἐπιλαμβάνονται τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς νοσηλείας. Σήμερον εἰς τὰ νοσοκομεία μας κυριαρχεῖ πλέον ἡ μορφή τῆς διπλωματούχου ἀδελφῆς, ἡ ὁποία ἐπῆρεν ὑπεύθυνον θέσιν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ νοσοκομείου μετὰ τὴν ἀξίαν της. Καὶ εἶναι καιρὸς νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ ἔθνικόν καὶ πολυτίμον ἔργον τῶν Σχολῶν Ἐκπαιδύσεως ἀδελφῶν—νοσοκόμων, καὶ ἐπισκεπτριῶν σχολῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγνώρισαν ἀκμὴν μετὰ τὰς ἀκαμάτους φροντίδας καὶ τὴν πρωτοπορίαν τῶν διευθυνουσῶν ποῦ ἐπὶ χρόνια εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται ὡς ἡ ψυχὴ τῆς Σχολῆς.

Καὶ τώρα, μετὰ τὰς τόσας διπλωματούχους ἀδελφὰς καὶ ἐπισκεπτρίας ποῦ ἔχομεν καὶ τὰς νέας ποῦ ἔρχονται, ἔχομεν ἓνα πολυτίμον ἀνθρώπινον ὕλικόν καὶ κεφάλαιον ποῦ πρέπει νὰ τὸ προσέξωμεν καὶ νὰ τὸ βοηθήσωμεν εἰς τὴν ἀκόμη καλυτέραν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου του.

Πᾶσα ἐπιμόρφωσις τῆς ἀδελφῆς, πᾶσα πνευματικὴ κατάρτισις διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ ἀνθρώπου, πᾶσα ἐξασφάλισις τῆς ζωῆς της καὶ τῆς υγείας καὶ ἀκόμη καὶ κάθε καλὴ ψυχαγωγικὴ εὐκαιρία ποῦ ἀπολαμβάνει, βοηθεῖ εἰς τὸ ἀνέβασμα τοῦ νοσηλευτικοῦ ἔργου ἐν Ἑλλάδι.

Ὅσαι «ἀδελφαί» συνειδητοποιοῦν αὐτὰς τὰς ἀνάγκας θὰ ἀναλάβουν καὶ αἱ ἴδιαι πλέον τὴν πρωτοβουλίαν νέων ἀγῶνων καὶ νέων προσπαθειῶν πρὸς τόνωσιν καὶ ἐξύψωσιν τοῦ ἔργου των.

ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Δὲν ἠμπορεῖ νὰ παρέλθῃ ἀπαράτητος ἓνας σταθμὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς Προνοίας «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» καθὼς τελειώνει τὸ 1964.

Πρὶν ἀπὸ εἴκοσι πέντε χρόνια περὶ τοῦ ἠρχιζοῦ μετὰ τὴν Πρόνοιαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου καὶ μετὰ στελέχη κοι-

νωνικὰς ἐργατίδας τοῦ Συλλόγου «ὁ Ἀπόστολος Παῦλος» τὸ ἔργον τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν πασχόντων ἀδελφῶν μας.

Ἐκτοτε ἑκατοντάδες γυναικῶν εἰς ὄλην τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν χριστιανικὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης εἰς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν περιήρχοντο ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια τὴν ἑλληνικὴν γῆν διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας, ὅπου τὴν εὔρισκαν. Κόποι καὶ φροντίδες, ὕλικά καὶ χρήματα, ἀνεύρεσις ἐργασίας εἰς τὸν ἀνεργον, νοσηλεία, περιθαλψὶς γερόντων, ἐξυπηρέτησις τῆς οικογενείας καὶ τοῦ παιδιοῦ, ἐπίσκεψις φυλακισμένων, ἔργον μεταξὺ τῶν τυφλῶν, τῶν ἀναπήρων, τῶν κωφαλάλων, ἐπιλείψῃ με διηγούμενον...

Πᾶσα τιμὴ εἰς τοὺς πρωτεργάτας τοῦ ἔργου τῆς Προνοίας καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ ἔφυγαν πλέον ἀπὸ τὸν κόσμον αὐτὸν καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ ζοῦν καὶ ἐργάζονται εἰς τὰ θήματα τῶν πρώτων.

Ἄλλὰ καὶ πᾶσα τιμὴ εἰς τὴν Ἑλληνίδα Χριστιανὴν, ἣ ὅποια δὲν ἐφείσθη καὶ δὲν φείδεται κόπων καὶ θυσιῶν διὰ τὴν διακονήσῃ εἰς τὸ ἔργον τῆς Προνοίας.

ΥΠΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΝΟΣ

Ἄλλὰ τὸ σπουδαῖον εἶναι ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν εἶναι τῆς ἱστορίας μόνον ἀλλὰ καὶ σημερινῆς πραγματικότητος, ποὺ συνεχίζεται καὶ πρέπει νὰ συνεχισθῇ.

Εἶναι παρήγορον σημεῖον τῶν καιρῶν, ὅτι καὶ σήμερον εἰς τὴν ἐποχὴν μας δὲν λείπουν αἱ χριστιαναὶ κοινωνικαὶ ἐργατίδες—εἶναι πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι νομίζομεν—αἱ ὅποια μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν φροντίζουν νὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τῆς συνειδήσεώς των «ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου».

Μελετοῦν, συνεργάζονται εἰς ὁμάδας, μετέχουν εἰς προνοιακὰ συνεργεῖα καὶ κατόπιν ἐπισκέπτονται τὸ

νοσοκομεῖον, τὸ ἴδρυμα, τὴν φυλακὴν, τὸ σχολεῖον, τὴν οἰκογένειαν. Ἔτσι πλέον μεταβαίνομεν εἰς τὴν σύγχρονον Χριστιανικὴν Πρόνοιαν, ἀπὸ τὴν ἀπλὴν κίνησιν φιλανθρωπίας εἰς μίαν συγκεκροτημένην κοινωνικὴν καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν, ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει νὰ συναντήσωμεν τὸν ἀδελφόν μας καὶ νὰ τὸν βοηθήσωμεν παντοιοτρόπως.

Ὅπου ὕπνος καὶ πόνος πρέπει νὰ ἔλθῃ ἢ ἀφύπνισις καὶ ἢ ἀνακούφισις. Τὸ ἔργον εἶναι ἐν τῷ συνόλω του πνευματικὸν ἀπὸ πνευματικούς ἀνθρώπους πρὸς ἀνθρωπίνους πνευματικὰς ὑπάρξεις.

Ὅλοι εἴμεθα μέλη τοῦ ἐνὸς σώματος. Καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ, καὶ πρέπει νὰ ἀποτελῇ, τὴν μοναδικὴν νομιμοποίησιν τοῦ κοινωνικοῦ ἐργάτου διὰ τὴν ἐργασίαν εἰς τὴν Πρόνοιαν. Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ κοινωνιολογικὴ τοποθέτησις τοῦ ἔργου τῆς Προνοίας.

ἘΝΑ ΘΕΜΑ ΔΙΑΦΩΤΙΣΕΩΣ

Ὁ Καθηγητὴς τῆς Ὑγιεινῆς κ. Βαλαώρας εἰς τελευταῖον ἄρθρον του ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον τῆς δημογραφικῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, αὐτὴν τὴν φορὰν, συνεπεῖα τῆς μειώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεννήσεων ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Μία τοιαύτη ὑπόμνησις ἀπὸ ἕνα τόσο ἐπίσημον καὶ ἀρμόδιον στόμα πρέπει νὰ κινήσῃ ἐξάπαντος τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων κοινωνικῶν παραγόντων.

Ἄλλ' ἐδῶ θὰ περιορισθῶ μόνον εἰς ἕνα σημεῖον τοῦ ἁρθρου, ἐξόχως λεπτόν καὶ κρίσιμον. Πλείστα ὅσαι ἀτεκνία, γράφει ὁ κ. Βαλαώρας, προέρχονται ἀπὸ τὸ γεγονός τῶν προηγηθεισῶν ἐκτρώσεων, αἱ ὅποια προκαλοῦν συχνὰ καὶ τὴν ἀδυναμίαν κατόπιν τεκνογονίας. Ἐπειδὴ πολὺς λόγος γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα τελευταίως περὶ τῆς σεξουαλικῆς διαφωτίσεως, δὲν θὰ ἔπρεπεν, ἂν θέλωμεν

νά εἴμεθα καὶ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν πραγματικότητα καὶ ἀλήθειαν, νά διαφωτίζωμεν ἰδιαιτέρως τὴν νεαρὰν γυναῖκα, ἄγαμον καὶ ἔγγαμον, περὶ τῶν κινδύνων τῆς ἐκτρώσεως, ἢ ὁποῖα ἐκτὸς τῶν σωματικῶν καὶ γεννητικῶν συνεπειῶν θὰ ἀποτελέσῃ ὅπως δῆποτε ἕνα κακὸν προηγούμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γυναίκος αὐτῆς;

Θὰ προσέθετα δὲ ἀκόμη, ὅτι ἤμπορεῖ μία νεαρὰ γυναῖκα νά ὑφίσταται ὅλην αὐτὴν τὴν «ἐκτρωτικὴν μεταχείρισιν», μὲ τὰ πρό, τὰ κατὰ καὶ τὰ μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, χωρὶς σπουδαίας συνεπειῆς διὰ τὸν ψυχικὸν τῆς κόσμον καὶ τὴν ψυχικὴν τῆς ἀκμὴν καὶ ὑγείαν;

Ἢμπορεῖ ἄραγε ἀκόμη ἡ γυναῖκα αὐτῆ, ὅταν καὶ ἂν φέρῃ εἰς τὸν κόσμον παιδιὰ, νά ἀνταποκριθῆ, ὅπως πρέπει, εἰς τὰ καθήκοντά τῆς ὡς μητέρας μὲ ἕνα τόσον πελώριον ψυχικὸν τραῦμα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς;

ΠΑΙΔΙΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ

Αἱ «Ἀκτῖνες» εἶχαν ζητήσει καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας τῶν νά ἀνταποκριθοῦν εἰς μίαν ἐθνικὴν πνευματικὴν ἀνάγκην διὰ τῆς ἀποστολῆς παιδικῶν βιβλίων ἐξωσχολικῶν, εἰς τὰ χωριά μας ἰδίως, πρὸς

ἴδρυσιν μικρῶν παιδικῶν βιβλιοθηκῶν.

Πλεῖστοι ὅσοι ἀπέστειλαν τότε τὰ ζητηθέντα παιδικὰ βιβλία ἰδίως εἰς διδασκάλους χωριῶν, οἱ ὁποῖοι ὠργάνωσαν ἐκ τῶν ἐνόnton μίαν μικρὰν παιδικὴν βιβλιοθήκην. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κίνησις τῶν παιδικῶν βιβλιοθηκῶν προχωρεῖ καὶ ἀπὸ τὴν ἀρμοδίαν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἀπὸ ἰδιώτας.

Ἄλλ' αἱ ἀνάγκαι εἶναι πολλαὶ καὶ θὰ χρειασθῆ ἀκόμη πολλὴ βοήθεια. Καὶ ὁμολογουμένως ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ θάρους διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ θὰ πέσῃ καὶ πάλιν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ Διδασκάλου, ὁ ὁποῖος θὰ χρειασθῆ νά ὀργανώσῃ στοιχειωδῶς καὶ τὴν δανειστικὴν βιβλιοθήκην τοῦ σχολείου του, ἀλλὰ καὶ νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς δωρητὰς τῶν παιδικῶν βιβλίων. Μία κάποια σχετικὴ διαδικασία μὲ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Διδασκάλου θὰ συντελεῖ ὥστε ἡ παιδικὴ βιβλιοθήκη νά γίνῃ πραγματικῆς εἰς πολὺ εὐρυτέραν κλίμακα, ἢ μέχρι τοῦδε.

Δὲν θὰ ἤμποροῦσαν ἄραγε καὶ αἱ νεανικαὶ ὀργανώσεις μας ἀνά τὴν Ἑλλάδα νά ὑποβοηθήσουν εἰς τὴν σχετικὴν προσπάθειαν ἢ ὅσοι βοηθοῦν νά συνεχίσουν συστηματικώτερον καὶ ἐντατικώτερον;

A. A. A.

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «ΑΚΤΙΝΕΣ». Ἔκδοσις Χριστιανικῆς Ἐνώσεως «Ἀκτῖνες». Γραφεῖα: ὁδὸς Ἀκαδημίας 45, Ἀθήναι 135 (Τηλ. 624-233). — Θεσσαλονίκης: Ἀγίας Σοφίας 38. — Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἰατροίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10 Ἀθήναι (114). Ἐτησίαν συνδρομὴ δρχ. 70, ἐξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

Ἐπιστολαί

ΔΙΑ ΤΗΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΝ ΚΙΝΗΣΗΝ

Κύριε Διευθυντά,

Ἐπ' εὐκαιρία τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Γ. Μελέτη περὶ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν λατρείαν κατὰ τὸν Κ. Καλλιπικόν, θὰ ἤθελα νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Ἀκτίνων» μερικὰς ἀντιστοιχίας ἀπόψεως τοῦ μεγάλου μουσικοδιδασκάλου Ἰωάννου Σακελλαρίδη (+1938). Τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον κυρίως συμπύπτον οἱ δύο αὐτοὶ ἐμπνευσμένοι σκαπανεῖς εἶναι ἡ ἀνάγκη σαφηνείας εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἄσμα. Κατὰ τὸν καθηγητὴν Κ. Δ. Παπαδημητρίου ὁ Σακελλαρίδης ἐπίστευεν εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς, ἀλλ' ἤθελε ταύτην κεκαθαρμένην, εἰς τοῦτο δὲ καὶ ἔτεινε, διαθέσας ὅλας του τὰς δυνάμεις. Ἐσέβητο τὰ εἰρμολογικὰ καὶ συγγραμμικὰ ἄσματα, εἶχεν ὅμως πολλὰς ἐπιφυλάξεις διὰ τὰ παπδικά, χερουθικά καὶ κοινωνικά, τὰ ὁποῖα καὶ ἀντικατέστησε δι' ἄλλων στηριζομένων ἐν μέρει εἰς φράσεις εἰλημμένας ἐκ τῶν παλαιῶν μελῶν. Ἀπέφευγεν ἄσματα μακρὰ, τὰ ὁποῖα φέρουν εἰς ἄλλους μὲν τὸν ὕπνον, εἰς ἄλλους δὲ τὴν ἀδιαφορίαν, «πρὸ τῶν ὁποίων ἴσταται τις ἐνεός, ἀδυνατῶν, ὄχι κάλλος τι καὶ ἰδεάν μουσικῆν νὰ ἀνεύρη ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐδὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἀτέρμονος διεξοδικότητος αὐτῶν νὰ ἀνεύρη, προξενούσης ἀληθινὸν ἱλιγγόν καὶ ἀπελπίσιαν». Μέλος—ἐγραφεν—τὸ ὁποῖον ἀφανίζει τὰς λέξεις καὶ δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀκούεται ἡ ἔννοια τοῦ ποιήματος, καλεῖται ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου μινυριστικὸν καὶ ὅς τοιοῦτον ἀποπτυστέον, δηλαδὴ γιὰ πέταμα. Ἡ ἱερὰ ἡμῶν μουσικὴ ὕμνογραφία—ἐλεγε—μακροὺς αἰῶνας διελθοῦσα ἔσχεν ποικίλην τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκάστοτε ἐποχῶν καὶ τῶν περιπετειῶν, ἄς διηλθεν ἡ φυλὴ ἡμῶν. Ἡ δὲ μέχρις ἡμῶν διὰ τῆς παραδόσεως παραδοθεῖσα, ὡς περ συντριμμάτια μεγαλοπρεποῦς νηὸς ἢ ὡς περ ράκη βασιλικῆς ἀλουργίδος, ὁμοιάζει τῷ πρό τινων ἐτῶν ἐκ τῶν θυθῶν τοῦ Μαλέα ἀνασυρθέντι καὶ ἤδη ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν Ἀθηνῶν ἀποκειμένῳ Ἐρμῷ ἢ ἐφήθῳ τῶν Κυθῆρων. Ὅτε οὗτος ἀνεσύρθη ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης, ἦτο ὄγκος ἄμορφος, ἀγνώριστος, ἀσηχημάτιστος. Ἄλλ' ὅτε οἱ καλλιῆται καλλιτέχνηται ἐφαίδρουν ἀποπλύναντες αὐτὸν καὶ ἐλάμπρυναν ἀποκαθάραντες πάντα τὰ ἐπικαθίσαντα φύκη, κοράλλια καὶ κογχύλια, τότε ἐξεφάνη πάγκαιον ἄγαλμα, τοῦτ' αὐτὸ πραξιτέλειον, κατὰ πάντα σύμφωνον

τοῖς αἰώνιοις νόμοις καὶ κανόσι τοῦ Καλοῦ... Ταύτας λοιπὸν τὰς ὁδὰς τηρήσωμεν ἐν τοῖς ἀδύτοις τῆς Ἐκκλησίας, προερχομένας ἀπὸ τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος, ἡγιασμένας δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ ἄς τὸ μορφωτικὸν καὶ θεοφόρητον πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων διέπλασεν ὑπὸ τὸν κάλλιστον οὐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, θεῖαν τῷ ὄντι καὶ ἀξίαν τῆς μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων συνομιλίας.

Διὰ τὰ ἐπιβληθῆ ὁμως μία τοιαύτη μουσικὴ ἔπρεπε καὶ νὰ ἐκτελεῖται καὶ κατὰ τρόπον καλλιτεχνικόν· καὶ ὁ διδάσκαλος γράφει εἰς ὅλα τὰ βιβλία του συνηθῶν καὶ ὑποδεικνύων τὴν καλὴν ἐκτέλεσιν. «Οἱ ψάλλοντες καὶ οἱ ὕμνωδοὶ καὶ ἐρμηνευταὶ τῶν ὁδῶν τούτων ὀφείλουσι νὰ ἀποδίδωσι τὰ μέλη οὐχὶ ρινοφῶνως καὶ ἀμανοειδῶς, ἀλλὰ μὲ στόμα στρογγύλον, μὲ στόμα ἀξιοματικόν, μὲ στόμα σεμνόν καὶ πλήρες καλλιφωνίας, καθαιρόντες τὴν καρδίαν, ὑψοῦντες τὴν διάνοιαν, περῶντες τὸ πνεῦμα καὶ τάττοντες τὴν ψυχὴν ἄνω, ἐγγυὸς τοῦ Ὑψίστου, ὅπου ἦχος καθαρός ἐορταζόντων ἁγγέλων». Καὶ ἄλλου, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ διὰ τῶν χορῶν ἐν μουσικῇ συμφωνίᾳ λατρεία ἢ ἀνύμνησις τοῦ Ὑπερτάτου ὄντος εἶναι ὄντως χριστιανικὴ καὶ ἀκραφάνης ἑλληνικῆ ἀντίληψις, ὑποδεικνύει πῶς πρέπει νὰ ἐκτελεῖται: «Ὁ Θεὸς ἐπιφανεῖς ἐν Χωρῆθ ἐφάνη οὐκ ἐν συσεισμῷ, ἀλλ' ἐν αὔρα λεπτῇ. Διὸ καὶ οἱ τοῦς θεοῦς ὕμνουσ ἀδοντες πρέπει νὰ ὦσιν οὐχὶ ἀπαίδευτοὶ τινες καὶ φωνασκοὶ καὶ κραυπαλῶντες καὶ ἀούνετοι καὶ ἀμαθεῖς, ἀλλ' ἄχραντοι παθῶν, κεκαθαρμένοι καὶ πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν κατεσκευασμένοι. Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ἡ ἀληθὴς ὠδὴ, ὡς καλαισθητικὴ τέχνη, εἶναι ἀναπόσπαστος ἀπὸ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἄδοντος». Καὶ τὸ ἰδανικὸν ὑπόδειγμα ἐκτελεστοῦ τὸ ἔδωσεν ὁ ἴδιος ὁ Σ. «Τὸ συναίσθημα τὸ ἠλεκτρίζον, ἡ χειρονομία ἢ ζωγραφοῦσα τὴν σκέψιν, τὸ βλέμμα τὸ φωτίζον τὴν ἰδεάν, δίδουσι αἶμα, παλμόν, ψυχὴν εἰς τὸ ἄσμα. Τὸ ἄσμα τὸ χωρισμένον ἀπὸ τοῦ ἄδοντος εἶναι τὸ σῶμα τοῦ Ἀδάμ ἄνευ τῆς πνοῆς τοῦ Δημιουργοῦ». Ἴδου τὸ μουσικὸν τοῦ ἱ. Σακελλαρίδη, εἰς τὸ στόμα τοῦ ὁποῖου ἐξιδανικεύοντο τὰ ἀπλούστερα καὶ γνωστότερα μελωδήματα. Εἶχεν ὠραία, προνομιοῦχον φωνήν, ἀλλὰ εἶχεν καὶ λαμπρὰν ἄρθρωσιν καὶ τελείαν ἀπαγγελίαν· μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ χαρίσματα ἐνισχυόμενα ἀπὸ ὀρθὴν στίξιν, ὀφειλομένην εἰς τὴν εὐρυτάτην του μόρφωσιν καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν του ἱερὸν πῦρ, ἐζωντάνευε τὴν μουσικὴν.

Ὁ Σακελλαρίδης ἔχων εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένον τὸ καλαισθητικὸν συναίσθημα δὲν ἤνειχετο τὰς ἀκαλαισθησίας ὀποθενδήποτε προερχομένας. Εἰς ἓνα κλη-

ρικών ακκόφωνον, πού έννοοῦσε νά ψάλλῃ εἰς τήν ἐκκλησίαν, εἶπε κάποτε: «μά εὐλογημένη, ἀφοῦ δέν εἶσαι αἰδός μὴ ψάλλῃς, γιά νά μὴ γίνεσαι ἀηδής». Γενικῶς δέν ἤθελε κατὰ τήν ἐκτέλεσιν τῶν ἱερῶν ὕμνων οὔτε ρινόφωνον ἀνατολικόν, οὔτε τραχύφωνον εὐρωπαϊκόν, οὔτε βαρῦ σκυθικόν, οὔτε καθόλου θαρβαρικόν, ἀλλά ἤρεμον ἑλληνικόν. Ὡμεν—λέγει—πρὸ πάντων Ἕλληνες, Φῶτα καὶ Φῶτες. Διότι Ἑλλάς θά εἴπῃ φῶς τοῦ κόσμου, νοῦς τῆς οἰκουμένης, τῆς σοφίας ἱερεία μεγίστη... Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ τὰ χρώματα εἶναι ἀρμονικά καὶ τὰ ἀρώματα λεπτά καὶ αἱ γραμμαὶ εὐγενεῖς. Ἐκ τῆς χώρας ταύτης ὁ κόσμος δλόκληρος ἐδανείσθη τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πνεύματος. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καὶ ὑπὸ τὸν λεπτότατον αὐτῆς αἰθέρα αἱ Πιερίδες μουσαι, θαίνουσαι ἀθρόως, ἐφύτευσαν τὴν ξανθὴν ἀρμονίαν, ὡς λέγει ὁ Εὐριπίδης ἐν τῇ Μηδείᾳ (ἀπὸ τὸ τεῦχος Ἰ. Σακελλαρίδης, ὁ ὕμνωδὸς καὶ μουσικοδιδάσκαλος, Ἀθῆναι 1940).

Μετὰ τιμῆς
Κ. ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ

★

Ἡ ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΚΕΠΤΡΙΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΚΑΙ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ

Πρὸς τὴν Σύνταξιν τοῦ Περιοδικοῦ
«Ἀκτίνες»

Ἐνταῦθα

Ἡ Σχολὴ ἐπισκεπτριῶν Ἀδελφῶν καὶ Νοσοκόμων ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εἶναι συνδρομήτρια τοῦ περιοδικοῦ σας καὶ πάντα

μὲ ἐνδιαφέρον παρακολουθεῖ τὴν κίνησιν αὐτοῦ.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 255 τεῦχος τοῦ Νοεμβρίου εἰς τὴν στήλην «ἀπόψεις» ἀναφέρετε τὴν ἀνάγκην ἀνανεώσεως τῶν Νοσοκομείων καὶ, ὅτι κατόπιν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ ἀρρώστου χρειάζεται ἡ βοήθεια τῶν Κοινωνικῶν Λειτουργῶν καὶ τῶν Ἐθελοντῶν Κοινων. Λειτουργῶν.

Παρελείψατε ἐντελῶς νὰ ἀναφέρετε καὶ τὰς Ἐπισκέπτριας Ἀδελφάς.

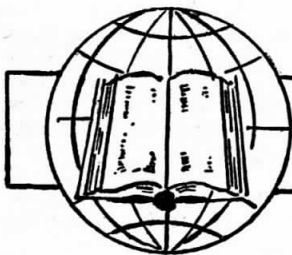
Ἀπὸ τὸ ἔτος 1938 λειτουργεῖ ἡ Σχολὴ Ε.Α.Ν. Αἱ ἀπόφοιτοι τῆς Σχολῆς μας εἶναι εἰδικὰ ἐκπαιδευμένοι εἰς τὰ θέματα ἱατροκοινωνικῆς ἐργασίας ὡς καὶ εἰς τὰ θέματα Δημοσίας καὶ Κοινωνικῆς Ὑγιεινῆς. Τὰ κοινωνικά προβλήματα δὲ τῶν νοσηλευομένων ἀσθενῶν ἔχουν ὡς ἀφετηρίαν τὴν αὐτὴν ταύτην τὴν νόσον, ἐπομένως ἡ Ἐπισκέπτρια Ἀδελφή, εἶναι εἰδικῶς προητομασμένη νὰ βοηθήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν καλύτεραν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀσθενείας του καὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων του τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἐξ αὐτῆς.

Μετὰ τιμῆς

Ἡ Διευθύντρια τῆς Σχολῆς
ΑΦΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Σημ. Συντ. Εὐχαριστῶς δημοσιεύομεν τὴν ὡς ἄνω ἐπιστολήν, τόσον μᾶλλον ὅσον θεωροῦμεν, ὅτι τὰ μέγιστα συνέβαλε, καὶ θά συμβάλῃ ἡ Σχολὴ Ἐπισκεπτριῶν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνακαινίσεως τῶν Νοσοκομείων καὶ γενικῶς εἰς τὸ ἔργον τῆς ἰδρυματικῆς καὶ τῆς ἰδιωτικῆς περιθάλψεως.

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΟΥΡΗ, Μαθηματικού-Φυσικού, του Κέντρου Πυρηνικών Έρευνών «Δημόκριτος»: «Η Κβαντική Θεωρία και αί έξι αύτης συνέπειαι», 'Αθήναι 1964 σ. 271.

Τό βιβλίον τοῦτο τοῦ κ. Κουρῆ πληροῖ ἕνα κενόν τό ὅποιον ὑπάρχει εἰς τήν ἑλληνικήν σχετικήν βιβλιογραφίαν, ἀλλά πρό παντός δίδει μίαν ζωντανήν καί πιστήν εἰκόνα τῶν γενικωτέρων μεταβολῶν καί ἀναθεμελιώσεων αἱ ὁποῖαι ἔγιναν εἰς τήν ἐπιστημονικήν καί φιλοσοφικήν σκέψιν κατά τήν μεσοπολεμικήν καί μεταπολεμικήν περίοδον.

Εἰδικώτερον τό ἔργον αὐτό παρέχει μίαν πλήρη καί κατά τό δυνατὸν ὀλοκληρωμένην σύνοψιν τῶν ἐξελιξένων τῆς Φυσικῆς, κυρίως εἰς τόν τομέα τῆς κβαντικῆς θεωρίας, τῆς ἔρμηνείας ἣ ὅποια ἐδόθη εἰς τήν θεωρίαν αὐτήν ὑπό τῶν φυσικῶν τῆς Σχολῆς τῆς Κοπεγχάγης, τῶν ἀντιρρήσεων αἱ ὁποῖαι διευτυπώθησαν καί τῶν συνεπειῶν αὐτῆς εἰς τόν τομέα τῆς φιλοσοφίας. Ἰδρυτής τῆς Σχολῆς τῆς Κοπεγχάγης εἶναι ὁ πολὺς Niels Bohr (βραβεῖον Nobel) ἀλλά καί μέλη ἐπιστήμονες τῆς περιωπῆς τοῦ W. Heisenberg (βραβεῖον Nobel), M. Born (βραβεῖον Nobel), W. Pauli (βραβεῖον Nobel), τῶν ὁποίων τὸ ἔργον εἶναι παγκοσμίως γνωστὸν καί αἱ φιλοσοφικαὶ ἀντιλήψεις ἐπίσης γνωσταί.

Ἄλλὰ καί οἱ ἐκπροσωποῦντες τήν ἀντίθετον ἄποψιν εἶναι ἐπίσης διακεκριμένοι ἐπιστήμονες, τιμηθέντες καί αὐτοὶ μὲ τὸ βραβεῖον Nobel, ὅπως οἱ A. Einstein καί E. Schrödinger. Καί τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀκόμη περισσότερο ἔνδιαφέρον, καθ' ὅσον καί οἱ ἔρευνηταὶ οὗτοι ὑποστηρίζουν τὰς ἀποψεις τῶν μετὰ λόγου, ὥστε νὰ παρουσιάζεται ἐξαιρετικῶς ἔνδιαφέρουσα ἡ μεταξύ των συζήτησις καί ὁ διάλογος, τὸν ὅποιον μετ' ἀντικειμενικότητος πολλῆς μᾶς ἐκθέτει ὁ κ. Κ.

Σημειοῦμεν τοὺς τίτλους τῶν τεσσάρων μερῶν τοῦ βιβλίου: 1. Ἀνάγκη ἔγκαταλήψεως τῶν κλασσικῶν ἀντιλήψεων καί διαμορφώσεως τῆς Κβαντικῆς Θεωρίας. 2. Ἡ ἔρμηνεία τῆς Κβαντικῆς Θεωρίας ὑπὸ τῶν Φυσικῶν τῆς Σχολῆς Κοπεγχάγης. 3. Αἱ ἐπὶ τῆς ἔρμηνείας τῆς Κοπεγχάγης διατυπωθεῖσαι ἀντιρρήσεις. 4. Γενικώτερα

προοπτικαὶ καί ἀναπροσαρμογαί. Ἐν συνεχείᾳ ὁ σ. δίδει ἀλφαθητικὸν εὔρετήριον τῶν ὀνομάτων (σ. 210-242) μὲ σύντομον βιογραφικὸν σημείωμα, πολὺ κατατοπιστικὸν διὰ τὸν ἀναγνώστην-ἀποτελεῖ μίαν καλὴν πρωτοτυπίαν, μὴ συνήθη εἰς τὴν χώρα μας. Ἀκολουθεῖ πλουσία βιβλιογραφία καί τελειώνει μὲ ἀλφαθητικὸν εὔρετήριον (σ. 247-266) τὸ ὅποιον διευκολύνει πολὺ τὸν ἀναγνώστην.

Τό βιβλίον αὐτό εἶναι μία εἰκὼν τῆς Φυσικῆς τῆς τελευταίας 100ετίας· ἀλλὰ καί τῆς σημερινῆς τῆς θέσεως· καί ἀκόμη ἕνας ὁδηγὸς διὰ τὰς προοπτικὰς αἱ ὁποῖαι ἀνοίγονται εἰς τὸν τομέα τῆς γνώσεως. Προοπτικαὶ ἐπιστημονικῶν ἐξελιξένων καί φιλοσοφικῶν προσανατολισμῶν. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ διαβασθῆ ἀπὸ ὅσους ἐνδιαφέρονται γενικώτερον ἐπὶ θεμάτων τοῦ λόγου καί τοῦ στοχασμοῦ.

Δ. Κ.

★

ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΚΟΛΙΤΣΑΡΑ: «Παροιμιαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ». Ἀθήναι 1964.

Ὁ ἐκδοτικὸς ὄργανισμὸς τῶν ἡμερῶν μας εἶναι μεγάλος. Πολλοὶ γράφουν, περισσότερο ἐκδίδουν. Τὰ πνευματικὰ προϊόντα γνωρίζουν ἐκτύπωση, καλλιτεχνικὴ ἐμφάνισιν καί πολλὰ ἀναγνωστικὸ κοινὸ, δικαιολογημένα τις περισσότερες φορές. Δὲν ξεχνᾶμε, ὅτι πολλὰ μοιράζονται «τιμὴς ἔνεκεν», χωρὶς νὰ εὐτυχίσουν τὴν γνωριμίαν πελατῶν. Ἐνα σεβαστὸ μέρος ἀναγνωστῶν, ποῦ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ καλὸ βιβλίον, μὲ κόπο πασχίζει νὰ διαλέξῃ στὶς προθήκας τῶν βιβλιοπωλείων ἐκδοτικὰς ἐπιτυχίας, διότι εἶναι προβληματικὴ ἡ διαλογὴ μέσα στὸ μεγάλο πλήθος. Ὑπάρχουν ὅμως ἐκδοτικοὶ ὄργανισμοί, ποῦ διαθέτουν «φίρμα». Καί σεβόμενοι τὸν ἑαυτοῦ τους κυκλοφοροῦν ποιότητα. Ἐγγύησι ἐμπιστοσύνης θετικὴ διαθέτουν καί οἱ ἐκδόσεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνώσεως Ἐκπαιδευτικῶν Λειτουργῶν, ποῦ ἐκυκλοφόρησαν τὴν «Παροιμίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ» τοῦ κ. Ι. Θ. Κολιτσάρα. Πρόκειται γιὰ τὸ πρῶτον τεῦχος τοῦ ἔργου (τόμος 360 σελίδων).

Προτιθεταὶ τοῦ ἔργου εἰσαγωγή, ὅπου ἐξετάζεται, ὁ ὅρος παροιμία, τὰ γνωμικὰ καί τὰ ἀποφθέγματα, οἱ παροιμιώδεις

φράσεις, οι παροιμίες της Γραφής, οι συλλογές παροιμιών, ή κατάταξις και ή έρμηνεία των. Άποτελεί μια τεκμηριωμένη μελέτη, που προσφέρει γνωσιολογικό έρμα στον αναγνώστη για άνετη κίνηση στον κόσμο των παροιμιών.

«Η συλλογή παροιμιών και αποφθεμάτων, που ακολουθεί, άπρητίσθη, λέγει ο συγγραφέας, άφ' ενός μόν θάσει μικρών και μεγάλων συλλογών αυτότελών έκδοθεισών ή εις περιοδικά και θιβλία περιληφθεισών, άφ' έτέρου δέ από την πρόθυμον συνεργασίαν πολλών φίλων άνά τας έπαρχίας της Πατρίδος μας, οι όποιοι με ένδιαφέρον συνέλεξαν και απέστειλαν τας έπιχωριαζούσας εκεί παροιμίας, και έκ τρίτου από προσωπικήν μικράν έρευναν την όποιαν από έτών ήμεις έπεχειρήσαμεν». «Εται μάς όμιλεί ό σ. για τίς πηγές της συλλογής του.

Έντάσει εις τό έργον του και σοφα άποφθέγματα των αρχαίων Έλλήνων, που έσταχυολόγησε άπό τά δέκα θιβλία του Διογένους του Λαερτίου. «Άριστα πρόέθη στον έμπλουτισμό αυτό, που μαρτυρεί άπόλυτα την συνέχειαν της φιλοσοφικής σκέψεως των Έλλήνων.

Η κατάταξις των παροιμιών έγινε κατά άλφαθητικήν σειράν της πρώτης λέξεως, χωρίς να λάθη ύπ' όψιν τό άρθρον. Κάθε παροιμία αναγράφεται ή κυρίως καταγωγή της και ακολουθεί ή έρμηνεία. Για την έξήγησι ή μάλλον την σύντομη ανάπτυξι ό κ. Κολιτσάρας έπιστρατεύει τίς γνώσεις των παλιών έρμηνευτών, άλλα θέτει έπάξια και την προσωπική του σφραγίδα και άποκρυπτογραφεί τον έννοιολογικό θησαυρό κάθε παροιμίας. Εις την έρμηνευτικήν προσφοράν είναι έκδηλη ή αρχαιομάθεια, ή χριστιανομάθεια και γενικά ή έλληνομάθεια του μελετητού και ή καλλιερημένη δομή της έρευνητικής σκέψεως, που άποτελούν τεκμήρια αδιάψευστα του έπιστημονικού κύρους του έργου και προδίδουν αυθόρμητα τό ύψηλό ποιόν του.

Τό πρώτον τεύχος των παροιμιών, περιλαμβάνει παροιμίες, οι πρώτες λέξεις των οποίων αρχίζουν από Α, Β, Γ, και Δ, με συνολικό αριθμό παροιμιών χίλιες έξακόσιες πενήντα έξι (1656). Εις τό Α περιλαμβάνονται χίλιες είκοσι έπτά (1027), τό Β' εκατόν δέκα ένένα (119), τό Γ διακόσιες έβδομήντα δύο (272) και τό Δ διακόσιες τριάντα όκτώ (238).

Η συλλογή, ή κατάταξις και ή έρμηνεία των παροιμιών του έλληνικού λαού, άποτελεί έργο μνημειώδες και σταθμό στα νεοελληνικά μας γράμματα. Η μελέτη της προσφοράς του μόχθου του κ. Ίωάννου Θ. Κολιτσάρα έχει μεγάλη έπιστημονική θαρύτητα και αδιάψευστο κύρος. Με τό άνωτέρω έργον ή λαογνωσία

μας καλλιερείται συστηματικά και θασισμένα, διότι έχομε συγκεντρωμένο, καταταγμένο και έρμηνευμένο έπιστημονικά και πλούσια τό άντικειμενοποιημένο λαϊκό πνεύμα σε μοτίβο παροιμίας. Ένα μεγάλο κενό στα γράμματα μας καλύπτει ή έργασία του σ. και είναι άπαραίτητο άπόκτημα κάθε καλλιερημένου ανθρώπου. Η έκτύπωσι και γενικά ή εμφάνισις του έργου είναι άρίστη.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ
Καθηγητής Φιλολογίας

★

ΔΗΜ. Ι. ΜΑΓΚΡΙΩΤΗ: Συγχρονα προβλήματα του Χριστιανού», Άθήναι 1964.

Ο συγγραφέας γνωστός εις τό κοινόν από τό πλούσιο συγγραφικό του έργο, μάς δίνει με τό καινούργιο του θιβλίό, ένα άκόμη δείγμα της ίκανότητος που τον διακρίνει να είσχωρη με άπλότητα άλλα και με σοφία, στο θάθος των προβλημάτων που άπασχολούν τον πνευματικό και καλλιερημένο άνθρωπο της εποχής μας.

Επί συγκεκριμένων πλέον πεδίων στο πρόσφατο αυτό έργο του ό σ. πλησιάζει όντολογικά τά προβλήματα του συγχρόνου πιστού ανθρώπου και προχωρεί σε μια δεοντολογία φωτισμένη πάντοτε από τά ευαγγελικά διδάγματα. Με έπίγνωσι της πραγματικότητος των ήμερών μας, έξετάζει όλα τά θέματα και όλα τά προβλήματα που άπασχολούν σήμερα τον χριστιανό άλλα και κάθε άνθρωπο και καθοδηγεί τον αναγνώστη στις σίγουρες θάσεις που στερεώνουν τον άληθινό πολιτισμό και στις μεγάλες πνευματικές δυνατόεις, όπως είναι ή πίστις και ή άγάπη. Μεγάλα κεφάλαια της ζωής, όπως αι σχέσεις του χριστιανού με τον κόσμο, ό χριστιανός και ή ψυχαγωγία, ό χριστιανός και ή έργασία, ό χριστιανός και τά οικονομικά προβλήματα εύρίσκουν μίαν φωτισμένην και λεπτομερή καθοδηγητικήν μελέτην εις τό έργο «Σύγχρονα προβλήματα του χριστιανού».

Άναμφισβήτητα τό νέο θιβλίό του κ. Μαγκριώτη, άποτελεί μια θετική συμβολή στην προσπάθεια για μια άνάσχεσι του κακού που προξενείται στον κοινωνικό μας οργανισμό από ποικίλες αίτιες άλλα κυρίως από έλλειψι αντιδράσεως των υγιώς σκεπτομένων ανθρώπων. Εύχής έργο είναι τό θιβλίό αυτό να θρη την άπήχησι που του πρέπει και στον κόσμο των μεγαλυτέρων άλλα και στον κόσμο των νέων οι όποιοι κατ' έξοχήν σήμερα έχουν ανάγκη όρθης και φωτισμένης καθοδηγήσεως.

I. A. K.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Καθ. Σ π. Καλλιγάς: 'Αθεΐα και ύπεροψία, σελ. 1-2 — Μιχαήλ Γκιιάλα: Συμπεράσματα χειρουργικής πολέμου εκ της πείρας των βαλκανικών πολέμων 1912-13, σελ. 3-13 — Σεργίου Παύλου: Δορυφόρων άπολογισμός, σελ. 23-25 — Paul Tournier: 'Η περιπέτεια της ζωής, σελ. 81-86 — Κ. Γούδας: 'Ο άνθρωπος εις την σελήνην, σελ. 87-91 — Fernand Carbis-Μετ. Δημ. Χαροκόπου: 'Η άρρώστια, ήθεραπεία και ή ύγεια, σελ. 133-137 — Δ. Αύγερινού: 'Η δομή της ύλης και αί πρόσφατοι έρευναι, σελ. 297-300 — Σ τ. Ροζάκη: 'Επί της έννοιας της μορφώσεως, σελ. 321-327 — L. Rouyane: 'Η άσκησις της Ιατρικής στη Γαλλία και ή Ιατρική της προσωπικότητος, σελ. 339-342 — Κ. Πεντελικού: Δύο ένδιαφέρουσαι δυθμετρήσεις, σελ. 347-348 — Paul Tournier: Τό ένστικτο της ασφαλείας, σελ. 369-376.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: 'Ι. 'Αλεξίου: 'Ανθρωπος του πόνου και ποινεμένων οδηγός, σελ. 53-57 — E. Behl Sigel: Αΐσθησις Θεού, σελ. 161-165 — Hugh Arthur: Συνεργείον Θεραπευτικής, σελ. 178-180 — π. 'Ηλία Μαστρογιαννοπούλου: 'Η επικοινωνία των 'Ορθόδοξων, σελ. 241-245 — Hans - Ruedi Weber: 'Η άριθμητική του Θεού, σελ. 301-303 — Γ. Μελέτη: Πανεκκλησιαστικός χαρακτήρ, σελ. 334-338.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Μιχαήλ Γκιιάλα: Συμπεράσματα χειρουργικής πολέμου εκ της πείρας των βαλκανικών πολέμων 1912-13, σελ. 3-13 — 'Ιστορικού: Τό Οικουμενικόν Πατριαρχείον και ή συνθήκη της Λωζάνης, σελ. 256-262 — 'Ι. 'Αλεξίου: 'Εμμανουήλ Ξάνθος, σελ. 266-269 — 'Α. Δωρικού: Διδάγματα από τό δράμα του Γαλιλαίου, σελ. 343-347 — Δημ. Κωνσταντέλλου: Οί πρώτοι 'Ελληνες της 'Αμερικής του 1768, σελ. 377-380.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Theodor Bonnet: Τό συζυγικό δράμα, σελ. 58-62 — Βασ. Λαζανά: 'Η μιμητική γλώσσα εις την θρησκευτικην άγωγήν των κωφαλάων, σελ. 113-116 — 'Αν. Παπαδοπούλου: 'Από τά 'Ελληνικά οικονομικά θέματα, σελ. 147 — Είσήγησις εις τον Κ. Φυλακών της ΧΕΕ: Φώς στίς φυλακές, σελ. 181-183 — P. Tournier: 'Επιτυχίες και άποτυχίες, σελ. 223-229 — Δ. Αύγερινού: Μορφωτικά δυνάμεις εις την δημοκρατίαν, σελ. 230-231 — Χρ. Κουρή: 'Η τεχνική πρόοδος και ό άνθρωπος, σελ. 263-265 — Τζ. 'Ιρβιν Μύλλερ: 'Η διακονία του ανθρώπου, σελ. 270-275 — 'Α. Ν. Παπαδοπούλου:

'Η έργασία των γυναικών εις τον σημερινόν κόσμον, σελ. 349-352 — Μ. Νικολαΐδη: 'Ο πόνος μέσον έξαγνισμού, σελ. 49-52 — Dr. Eric Abbot: 'Ο γιατρός και ή πνευματική του πορεία, σελ. 381-385 —

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Καθ. Σ π. Καλλιγάς: 'Αθεΐα και ύπεροψία, σελ. 1-2 — D. Mc. Jackson: 'Η άξία της ζωής, σελ. 14-22 — Σεργ. Π.: 'Η κατεδάφισις του άλλου τείχους, σελ. 138-140 — Behl Sigel: Αΐσθησις Θεού, σελ. 163-165 — P. Tournier: 'Επιτυχίες και άποτυχίες, σελ. 223-229 — 'Α. Ζούμπου: «'Ενώπιος ενώπιω», σελ. 232 — P. Tournier: Ψυχολογία της άποτυχίας, σελ. 289-296.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ: 'Αν. Παπαδοπούλου: 'Από την διάσκεψιν Διεθνούς Γραφείου 'Εργασίας: Τά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα των εκπαιδευτικών, σελ. 26-27 — 'Αρ. 'Ασπιώτη: 'Η ιστορική μέθοδος εις την άγωγήν, σελ. 92-98 — Δ. Αύγερινού: Παιδεία και δημοκρατική μόρφωσις, σελ. 129-132 — Δ. Αύγερινού: Πανεπιστήμιον και Δημοκρατία, σελ. 166-172 — 'Αρ. 'Ασπιώτη: 'Ανθρωπιστικά στοιχεία εις την σχολικην μάθησιν, σελ. 173-177.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ — ΤΕΧΝΗ: Ε. Μόσχου: Γύρω από την ποίησι του Γ. Σεφέρη, σελ. 99-109 — Olivier Clement: 'Η κάθοδος στον 'Αδη, σελ. 110-112 — Π. Μαθιοπούλου: Βυζαντινή εικονογραφία και 'Ορθόδοξος λατρεία, σελ. 184-186 — Ν. 'Αρβανίτη: 'Ενδοσκοπική ποίηση, σελ. 205-208 — 'Ι. Μενοννου: Γνωριμία με τον Γκρέκο, σελ. 304-306.

ΜΟΡΦΑΙ: 'Αγ. Περίδη: 'Η πραότης του Σοφού, σελ. 28-29 — Βασ. 'Αλεξοπούλου: Eduard Spranger, σελ. 30-32 — 'Ι. 'Αλεξίου: 'Ανθρωπος του πόνου και ποινεμένων οδηγός, σελ. 53-57 — Γ. Μελέτη: Σημαιοφόρος της 'Αγάπης, σελ. 63-68 — 'Ι. 'Αλεξίου: 'Ο 'Εθνομάρτυς Δέρκων Γρηγόριος, σελ. 143-146 — Χ. Τούλλ: Μαρίνος Γερουλάνος, σελ. 209-213 — Β. 'Εράστω: 'Ο άνθρωπος του πνεύματος και της άρετής, σελ. 214-219-222 — 'Ι. 'Αλεξίου: 'Εμμανουήλ Ξάνθος, σελ. 266-269 — 'Ι. 'Αλεξίου: 'Από την πνευματική πορεία του Φ. Μωριάκ, σελ. 328-333 — Β. 'Εράστ.: Τρεις φυσιογνωμίες, σελ. 351-352 — 'Ι. 'Αλεξίου: Max Jacob: Μ' έκάλεσε πολλές φορές, σελ. 386-390.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: Ν. 'Αρβανίτη: 'Εσώπορτα, σελ. 117-120 — Ν. 'Αρβανίτη: Ξωποδύτες, σελ. 148-152 — Ν. 'Αρβανί-

τη: Διχασμός, σελ. 187-189 — Ν. Ἀρβανίτη: Ὀρκος, σελ. 276-278 — Ν. Ἀρβανίτη: Article de Luxe, σελ. 353-354.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Σ τ. Μπολέτση: Παραμονή Πρωτοχρονιάς, σελ. 2 — Ἐλ. Μάϊνα: Ἐπί τὸ ἔργον, σελ. 22 — Ἐλ. Μάϊνα: Πρὸς ὀφέλειάν μας, σελ. 52 — Σ τ. Μπολέτση: Εἶναι πολλὸς ὁ πόνος στὸν κόσμον, σελ. 69 — Ἐλ. Μάϊνα: Ἐγκατάλειψη, σελ. 112 — Ν. Καμβύση Πατέρας, σελ. 132 — Ζ. Ρ. Σ.: Ἡ ἀπόκριση, σελ. 140 — Γ. Καχριμάνη: Ἡ μεγάλη στιγμή, σελ. 152 — Ν. Ἀρβανίτη: Ὁ ἔρχομὸς τοῦ Μεσσία, σελ. 172 — Σ τ. Μπολέτση: Πέρση, αὐτὴ ἡ ἄγνωστη Ἀγία, σελ. 183 — Ν. Καμβύση: Ἀναστάσιμος, σελ. 186 — Ν. Τυπάλδου: Ἐν τῇ σκιά τῶν περὺγών σου, σελ. 213 — Γ. Καχριμάνη: «...Οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν», σελ. 253 — Ἀθ. Ταρσοῦλη: Ἐκ θαθέων, σελ. 255 — Ν. Τυπάλδου: Οἱ καταπίνοντες τὴν κάμηλον, σελ. 262 — Ζακ. Τσακ.: «Καλημέρα» στὸν Θεό, σελ. 265 — Ν. Καμ-

βύση: Τὸ παράθυρο, σελ. 278 — Ζακ. Σαραντίδου: Ποιήματα, σελ. 306 — Γ. Καχριμάνη: Τὸ πρῶτο λεωφορεῖο, σελ. 308 — Ν. Καμβύση: Φθινοπωρινὴ περιπέτεια, σελ. 327 — Ζακ. Σαραντίδου: Ἐνα μπουκέτο στὸ Χριστό, σελ. 333.

ΑΠΟΨΕΙΣ: Σελ. 33-36, 70-73, 121-124, 190-194, 233-236, 279-281, 309-311, 355-358, 391-394.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ: Σελ. 125-128, 203-204, 239-240.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΖΩΗ: Σελ. 37-41, 76-77, 157-160, 200-201, 319-320.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ: Σελ. 43-48, 77-79, 153-155, 286-288, 316-318, 360-367, 397-398.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ: Σελ. 39, 202, 284-285, 312-315, 359-360.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ: Σελ. 41-42, 74-75, 124-125, 155-156, 195-200, 236-239, 282-284, 358, 395-396.

Ἀλφαβητικὸν εὐρετήριον 1964 εἰκοστοῦ ἐβδόμου τόμου.

Α΄.	
Ἀγωγή	92-98
Ἀθλητικά	281, 356
Ἀσθενεῖς — Νοσοκομεία	357
Β΄.	
Βραβεῖα λογοτεχνικά	76
Βυζαντινὴ εἰκονογραφία	184-186
Βιβλιοθήκαι παιδικαί	394
Γ΄.	
Γαλιλαίου δρᾶμα	154, 343-347
Γερουλάνος Μ.	28, 53, 63, 209, 214, 219
Γκόγκολ	110-112
Γκρέκο	304-306
Δ΄.	
Δορυφόροι	23
Διακονία τοῦ ἀνθρώπου	270-275
Ε΄.	
Ἐθνικὴ λυρικὴ σκηνή	40
Ἐθνικὸν παιδαγ. Ἰνστιτούτον Γαλλίας	281
Ἐθνομάρτυς Δέρκων Γρηγόριος	143-146
Ἐκκλησία καὶ Πρόνοια	123
Ἐκπαιδευτικόν	309
Ἑλληνες τῆς Ἀμερικῆς	377
ΕΟΚ καὶ Ἑλλάς	121-122
Θ΄.	
Θεολόγοι ἀδιόριστοι	310
Ι΄.	
Ἱατρικὴ τῆς προσωπικότητος	339-342
Ἱατροί	381
J΄.	
Jacob Max	386
Κ	
Καλλιόφας Σπύρ.	123
Κατασκηνώσεις	234
«Contact»	392
Κωφάλαοι	113

Μ	
Μάνος Ἐμμ.	38
Μετανάσται Γερμανίας	70
Μωριάκ Φρ.	328
Ν	
Νέα γενεά	279, 280, 355
Νεολαία καὶ νέα ἰδέαι	153, 309, 310
Νοσοκόμος ἀδελφή	392, 396
Ξ	
Ξάνθος Ἐμμ.	266
Ο	
Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον	194, 256-262
Ὁρθόδοξος λατρεία	184-186
Ὁρθοδόξων ἐπικοινωνία	241-245
Π	
Παιδιά τῶν χωριῶν	72-73
Παιδικὰ συσσίτια	155
Πανεπιστήμιον καὶ δημοκρατία	166-172
Pearl Bucki	74-75
Πρόνοια	192, 193, 311, 392
Σ	
Σελήνη	87-91
Σεφέρης Γ.	99-109
Spranger Ed.	30-32
«Συνάντησις Ἀθηνῶν»	279
Συνθήκη Λωζάνης	256-262
Φ	
Φεμινισμὸς	122
Φιλοσοφία καὶ μεταφυσικὴ	138-140
Φυλακές	181-183
Χ	
Χειρουργικὴ	3-13
«Χριστὸς πάσχων»	76
Ψ	
Ψυχαγωγία	75

Πρὸς τοὺς κ.κ. Συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Μὲ τὴν λῆξιν τοῦ 1964 ὑπενθυμίζομεν εἰς τοὺς κ. κ. Συνδρομητὰς μας τὴν ἀνάγκην ἀνανεώσεως τῆς συνδρομῆς των διὰ τὸ 1965.

Θὰ ἠθέλαμεν νὰ τονίσωμεν ὅτι παρέχουν μεγάλην διευκόλυνσιν εἰς τὸ περιοδικὸν μὲ τὴν ἔ γ κ α ι ρ ο ν καὶ τ α χ ε ῖ α ν καταβολὴν τῆς συνδρομῆς των, τῆς ὁποίας οὕτω πολλαπλασιάζεται ἡ ἀποτελεσματικότης.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1965

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Δραχ. 70.— ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ Γενικῶς: \$ 5. Εἰδικῶς διὰ τὴν Ἀγγλίαν £ 1.10.0, τὴν Κύπρον 1.000 Μίλς.

Εἰδικὴ συνδρομὴ διὰ μαθητὰς, στρατιώτας, φοιτητὰς καὶ ἐργατοῦπαλλήλους δραχ. 50.

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Ἀκαδημίας 45), Θεσσαλονίκης (Ἀγίας Σοφίας 38), Πειραιῶς (Νοταρᾶ 41α). Ὡσαύτως ἡμπορεῖ νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς ἢ δι' ἀποστολῆς ἴσης ἀξίας γραμματοσήμων.

Εἰδικῶς οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συνδρομηταὶ μας ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴν των, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας εἰς τὰς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

Οἱ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ συνδρομηταὶ ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως:

Οἱ ἐν Ἀμερικῇ εἰς τὸν κ. Theod. Vassil 65-34 Woodside Ave. Woodside 77, L. I., N. York, U. S. A.

Οἱ ἐν Κύπρῳ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον «Ζωή», Τρικούπη 100, Τ. Κ. 1.500, Λευκωσίαν.

Οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὴν κ. Ἀλίκη Βλασσοπούλου, 39, Blakesley Ave. Ealing. London W. 5.

Ἐὰν κανένα τεύχος τοῦ τρέχοντος ἔτους δὲν ἔφθασεν εἰς χεῖρας σας, εἰδοποιήσατε περὶ τούτου τὸ γραφεῖον μας. Θὰ σᾶς σταλῇ ἐκ νέου.

Παρακαλοῦμεν, κάθε τυχόν μεταβολὴν εἰς τὴν διεύθυνσίν σας νὰ μᾶς τὴν γνωρίζετε ἐγκαίρως διὰ νὰ μὴ χάνωνται τὰ τεύχη.

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Διευθυντής ὁ Ψυχίατρος ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

	Δρχ.	Δολ.
1. Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ.....(έξηντλήθη)		
2. Α΄ Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....(Β΄ Έκδοσις)	15	1
3. Β΄ Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ..... (Β΄ Έκδοσις)	15	1
4. Γ΄ Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.....(Β΄ Έκδοσις)	15	1
5. ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ ..... (Β΄ Έκδοσις)	25	2
6. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ .....(έξηντλήθη)		
7. Η ΥΓΕΙΑ, Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ.....(έξηντλήθη)		
8. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ .....(έξηντλήθη)		
9. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ.....	20	2
10. René Biot: Η ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ, Μετ. Δ. Ε. Χαροκόπου.....(έξηντλήθη)		
11. Guy Jacquin: ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. Μετάφρ. Έλένης Χ. Όλιβιέρη .....(έξηντλήθη)		
12. Igor A. Caruso: ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ, Μετάφρ. Αθ. Καραντώνη .....(έξηντλήθη)		
13. Pierre Dufoyer: Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Μετάφρ. Βάσως Νομικού (έξηντλήθη)		
14. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ 25	25	2
15. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. Έλ. Όλιβιέρη καί Β. Νομικού, τόμος Α΄ .....(έξηντλήθη)		
16. Jean Lhermitte: Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΚΕΨΙΣ, Μετάφρ. Δ. Ε. Χαροκόπου 25	25	2
17. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. Έλ. Όλιβιέρη καί Β. Νομικού, τόμος Β΄. (έξηντλήθη)		
18. ΕΦΗΒΕΙΑ 15	15	1
19. Έλένης Χ. Όλιβιέρη Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 20	20	2
20. Dr. Etienne de Greeff: ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ. Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαροκόπου. .....(έξηντλήθη)		
21. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΦΑΙΡΑΝ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ 20	20	2
22. ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ 25	25	2
23. ΠΡΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ 20	20	2
24. Η ΕΦΗΒΟΣ ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 15	15	1
25. Eva Firkel: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ. Μετάφρ. Μαίρης Β. Κωτσσπούλου .....(έξηντλήθη)		
26. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟΝ 20	20	2
27. Άννας Πιτινέλη-Ποταμιάνου: Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΩΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ 20	20	2
28. Dr. Paul Tournier: ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ, Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαροκόπου. ....(έξηντλήθη)		
29. Α. Isambert: Α΄. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 25	25	2
30. Π. Μελίτη: ΓΙΑ Ν΄ ΑΝΟΙΞΗ Ο ΔΡΟΜΟΣ 30	30	2
31. Α. Isambert: Β΄. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΕΝΟΣ ΕΩΣ ΕΞ ΕΤΩΝ 25	25	2
32. Α. Isambert: Γ΄. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ 30	30	2
33. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ 20	20	2
34. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ 60	60	3
35. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ 15	15	1
36. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ 15	15	1
37. Η ΨΥΧΙΚΗ ΩΡΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ 30	30	2
38. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ 20	20	2
39. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ 25	25	2
40. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΣ 25	25	2
41. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ 15	15	1
42. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ 25	25	2
43. Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 30	30	2
44. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ 30	30	2
45. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ 30	30	2
46. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ 30	30	2
47. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ 20	20	2
48. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 25	25	2
49. ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ 30	30	2